

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

**CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

XIV–XV

Editor: Crișan Mușeteanu

ISSN

**CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

XIV–XV

BUCUREȘTI
2007–2008

Editor: Crișan Mușeteanu

Redactor șef: Dragomir Popovici

Tehnoredactare: Daniela Iacovache

Desene: Georgiana Ducman

Foto: Marius Amariei, George Nica

Coperta: Andrei Mărgărit

Colectivul de redacție:

Dr. George Trohani

Dr. Liviu Petculescu

Dr. Anca Păunescu

Traduceri în franceză:

George Trohani

Volum editat de Muzeul Național de Istorie a României

Calea Victoriei nr. 12, București, 003246, România

Coperta 1.

CUPRINS

I. RAPOARTE DE SĂPĂTURĂ

- Anca Păunescu, Irina Ene, Dana Mihai, Gheorghe Matei** 11
Cercetări arheologice în vatra Orașului de Floci (Piua Petri), comuna Giurgeni, județul Ialomița. Campaniile din anii 2006–2007

II. STUDII ȘI ARTICOLE

- Andreea Parnic** 45
Noi date privind circulația pe apă în preistorie
- Radian Romus Andreescu, Cătălin Lazăr** 55
Valea Mostiștei. Așezarea gumelnițeană de la Sultana Malu Roșu
- Cristina Drăghici** 77
Reprezentări mitologice în sticlăria de epocă imperială din Moesia Inferior. Studiu de caz: “paharul cu zei” de la Tomis
- Cătălina Mihaela Neagu, Ionuț Bocan** 93
Considerații preliminare asupra unei incinte funerare din necropola romană de incinetație de la Tăul Secuilor – Pârâul Porcului, Alburnus Maior
- Mihaela Simion, Ionuț Bocan, Decebal Vleja, Emil Dumitrașcu** 123
“Atelierul” de procesare a minereului aurifer și necropola romană de incinetație de la Jig-Piciorag, Roșia Montană
- Adela Bâltâc, Christina Știrbulescu** 167
Teracote din așezarea civilă de la Ostrov (Durostorum), jud. Constanța
- Ionuț Bocan, Sorin Cociș, Adrian Ursuțiu** 203
Opaițele ștampilate din necropola romană de incinetație de la Tăul Cornei. Considerații preliminare
- Adela Bâltâc, Valentin Bottez** 223
A New Greek inscription discovered at Histria
- Liviu Petculescu** 229
Once again on the spearheads of triangular cross-section from Dacia

Ioana Grigore, Eugen Marius Paraschiv Fusaiole de la Dinogetia	245
Eugen Marius Paraschiv Un sigiliu al episcopatului Rodosto-Rhaedestos	263
Silviu Oța Verigi de păr cu un capăt îndoit în forma literei S, descoperite pe teritoriul Banatului	269
Oana Damian, Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Mihai Vasile, Aurel Stănică, Anca Bănăseanu, Andra Samson, Gabriel Vasile Descoperiri funerare în situl arheologic de la Nufăru, jud. Tulcea	305
Gh. Manucu-Adameșteanu, Venera Rădulescu Cahle decorate cu scena “Sf. Gheorghe ucigând balaurul” descoperite în București	393

III. STUDII PLURIDISCIPLINARE

Valentin Radu Quelques engins de peche employés pendant la période neo-eneolithique sur le territoire de la Roumanie	413
Adrian Bălășescu L'alimentation d'origine animale dans le site fortifié de Boulancourt «Le Châtelet» (Seine-et-Marne, Bronze final IIIb)	423
Eugen S. Teodor, Monica Macovei Introducere în conservarea și restaurarea chihlimbarului	467

IV. DISCUȚII

Paul Damian, Corina Borș Considerații privind managementul arheologic în contextul proiectului minier Roșia Montană. Programul Național de Cercetare „Alburnus Maior” (2001–2006)	481
---	-----

V. ISTORIA ARHEOLOGIEI

George Trohani O speranță arheologică întreruptă. Pagini din corespondența arheologului Emil Coliu cu inginerul Ion Teodoru între anii 1934 – 1939	559
--	-----

IV. RECENZII

- Eugen S. Teodor** 579
A haunting Ghost. Notes for an East European history of morphology.
- Crișan Mușeteanu** 595
Laurent Chrzanovschi, Denis Zhuravlev, *Lamps from Chersonesos in the state historical Museum – Moscow*, Studia Archaeologica, Roma, 94, 1998, 213 p., 79 pl.
- Crișan Mușeteanu** 599
Dorel Paraschiv, *Amfore romane și romano-bizantine în zona Dunării de Jos (sec I – VII)*
Iași, 2006, 256 p., 35 pl., 1 hartă

DESCOPERIRI FUNERARE ÎN SITUL ARHEOLOGIC DE LA NUFĂRU, JUD. TULCEA

Oana Damian, Gheorghe Mănușu-Adameșteanu,
Mihai Vasile, Aurel Stănică, Anca Bănăseanu,
Andra Samson, Gabriel Vasile

Découvertes funéraires à Nufăru, dép. de Tulcea

Les auteurs présentent les résultats des fouilles pratiquées depuis 1978 dans un site archéologique situé dans le Nord de la Dobroudja, entièrement recouvert par un village contemporain. L'étude analyse les complexes funéraires répandus dans la localité, appartenant aux différentes nécropoles attribuées à l'époque romaine byzantine, byzantine et moderne. Le catalogue des complexes funéraires présentés contient des données archéologiques et anthropologiques, organisées selon le critère topographique, concernant les tombes d'inhumation découvertes à Nufăru, dans les rues du village ou sur des différentes propriétés, surtout comme le résultat des fouilles préventives.

L'analyse des 162 complexes funéraires a permis une séparation des sépultures du point de vue chronologique dans trois groupes : IVe–VIe siècles (10), X^e–XIIIe siècles (54), XVIIIe–XIXe siècles (98). On a utilisé comme critère de datation l'emplacement des complexes du point de vue stratigraphique, les relations entre eux, les pièces du mobilier funéraire qui permettent une certaine attribution historique, découvertes seulement dans 17 sépultures, et les analogies avec d'autres nécropoles datées plus exactement.

Les découvertes appartenant à l'époque romaine byzantine (catalogue, les tombes 31, 34, 37–41, 44, 62, 69) sont groupées dans la rue Bisericii (de l'Eglise), superposées par des fosses ménagères médiévales et représentées par des squelettes orientés O–E, disposés sur un côté, le bras droit au long du corps et le bras gauche sur le bassin, sans mobilier funéraire, semblables aux découvertes faites à Noviodunum-Isaccea, Beroe-Ostrov, Histria, Tomis-Constanța, Callatis-Mangalia. Il s'agit, peut être, d'une partie de la nécropole de l'agglomération humaine identifiée sur la partie nord du promontoire de Nufăru.

L'époque byzantine est représentée du point de vue funéraire par des tombes isolées et par des groupes de sépultures situés en dehors de l'enceinte byzantine (catalogue, les tombes 1, 3–23, 29, 32, 35, 47–57, 65, 67, 92–96, 98–103, 107–109, 125). La recherche programmée en train de déroulement dans la partie nord du promontoire a identifié une nécropole dont 265 complexes ont été fouillés déjà, mais qui ne constituent pas le sujet de cette étude. Sur le côté ouest de la forteresse byzantine il y a seulement une zone funéraire identifiée en 1980 par des tombes contenant comme mobilier des bracelets en verre. Sur le côté est de la cité, des complexes funéraires d'inhumation ont été enregistrés dans la rue Turnului, tout près du dispensaire humain (2 tombes fouillés en 1983 et seulement une en 2005), datés peut être à la fin du Xe siècle et dans la première moitié du XIe siècle, en face du bâtiment de l'école rurale (12 tombes) et sur la rue C-tin. Dobrogeanu Gherea, sur la propriété D. Ducica (6 sépultures), datant probablement aux XIIe et XIIIe siècles. Sur le côté sud de la courtine byzantine, les découvertes funéraires sont plus nombreuses, notamment dans la rue Bisericii. Les fouilles ont documenté quelques concentrations: sur la propriété N. Drăgan (11 tombes), datées aux XIIe et XIIIe siècles, sur les deux côtés du mur d'enceinte sud et tout près du rempart (17 tombes), datées du XIe siècle. Soit des découvertes isolées, soit des groupements des sépultures constituant des cimetières, les complexes funéraires analysés ou seulement récupérés dans le site archéologique de Nufăru sont des tombes d'inhumation, planes, rangées en ligne, dans des fosses simples ou avec des cercueils en bois ou des coffres en pierre. Les squelettes ont été déposés en décubitus dorsal,

les bras dans différentes positions : sur les épaules, sur la poitrine, sur l'abdomen, sur le bassin, au long du corps. Le mobilier funéraire est documenté seulement dans 11 sépultures (catalogue, les tombes 19, 21, 29, 48, 57, 65, 67, 98, 99, 101, 125), étant représenté par des bijoux et des monnaies. Les sépultures et les nécropoles médiévales fouillées à Nufăru font partie, du point de vue du rite et du rituel, d'une série de cimetières datant de la période des Xe–XIVe siècles, identifiées en Dobroudja à Dinogetia-Garvăn, Noviodunum-Isaccea, Troesmis-Turcoaia, Enisala-„Palancă”, Ostrov, dép. de Tulcea, à Capidava, Constanța, Histria, Bugeac, Păcuil lui Soare, Dervent et, également, dans la Bulgarie du Nord-Est, à Silistra, Odărtzi, Garvăn, Cavarna et Caliacra.

A Nufăru il y a au moins deux cimetières d'époque moderne, datés aux XVIIIe et XIXe siècles (catalogue, les tombes 2, 24–28, 30, 33, 36, 42–43, 45–46, 58–91, 97, 104–106, 110–124, 126–162). L'un d'entre eux (représenté par 62 complexes) est placé dans la zone marquée par les rues Bisericii, C-tin. Dobrogeanu Gherea et Rapsodie, dans le voisinage du Foyer culturel, sur les deux cotés du bâtiment, en couvrant environ 200 m (des tombes fouillées en 1980–1981 et en 2006). Il s'agit des tombes d'inhumation, aux squelettes en décubitus dorsal, orientés O-E, dans des cercueils en bois, les bras dans différentes positions — sur la poitrine, sur l'abdomen, sur le bassin et au long du corps, avec des bijoux, des accessoires vestimentaires et des monnaies ottomanes comme mobilier (catalogue, les tombes 25–26, 68, 74–75, 78). Des sépultures modernes ont été identifiées également dans la partie sud-est du village, dans le périmètre des rues Zimbrului, Aurel Vlaicu, Miron Costin et Trandafirilor (36 complexes), avec des mêmes caractéristiques, formant un autre noyau funéraire, presque contemporain à celui présenté déjà, éventuellement plus tardif, mais difficile à dater sans aucun élément chronologique définitoire.

La périodisation des nécropoles fouillées à Nufăru, proposée par le collectif de recherche au début des fouilles, pendant les années 80 du siècle passé, a été partiellement confirmée par la recherche archéologique qui a suivi. Pour la période comprise entre la fin du Xe siècle et la première moitié du XIe siècle on peut suggérer seulement un groupement des complexes funéraires dans le voisinage du mur d'enceinte, surtout près de la tour de la courtine est. Pour la période de la deuxième moitié du XIe siècle jusqu'au milieu du XIIIe siècle — le moment de la fin de l'établissement médiéval de Nufăru —, les fouilles programmées déroulées dans la partie nord du promontoire ont beaucoup enrichi les données scientifiques. Les fouilles pratiquées sur les propriétés Drăgan et Ducica ont suggéré l'existence d'une nécropole datant au cours des XIIe–XIIIe siècles sur les côtés est et sud de la courtine byzantine. Les sépultures byzantines du côté sud de la forteresse se mélangent avec des complexes datant aux XVIIIe et XIXe siècles. Les fouilles pratiquées à l'ouest de la courtine byzantine n'ont pas identifié des tombes et celles déroulées dans la partie sud du village n'ont pas confirmé l'existence d'une nécropole datée aux Xe et XIe siècles, mais ont relevé la présence d'un cimetière plutôt moderne (XVIIIe–XIXe siècles).

L'étude analyse du point de vue anthropologique seulement 118 complexes funéraires, en identifiant 163 individus. Le paramètre sexe a été déterminé pour 109 individus (66,87%), dont 60 (55,04%) l) représentent le sexe féminin et 49 (44,95%) le sexe masculin. 47 individus (28,83%), sont des enfants. Les catégories d'âge dont appartiennent les individus sont les suivantes: *infans* I (33–20,24%), *infans* II (9–5,52%), *juvenis* (3–1,84%), *adultus* (5–3,06%), *maturus* I (14–8,58%), *maturus* II (21–12,88%) et *senilis* I (33–20,24%). Pour 45 cas (27,60%), les catégories d'âge sont incertaines: *infans* I / *infans* II (4–2,45%), *infans* II / *juvenis* (1–0,61%), *juvenis* / *adultus* (4–2,45%), *juvenis* / adulte (8–4,90%), *adultus* / adulte (21–12,88%) ou adultes (7–4,29%). L'estimation de la taille a été faite pour 78 cas (47,56%), pour les individus adultes (65–83,33%) et pour les enfants (13–16,66%). Pour les deux sexes, les tailles sont petites (16–24,61%), en dessous de la moyenne (20–30,76%), moyennes (9–13,84%), en dessus de la moyenne (13–20%) et grandes (7–10,76%). En ce qui concerne le squelette crânien et postcrânien, l'étude a relevé quelques caractères non métriques. On remarque la prédominance des crânes dolichocrânes (= allongés, 5), méso crânes (= moyens, 7) ou brachy crânes (= arrondis, 6). Du point de vue pathologique, on a signalé la présence des caries (19 individus), des édentations/édentassions (12) et des exostoses (8), maladies qui ont marqué également les femmes et les hommes; on a identifié *hyperostosa porotica* sur le squelette d'un enfant. On a aussi signalé des

discontinuités osseuses, le résultat probable des fractures curies (2 cas) et la présence du phénomène de la pseudoplagiocéphalie.

Mots clef: complexe funéraire, tombe, inhumation, époque romaine byzantine, époque byzantine, époque moderne

Cuvinte cheie: complex funerar, mormânt, înmușăție, epoca romano-bizantină, epoca bizantină, epoca modernă.

Investigațiile arheologice au pus în evidență pe linia Dunării, pe malul drept al brațului Sf. Gheorghe, la circa 12 km aval de Tulcea, în teritoriul intravilan al satului Nufăru, existența unei fortificații ridicate *a fundamentis* de către Imperiul bizantin în ultimul sfert al secolului al X-lea, odată cu recucerirea de către acesta a regiunii Dunării de Jos, transformată în cursul secolului al XI-lea în așezare de tip urban, cu structuri de locuire și complexe funerare înregistrate stratigrafic până la mijlocul secolului al XIII-lea. Prin cercetarea, în proporții variabile, între 1977 și 2007 a peste 30 de zone de pe teritoriul satului, s-au putut obține informații privind nu numai epoca medio-bizantină, ci și referitor la viețuirea pre- și protoistorică, antică și chiar modernă¹.

Suprapunerea în totalitate a sitului arheologic de către așezarea contemporană (fig. 1) a făcut ca informația arheologică să fie obținută de către colectivul de cercetare a sitului² atât prin intermediul cercetării

programate, desfășurate în general în zonele publice, libere de construcții, cât și al unor investigații preventive în zonele urmând a fi afectate de activități constructive moderne, la care se adaugă descoperiri întâmplătoare sau recuperări de materiale și situații³ (fig. 2).

În ceea ce privește informația referitoare la necropolele de înmușăție înregistrate pe teritoriul localității Nufăru⁴ (fig. 3), cercetările arheologice au dezvăluit prezența mai multor nuclee cimiteriale aparținând locuitorilor așezării medievale, care se interferează pe alocuri cu morminte moderne (secolele XVIII–XIX), precum și existența unui orizont funerar ce poate fi atribuit, eventual, epocii romano-bizantine⁵. Precizăm că studiul complexelor funerare a fost determinat uneori de cercetarea fortificației bizantine, mormintele suprapunând sau aflându-se în proximitatea elementelor ei — cazul turnului romano-bizantin din punctul *Piatră*, al zidului de incintă sudic cercetat pe str. Bisericii, al ansamblului de ziduri din curtea dispensarului uman sau al instalației portuare și al curtinei nordice din punctul

¹ Pentru o informare generală privind situația arheologică din intravilanul localității Nufăru vezi Damian *et alii* 2003a, 237–266, cu bibliografia anterioară; Damian *et alii* 2007a.

² Din componența colectivului arheologic, de-a lungul celor trei decenii de cercetări, au făcut/fac parte, regretata cercetătoare Silvia Baraschi (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, responsabilul științific al șantierului în perioada 1978-1990), Neculai Moghior (Muzeul Militar Central), Gh. Mănușu-Adameșteanu (Muzeul Deltei Dunării Tulcea, actualmente la Muzeul Municipiului București), Oana Damian (IAB, responsabilul actual al șantierului), Corneliu Andonie (Muzeul Militar Național), Paul Damian (Muzeul Național de Istorie a României), Mihai Vasile (MNIR), Aurel Stănică (Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea), Anca Bănăseanu, Andra Samson (MNIR). Cercetarea complexelor funerare a fost unul dintre obiectivele care, pe parcursul campaniilor de activitate arheologică la Nufăru, a mobilizat întregul colectiv al acestui șantier. La

cercetarea complexelor funerare în campania 2006 a mai participat și Irina Ene (MNIR).

³ Punctele cercetate arheologic au fost numite fie după aspectul topografic, fie în funcție de obiectivul cel mai apropiat, fie după proprietarul terenului respectiv, fie după monumentul studiat, fiind enumerate în ordinea cronologică a desfășurării campaniilor. Având în vedere faptul că recent străzile localității au fost denumite, s-a procedat la corelarea numelor punctelor în care s-au efectuat săpături arheologice cu amplasamentul lor stradal.

⁴ Pentru unicul mormânt de incinerare descoperit până în prezent, aparținând probabil epocii elenistice, vezi Damian *et alii* 2007a, n. 57.

⁵ Pentru descoperirile romane și romano-bizantine de la Nufăru vezi Mănușu-Adameșteanu *et alii* 2007, 375–398.

Trecere bac. În alte cazuri, complexe funerare au apărut fie în sondaje determinate de descoperirea unor materiale arheologice⁶, fie cu ocazia intervențiilor legate de diverse amenajări, indiferent că a fost vorba de lucrările ample de alimentare cu apă a satului — realizate în 1981 și 2006 — sau de bazine vidanjabile pentru locuitori, fie, fortuit, în cazul intemperțiilor care au afectat starea drumurilor sătești. Ca atare, informația este de multe ori lacunară, în condițiile imposibilității continuării cercetării în același loc ori verificării unor situații sau a intervenției tardive a arheologului, redus la condiția de recuperator de materiale, dar nu și de informație.

Catalogul prezentat în acest studiu, reunind deopotrivă informații arheologice și antropologice, conține complexe funerare descoperite pe teritoriul satului Nufăru cu ocazia cercetărilor, cu precădere preventive, desfășurate în diverse puncte, pe proprietăți particulare ori pe străzile localității. Mențiunile referitoare la descoperiri arheologice anterioare anului 2000 nu sunt întotdeauna însoțite de referiri la materialul osteologic, acesta fiind doar parțial accesibil. Catalogul complexelor funerare a fost alcătuit, însoțit de observațiile antropologice datorate lui Gabriel Vasile⁷, după criteriul mormânt de inhumație, indiferent de apartenența cronologică a complexelor, tratată separat, iar ordonarea a fost dictată de situația topografică. Pentru descoperirile din anii '80, a fost folosită informația oferită de către Gh. Mănuclu-Adameșteanu, precum și documentația cercetărilor inedite ale Silviei Baraschi. Pentru descoperirile funerare efectuate în campaniile 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, documentarea s-a putut realiza integral, în timp ce desfășurarea proiectului de alimentare cu apă din 2006, a determinat, prin forța lucrurilor, nu numai cercetarea

complexelor, ci și, uneori, doar adunarea osemintelor. În funcție de gradul de recuperare a informației legate de aceste complexe funerare, ele au fost: cercetate complet, prin deschiderea de casete și analizarea lor din punct de vedere arheologic și antropologic; cercetate parțial, prin înregistrarea pe malurile șanțurilor trasate pentru introducerea conductelor de alimentare cu apă⁸ și extragerea doar a unor părți accesibile de schelet, ceea ce a permis puține observații legate de ritualul funerar sau de ordin antropologic; recuperate din cupa excavatorului sau din pământul răscolit mecanic ori deranjate de curiozitatea localnicilor, fiind posibile doar o serie de observații antropologice.

Elemente de rit și ritual. Probleme de topografie și cronologie a zonelor cimiteriale

Cele 162 de complexe funerare înregistrate au putut fi repartizate în 3 mari grupe în funcție de încadrarea lor cronologică: cele aparținând epocii romano-bizantine (secolele IV–VI) — 10, cele aparținând epocii medio-bizantine (secolele X–XIII) — 54 și cele aparținând epocii moderne (secolele XVIII–XIX) — 98. Precizăm că această încadrare cronologică conține o mare doză de probabilitate⁹, având în vedere faptul că, dintre cele 162 de complexe invocate, doar 17 conțin inventare funerare ce permit atribuirea mormintelor unei anumite epoci istorice (catalog, pozițiile 19, 21, 25–26, 29, 48, 65, 67–68, 70, 74, 75, 78, 98–99, 101, 125). Într-o serie de cazuri au fost aplicate criteriul poziției stratigrafice și cel al relației dintre complexe ori al analogiei cu elemente de ritual datate în alte necropole. Au fost și situații în care propunerea încadrării cronologice s-a făcut doar prin excludere, în acest caz formula utilizată în catalog fiind aceea de „încadrare cronologică probabilă”.

⁶ Cazul depozitului de vase sferoconice descoperit pe proprietatea locuitorului Nicolae Drăgan, situată pe str. Bisericii (Mănuclu-Adameșteanu 1983, 470–473; Mănuclu-Adameșteanu 1984a, 363–374).

⁷ Antropolog în cadrul Centrului Național de Cercetări Pluridisciplinare – MNIR.

⁸ Vezi, de exemplu, Damian *et alii* 2007a, fig. 12.

⁹ Cel puțin pentru 91 de cazuri dintre cele prezentate.

Descoperirile funerare pe care suntem înclinați să le atribuim **epocii romano-bizantine** provin din campania 2006, de pe str. Bisericii, la est de proprietatea cu nr. 98, fiind reprezentate de un grup de 6 morminte de inhumație, dispuse la rând, morminte care, prin suprapunerea lor de către complexe menajere medievale, amplasarea în pământul galben nisipos, elemente de ritual specifice – așezarea pe o parte a defuncțiilor – și analogii cu situații documentate în necropolele de la Noviodunum–Isaccea¹⁰, Beroe–Ostrov¹¹, Enisala–La Peșteră¹², Histria¹³, Tomis–Constanța¹⁴, Callatis–Mangalia¹⁵, pot fi încadrate în secolele IV–VI. Se poate avansa ideea că este vorba de un segment aparținând necropolei așezării romano-bizantine documentate în capătul nordic cel mai înalt al promontoriului nufărean, în zona km fluvial 104 (punctul *Piatră* și fosta proprietate Butuza)¹⁶ (catalog, pozițiile: 34, 37, 38, 39, 40, 41; fig. 4–5; 6/1–7). Aceluiași grup de morminte credem că i se poate adăuga și descoperirea funerară făcută în 2007 cu ocazia unei cercetări preventive desfășurate pe proprietatea A. Husein, amplasată tot pe str. Bisericii, la nr. 98¹⁷ (catalog, poziția 44, fig. 5, 6/8), precum și, eventual, o descoperire

întâmplătoare făcută în 1999 tot pe str. Bisericii, în dreptul proprietății cu nr. 102 (catalog, poziția 31). În cazul celor 8 complexe funerare în discuție remarcăm dispunerea scheletului în decubit ventral într-un caz (catalog, poziția 39), în decubit dorsal în 3 cazuri (catalog, pozițiile 31, 40, 44) și așezarea scheletului pe partea dreaptă în 4 cazuri (catalog, pozițiile 34, 37, 38, 41). Remarcăm totodată, în ceea ce privește poziția antebrățelor, faptul că dreptul este întotdeauna întins pe lângă corp, iar stângul, atunci când prezența lui a fost înregistrată, este sprijinit pe bazin. Se impune totodată precizarea absenței oricărui element de inventar.

În ceea ce privește **epoca medio-bizantină**, complexele funerare de la Nufăru, identificate, cercetate parțial sau încă în curs de cercetare, cu șanse de finalizare în viitorul apropiat, constau în descoperiri de morminte izolate și de necropole amplasate *extra muros*, pe toate laturile fortificației bizantine.

Zona cea mai bogată din punctul de vedere al descoperirilor funerare este zona nordică a promontoriului nufărean, cu cele două puncte cercetate, *Piatră*, în dreptul bornei kilometrice fluviale 104¹⁸ și *proprietatea Enache Șinghi* = punctul *Trecere bac*¹⁹. Complexele funerare provenite din cercetările programate desfășurate în aceste două puncte, conturând o singură necropolă, vor constitui subiectul unui studiu viitor, realizabil după încheierea cercetărilor în ultimul punct menționat.

Pe latura de vest a cetății se cunoaște doar un singur punct cu descoperiri funerare, în vecinătatea complexului de cuptoare

¹⁰ Baumann *et alii* 2006, 186.

¹¹ Petre 1987, pl. 99.

¹² Iacob *et alii* 2007, 147.

¹³ Hamparțumian 1971, 211.

¹⁴ Lungu, Chera-Mărgineanu 1982, 181; Chera-Mărgineanu, Lungu 1983, 220.

¹⁵ Preda 1980, 93.

¹⁶ Mănușu-Adameșteanu *et alii* 2007, 376–378, n. 11–14. Mai trebuie precizat că la nord de acest grupaj de morminte, în dreptul proprietății cu nr. 96 situată pe str. Bisericii, în șanțurile practicate pentru realizarea alimentării cu apă a localității Nufăru, atât în 1981 (cercetări inedite Gh. Mănușu-Adameșteanu), cât și în 2006 (Damian *et alii* 2007a, fig. 12) au fost identificate vestigii ale unei construcții documentate prin foarte mult material tegular, ce ar putea sugera prezența unui edificiu de cult. Din păcate, dimensiunile foarte reduse ale șanțurilor săpate pentru introducerea conductelor de apă și imposibilitatea extinderii săpăturilor nu au permis obținerea mai multor informații.

¹⁷ Ar merita menționat faptul că în imediata apropiere a acestei descoperiri, pe proprietatea aparținând lui A. Husein, a fost găsită în 2005 o monedă emisă în vremea împăratului Iustinian, a.527–537 (Mănușu-Adameșteanu *et alii* 2007, 377, 392, catalog, nr. 59).

¹⁸ Baraschi, Moghior 1979, 189; Baraschi, Moghior 1980, 125–126; Baraschi, Moghior 1984–1985, 145; Damian 1993, 81–113; cercetări inedite 1998. În campaniile 1978–1979, 1985–1988, 1998 au fost descoperite 88 de morminte.

¹⁹ Damian *et alii* 2000, 67–68; Damian *et alii* 2001, 164; Damian *et alii* 2002, 216–217; Damian *et alii* 2003b, 213–214; Damian *et alii* 2005, 245–246; Damian *et alii* 2006, 237–238; Damian *et alii* 2007b, 240–243. În campaniile 1999–2002, 2004–2007 au fost descoperite 177 de morminte.

cercetat în 1982 (catalog, poziția 1), în pofida sondajelor efectuate în 4 puncte în 2002²⁰, respectiv 2005²¹, precum și a supravegherii arheologice realizate în 2006 pe str. Eternității. În 1982 a fost înregistrată prezența a numeroase schelete, unele cu brățări de sticlă, databile în secolele X-XI, deranjate de intervenții moderne²².

Pe latura de est a cetății au fost înregistrate complexe funerare în 4 puncte. Unul dintre aceste puncte, cercetat în 1982, se află pe str. Turnului, în punctul Școală, în dreptul proprietății Chiselencu, fiind descoperite 12 morminte, parțial cercetate, unele documentate doar prin cranii, altele pătrunzând în cea mai mare parte în malurile secțiunii, lipsite de inventar funerar, date stratigrafic într-o epocă posterioară secolului al XI-lea²³ (catalog, pozițiile 3–14, fig. 7–8/1–5). Cercetările preventive desfășurate în 2006, cu ocazia introducerii conductelor pentru alimentarea cu apă a localității Nufăru, au documentat pe str. Turnului prezența unei masive depuneri ocupaționale moderne, ceea ce ar sugera faptul că mormintele descoperite în 1982 pe aceeași stradă ar putea aparține, eventual, unui orizont cronologic aparținând secolelor XII–XIII, având în vedere și descoperirile funerare făcute în zonă în perioada următoare²⁴. Pe aceeași stradă a Turnului, în curtea dispenserului uman, în 1983, în Secțiunea 1, cea mai estică dintre cele practicate în acea zonă, au fost descoperite 2 morminte, dintre care unul cu protecție de piatră²⁵ (catalog, pozițiile 15–16; fig. 9). Într-o casetă practică în 2005 pe proprietatea Popa, amplasată tot pe str. Turnului, la nr. 199, în imediata vecinătate a zidului de incintă cu turn

din curtea dispenserului uman, a fost descoperit un mormânt, în nivelul reprezentat de un strat de pământ cenușiu gălbui databil în secolul al XI-lea, suprapus de locuirea din secolele XII–XIII²⁶ (catalog, poziția 17; fig. 8/6; 9). Prezența unei casete de piatră la unul dintre mormintele săpate în curtea dispenserului, amenajare funerară încadrabilă în intervalul cuprins între sfârșitul secolului al X-lea și mijlocul secolului al XI-lea, precum și poziția stratigrafică a mormântului din caseta de pe proprietatea Popa, au sugerat faptul că aceste 3 complexe funerare ar putea aparține unei necropole amenajate în secolul al XI-lea la est de zidul de incintă al cetății bizantine. Pe proprietatea Ducica, situată la sud de școală, pe str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, tot în campania 2005 au fost descoperite 6 morminte (catalog, pozițiile 18–23; fig. 10–11), de inhumație, în decubit dorsal, conținând 4 schelete bine conservate, 3 de adulți (catalog, pozițiile 18–20) și unul de copil (catalog, poziția 21), unul incomplet (catalog, poziția 22) și unul parțial cercetat (catalog, poziția 23), ce pătrunde în malul sudic al S 1 Ducica, cu antebrațele în diverse poziții: ambele antebrațe pe bazin (catalog, poziția 20), un antebraț pe bazin și celălalt pe piept (catalog, pozițiile 18–19), antebrațul stâng pe lângă corp, antebrațul drept absent (catalog, poziția 21); două morminte au avut piese de inventar din bronz — o monedă, un follis din secolul al XI-lea (catalog, poziția 19) și doi cercei de tip verigă simplă, tot din bronz (catalog, poziția 21)²⁷. Pe baza observațiilor stratigrafice, pentru depunerile arheologice de pe proprietatea Ducica se poate avansa următoarea cronologie: un prim nivel reprezentat de gropi menajere, care suprapune, distrugând uneori, un nivel de cuptoare, acesta din urmă fiind suprapus de cel al necropolei, toate aceste depuneri părănd să acopere perioada cuprinsă între secolul al XII-lea și prima jumătate a secolului al XIII-lea. Nu s-au înregistrat în această zonă depuneri arheologice aparținând secolelor X–XI. Segmentul de necropolă, care, prin intermediul

²⁰ Damian *et alii* 2003b, 215–216 — proprietatea I. Rubanschi.

²¹ Damian *et alii* 2006, 238 — proprietățile S.C. Soliana S.R.L., Paraschiv și Hanganu.

²² Baraschi, Moghior 1984–1985, 149–150, n. 11; Mănușu-Adameșteanu 1991a, 515; Mănușu-Adameșteanu 1998, 82.

²³ Baraschi, Moghior 1984–1985, 149.

²⁴ Este cazul descoperirilor făcute în 2005, la sud-est de punctul cercetat, pe proprietatea Ducica.

²⁵ Cercetări inedite Silvia Baraschi.

²⁶ Damian *et alii* 2006, 239.

²⁷ Damian *et alii* 2006, 238–239.

M 21, suprapune nivelul cuptoarelor, pentru amenajarea vetrelor cărora au fost folosite fragmente ceramice provenind de la vase databile în secolul al XII-lea, se poate data deci într-o perioadă ulterioară acestui secol. În orice caz, moneda datând din secolul al XI-lea din inventarul M 19 nu constituie un argument pentru încadrarea cronologică a mormântului.

Pe latura de sud a cetății, descoperirile funerare sunt mai numeroase, cu precizarea că au fost identificate morminte atât pe strada Bisericii, în zona Căminului cultural și mai la sud de acesta, cât și la sud de „zidul-baraj”, situat în punctul *Râpă*, și că orizontul înmormântărilor aparținând epocii medievale se interferează cu un altul, încadrabil în secolele XVIII–XIX.

Descoperirile de pe str. Bisericii, din zona Căminului cultural, deci din sudul așezării medievale, însumând 83 de complexe funerare, au fost prilejuite de mai multe intervenții arheologice.

Un sondaj efectuat de Gh. Mănușu-Adameșteanu în 1980, pe proprietatea Nicolae Drăgan (str. Bisericii 186), a dezvăluit existența unei necropole documentate prin 11 morminte (catalog, pozițiile 47–57; fig. 12–13), datate la răscrucea secolelor XII–XIII²⁸, orientate V–E, cu gropile săpate la adâncimi variind între 0,60 și 0,90 m, dintre care 5 (catalog, pozițiile 47–48, 51–52, 55) deranjate (M 47–48 au fost afectate de o construcție modernă; groapa M 50 a distrus M 51 și M 52, ale căror schelete au fost reînhumate, de o parte și de alta, la picioarele M 50; M 49 a deranjat alte două morminte, din care au fost reînhumate doar craniile, unul de adult și celălalt de copil, în stânga craniului M 49); M 56 și M 57 reprezintă două morminte suprapuse, M 56 în sicriu de lemn peste care a fost depus, din zona pieptului în jos, M 57; înhumații au fost depuși în gropi simple, înregistrându-se prezența sicriilor pentru M 48, M 50 și M 56; în cazul

scheletelor nederanjate, au fost înregistrate următoarele variante ale poziției antebrațelor: ambele pe bazin — M 50, M 57, ambele pe abdomen — M 49, M 53, ambele pe umăr — M 56, dreptul pe umăr, stângul pe piept — M 54; din totalul de 11 morminte, 9 sunt de adulți, dintre care 2 identificate ca aparținând unor femei (M 48–49) și 2 de copii²⁹; inventarul funerar este reprezentat de verigi simple de bronz, o mărgică de sticlă, două monede — o monedă de billon imitație latină cu modul mare de tip D, din prima jumătate a secolului al XIII-lea — M 48 și o monedă bizantină schifată emisă la Constantinopol de Isaac II Comnenul 1185–1195 — M 57. Prezența în inventarul mormintelor a celor două mărturii numismatice, sugerează faptul că această necropolă a funcționat în ultima etapă de locuire a așezării, întreruptă brutal de atacul tătarilor din anul 1242³⁰.

Acestor morminte li se adaugă o serie de complexe funerare, descoperite, atât în 1981, cât și în 2006, cu ocazia cercetării zidului de incintă sudic pentru realizarea alimentării cu apă a localității. În campania din 1981 au fost descoperite 6 complexe funerare (str. Bisericii 169, catalog, pozițiile 92–96, 98; fig. 14), dintre care un mormânt de copil cu brățări albastre, încadrabil în secolele X–XI³¹. Campania din 2006 a prilejuit descoperirea de o parte și de cealaltă a zidului de incintă sudic a 11 morminte, dintre care 8 pot aparține secolului al XI-lea (str. Bisericii 93, catalog, pozițiile 99–103, 107–109; fig. 15–16; 17/1–4). Acestea se adaugă încă un complex funerar, identificat în 1999 pe latura vestică a aceleiași străzi a Bisericii, la nr. 94, la sud de Căminul cultural, în dreptul proprietății Dobrin, cu

²⁸ Mănușu-Adameșteanu 1983, 470–472, fig. 1; Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211–212 și fig. 1; Mănușu-Adameșteanu 1991a, 516 și fig. 1; Mănușu-Adameșteanu 1998, 82.

²⁹ În 1980 se considera că este vorba de 10 morminte de adulți, dintre care patru aparținând unor femei, precum și unul de copil (Mănușu-Adameșteanu 1983, 470–471), fapt infirmat însă de analiza antropologică.

³⁰ Mănușu-Adameșteanu 1983, 470–472; Mănușu-Adameșteanu 1984a, 364; Mănușu-Adameșteanu 1998, 82.

³¹ Baraschi, Moghior 1983, 138, Baraschi, Moghior 1984–1985, 149, Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211–212, 214, Mănușu-Adameșteanu 1991a, 516, Mănușu-Adameșteanu 1998, 82.

inventar reprezentat de mărgelile de sticlă (catalog, poziția 65), ce ar sugera o încadrare largă, în secolele XI–XIII³², precum și un mormânt doar reperat în 2006, cu ocazia realizării alimentării cu apă, pe str. Bisericii, în dreptul aceleiași proprietăți, având un inventar recuperat format din brățări de sticlă (catalog morminte, poziția 67). Gruparea de morminte din preajma zidului de incintă sudic se caracterizează prin aceeași orientare V–E, depunere în decubit dorsal, prezența sicriilor (catalog, pozițiile 108–109), varietatea poziționării antebrațelor — pe piept, pe abdomen, pe bazin, pe lângă corp, cu variantele respective: ambele antebrațe pe lângă corp (catalog, poziția 96), dreptul pe abdomen, stângul pe bazin (catalog, poziția 101), dreptul pe bazin, stângul pe piept (catalog, poziția 108), dreptul pe piept, stângul pe abdomen (catalog, poziția 109) sau doar antebrațul drept pe bazin (catalog, poziția 99). Piese de inventar descoperite sunt reprezentate de mărgelile de sticlă și chihlimbar (catalog, poziția 101). Din punct de vedere stratigrafic, cercetarea zidului de incintă sudic a documentat, sub amenajarea străzii, prezența unei depuneri cenușii prăfoase cu pigmenți de mortar, reprezentând nivelul locuirii din secolul al XII-lea—prima jumătate a secolului al XIII-lea, ce suprapune un strat de pământ compact cenușiu gălbui, gros de maximum 0,20 m, databil în secolul al XI-lea, deasupra nivelului plintei zidului, corespunzând nivelului înhumațiilor, depunere ce suprapune un strat de pământ brun, cu urme de chirpici din care au fost recoltate materiale preistorice³³.

În apropiere de zidul de incintă sudic, pe str. Rapsodiei, a fost cercetat în 2002 un mormânt degajat de apele pluviale, cu scheletul în decubit dorsal, orientat V–E, cu antebrațul drept pe piept și stângul sub claviculă, cu un follis de bronz din secolul al XI-lea drept inventar (catalog, poziția 125; fig. 15; 17/5–6).

În sudul așezării contemporane, la sud de punctul *Râpă*, au fost descoperite în 1981, într-un șanț pentru aducțiunea apei, două morminte de inhumație (catalog, pozițiile 28–29), dintre care unul cu brățări de sticlă albastră, ce completează unele informații despre descoperiri similare mai vechi și sugerează existența unei necropole ce a funcționat în secolul al XI-lea³⁴.

Indiferent dacă reprezintă descoperiri izolate sau constituie adevărate necropole, mormintele cercetate la Nufăru sunt exclusiv de inhumație, cu orientarea scheletelor V–E, plane, dispuse pe șiruri. În general s-a practicat înhumarea individuală. Depunerea scheletelor s-a făcut în gropi simple, puțin adânci, de formă rectangulară și oval alungită, adâncimea la care au fost descoperite scheletele oscilând între –0,10 m și –1,20 m, măsurată de la actualul nivel de călcare; în general, defuncții erau așezați direct pe pământ, dar se înregistrează și cazuri de folosire a casetei de piatră și a sicriului, ultimul documentat nu numai prin fragmentele și amprentele de lemn descoperite, ci și prin prezența cuielor, a piroanelor și a scoabelor din fier. Disponerea scheletelor era în decubit dorsal, cu capul în poziție normală, dar există și varianta așezării pe partea dreaptă sau stângă, fără a fi deranjat; picioarele în general erau paralele; observațiile arheologice au permis stabilirea poziției antebrațelor, înregistrându-se mai multe variante, dezvoltate din cinci tipuri principale — cu ambele antebrațe îndoite din coate și cu palmele așezate pe umeri, cu ambele încrucișate pe piept, abdomen ori bazin, cu ambele întinse pe lângă corp, cu subvariantele lor. Se înregistrează prezența urmelor de cărbune. Inventarul funerar atribuit epocii bizantine, documentat în puține morminte (11 — catalog, pozițiile 19, 21, 29, 48, 57, 65, 67, 98, 99, 101, 125, la care se adaugă un număr neprecizat de morminte la poziția 1) este reprezentat de piese de podoabă (catalog, pozițiile 21, 29, 48, 65, 67, 98, 99, 101; fig. 28/1–5) și de monede (catalog,

³² Damian *et alii* 2000, 68.

³³ Damian *et alii* 2007a, fig. 10.

³⁴ Mănuclu-Adameșteanu, Mănuclu-Adameșteanu 1986, 211–212 și n. 3; Mănuclu-Adameșteanu 1991a, 515; Mănuclu-Adameșteanu 1998, 82.

pozițiile 19, 48, 57, 125—fig. 28/6–7), ultimele elemente, în special, servind, împreună cu poziția stratigrafică, și drept argument de încadrare cronologică (catalog, pozițiile 48, 57, 125). Precizăm însă faptul că există și situații în care datarea sugerată de monede — cazul follis-ului din secolul al XI-lea prezent în inventarul mormântului de pe proprietatea Ducica (catalog, poziția 19) — poate fi contrazisă de încadrarea cronologică rezultată din situația stratigrafică, ceea ce pledează pentru ideea utilizării drept obol al lui Charon a oricărei monede, nu neapărat a uneia în circulație³⁵. În inventarele mormintelor sunt prezente podoabe ale capului, gâtului și mâinilor: cercei de tip verigă simplă (catalog, pozițiile 21³⁶ și 48³⁷, fig. 28/1–2), mărgelile de sticlă și chihlimbar (catalog, pozițiile 65 și 101, fig. 28/3), brățări de sticlă (un număr neprecizat de fragmente descoperite în morminte cercetate în anul 1980³⁸; catalog, pozițiile 29³⁹; 67, 98 fig. 28/4–5).

Mormintele și necropolele medievale identificate în intravilanul localității Nufăru se înscriu în seria necropolelor dobrogene databile în secolele X–XIV, prezentând analogii de rit și ritual în cimitirele și grupurile de morminte cercetate în Dobrogea la Dinogetia-Garvăn (în perimetrul cetății, împrejurul bisericii⁴⁰, la sud de cetate⁴¹, în sectorul „Domus”⁴², în porțiunea de nord-vest a incintei cetății⁴³, în sectorul A III–IV și în umplutura turnului 11⁴⁴, datate în secolele XI–XII), Noviodunum-Isaccea (în marginea estică a orașului, în necropola propriu-zisă⁴⁵ și

în doi tumuli funerari romani⁴⁶, datate în secolele XII–XIII), Troesmis–Turcoaia (secolele XII–XIII)⁴⁷, Enisala–Palancă (secolele XIII–XIV)⁴⁸, Ostrov, jud. Tulcea (secolele X–XII)⁴⁹, precum și la Capidava (secolele IX–XI)⁵⁰, Constanța (secolele X–XI, probabil până la jumătatea secolului al XI-lea)⁵¹, Histria (secolele X–XII)⁵², Bugeac, com. Ostrov, jud. Constanța (secolele X–XI)⁵³, Păcuiul lui Soare (secolele XIII–XIV)⁵⁴, Derwent (secolul al XI-lea)⁵⁵, fiind foarte probabil ca cimitirul de la Derwent să aparțină, în întregime sau parțial, locuitorilor care au viețuit în secolul al XI-lea în interiorul zidurilor cetății de pe insula dunăreană Păcuiul lui Soare⁵⁶, precum și în cele din nord-estul Bulgariei actuale⁵⁷. Au mai fost descoperite

Extramuros — Secțiunea 3, 148–149; Baumann *et alii* 2006, 185–186.

⁴⁶ Vasiliu 1984, 107, 125–129, 521–525, Pl. II–III.

⁴⁷ Vasiliu 1980a, 218–229 (morminte descoperite în zona cetății de est).

⁴⁸ Lăzurcă, Mănușu-Adameșteanu 1980, 152–156; cercetări inedite 1984, 1986 Silvia Baraschi; Jugănar *et alii* 2004, 119; Jugănar *et alii* 2005, 144; Jugănar *et alii* 2006, 153–154; Jugănar *et alii* 2007, 146.

⁴⁹ Petre 1962, 584–586; Barnea *et alii* 2002, 226.

⁵⁰ Morminte în majoritate inedite – Florescu *et alii* 1961, 574, pl. I, 577–579, fig. 2–5; Florescu *et alii* 1962, 702–703, fig. 1–3, 13–16; Irimia, Cliante 1986, 184, n. 21.

⁵¹ Irimia, Cliante 1986, 184, n. 22–23; Mănușu-Adameșteanu 1991b, 318 și n. 61, 321 – cercetări inedite 1986 C-tin Chera și Virgil Lungu.

⁵² Condurachi *et alii* 1961, 233–234, fig. 6–8.

⁵³ Chera-Mărgineanu 1981, 297–302.

⁵⁴ Morminte descoperite în sectorul *Poartă*, încă inedite. Mențiuni: Diaconu 1963b, 557; Popa 1964, 109; Diaconu, Vilceanu 1972, 55; Diaconu, Baraschi 1977, 10; Diaconu, Damian 1995, 67, nr. 93; Diaconu, Damian 1996, 87, nr. 103; Diaconu, Damian 1997, 43–44, nr. 75; Diaconu *et alii* 1997, 67, nr. 47; Diaconu *et alii* 2003, 224; Diaconu *et alii* 2005, 252; Damian, Bănăseanu 2006, 249.

⁵⁵ Diaconu 1963a, 213–216; Diaconu 1963b, 557 și n. 33; Diaconu, Angheliescu 1968, 349; Baraschi 1977, 404 și n. 17; Diaconu, Damian 1997, 43–44, nr. 75.

⁵⁶ Diaconu 1963a, 215; Diaconu 1963b, 557 și n. 33.

⁵⁷ La Silistra (în zona zidului sudic al cetății, datate în secolele XII–XIV) – Angelova 1995, 99, pl. XVIII, cu analiză antropologică – Ciolakov 1995, 105–121) și în jurul bisericii episcopale (datate începând cu secolul al X-lea până în epocă otomană – Angelova *et alii* 2005, 191; Angelova *et alii* 2002, 276, 280), Odărtzi, jud. Silistra – secolul al XI-lea (Donceva-Petkova 1993, 134–144; Donceva-Petkova 1998), Garvăn, jud. Silistra – sfârșitul secolului al VIII-lea–începutul secolului al XI-lea (Georgiev *et alii* 1969, 47; Văjarova 1986, 41–43,

³⁵ O situație similară poate fi întâlnită și în cazul complexului funerar cercetat în 2002 pe str. Rapsodie (catalog, poziția 125), în zonă găsindu-se ulterior doar morminte atribuibile mai degrabă epocii moderne.

³⁶ Mănușu-Adameșteanu 1983, 472.

³⁷ Damian *et alii* 2005, 239.

³⁸ Mănușu-Adameșteanu 1983, 472.

³⁹ Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 214, fig. 4.

⁴⁰ Ștefan *et alii* 1967, 367–373.

⁴¹ Barnea 1973, 298–301.

⁴² Barnea 1973, 310, 330, fig. 10 (plan).

⁴³ Ștefan *et alii* 1967, 367.

⁴⁴ Ștefan *et alii* 1967, 367.

⁴⁵ Vasiliu 1984, 107–125; Baumann *et alii* 1998, 34–35, nr. 41; Baumann *et alii* 2003, Sectorul „Cariera de lut” – necropola (CT), 157; Baumann *et alii* 2004, Sector

morminte izolate, databile în secolele X–XI la Niculițel⁵⁸, Histria⁵⁹ și Gura Canliei⁶⁰.

În ceea ce privește maniera de protejare a defunctului cu ajutorul unor lespezi așezate pe cant de-a lungul scheletului ori prin clădirea unei cutii-sarcofag din pietre sau cărămizi de epocă romană și romano-bizantină⁶¹, aceasta prezintă analogii atât în lumea anterioară, a necropolelor birituale, cât și în a celor de inhumație, încadrabile cel mai târziu în secolul al XI-lea. Aceste morminte în casetă sau cistă de piatră apar pe tot teritoriul dobrogean, dar cu o concentrare mai mare în sudul provinciei. De bună tradiție romano-bizantină⁶², aceste „sarcofage” improvizate sunt atestate pentru secolele VIII–IX în cazul mormintelor din necropolele birituale de la Nalbant⁶³, Istria–Capul Viilor⁶⁴, Bdinci⁶⁵ și Topola⁶⁶. Cât privește mormintele de inhumație descoperite izolat sau făcând parte din necropole de acest tip, conținând acest gen de protecție, menționăm mormântul de la Adamclisi⁶⁷ și pe cel de la Niculițel⁶⁸. Mai trebuie menționate mormintele cu acest sistem de protecție descoperite pe teritoriul Constanței⁶⁹, cele 9 morminte săpate în umplutura de cretă a carierei de la Murfatlar-

Basarabi⁷⁰, mormântul în cistă de piatră descoperit în necropola de la Sitorman-Mihail Kogălniceanu⁷¹, cele 2 morminte de inhumație protejate cu blocuri de piatră de la Ostrov⁷², precum și cele 5 morminte descoperite pe dealul Derwent⁷³. Aceșora li se adaugă mormintele de inhumație în ciste de piatră din necropolele creștine de la Cavarua⁷⁴, Chitovo⁷⁵, Durankulak⁷⁶, Krăgulevo⁷⁷, Bălgarevo⁷⁸, Devnja⁷⁹, legate de momentul creștinării bulgarilor în timpul țarului Boris-Mihail (865).

În privința categoriilor de obiecte de podoabă prezente în inventarele mormintelor amintite, trebuie precizat că acestea au fost deja semnalate la Nufăru în necropola documentată în punctele *Piatră*⁸⁰ și *Trecere bac*⁸¹.

Cercei cu veriga simplă, cu secțiunea circulară, lucrați dintr-o sârmă cu grosime variabilă de cupru, bronz sau argint, cu capetele apropiate, considerați uneori inele de tâmplă/buclă, având diverse diametre, sunt

61–63, 191, 193–195, 197, 210, fig. 39), Cavarua – secolele VIII–XI (Mircev 1961, 67–76) și Caliacra – secolele XIII–XIV (Michailov 1971, Bobceva 1978, 152).

⁵⁸ Ștefan *et alii* 1955, 737, 739–740, fig. 26; Mănuclu-Adameșteanu 1991c, 361–364.

⁵⁹ Suceveanu 1973, 495–502.

⁶⁰ Irimia 1981, 117; Irimia 1982, 140–143.

⁶¹ Baraschi 1977, 407.

⁶² Fiedler 1992, 277; Diaconu 1993, 293.

⁶³ M 12 ce pare să fi fost protejat cu pietre sub forma a două plăci de gresie – Simion 1971, 231–232, pl. IV/4; Irimia, Cliante 1986, 182; Mănuclu-Adameșteanu 1991c, 361 și n. 5.

⁶⁴ O parte dintre mormintele de inhumație, orientate E–V erau în casete de piatră – Zirra 1963, 365, fig. 8/5 M 25, 6 – M 252, 8 – M 132; Fiedler 1992, taf. 11/6 – M 25; taf. 17/10 – M 101; taf. 21/2 – M 132; taf. 23/6 – M 152; taf. 26/5 – M 214; taf. 33/6–7 – M 252. Unul dintre mormintele cu casetă de piatră – M 252 – avea drept inventar un vas deșus la picioare, databil în secolul al IX-lea (Zirra 1963, 355–412, fig. 8/6; Irimia, Cliante 1986, 182; Mănuclu-Adameșteanu 1991c, 362 și n. 12).

⁶⁵ Văjarova 1976, 5–30; Văjarova 1981, 77–109.

⁶⁶ Donceva-Petkova *et alii* 1989, 190–193, fig. 7–8.

⁶⁷ Panaitescu 1983, 157–158.

⁶⁸ Mănuclu-Adameșteanu 1991c, 361.

⁶⁹ Irimia, Cliante 1986, 184 și n. 22–23; Mănuclu-Adameșteanu 1991b, 321.

⁷⁰ Morminte înconjurate de un rând de lespezi dreptunghiulare, cioplite din blocuri de cretă, deșus cărora erau așezate pe lat, de-a curmezisul, alte lespezi de același tip (Barnea, Ștefănescu 1971, 222–223, 228; Barnea 1987, 104).

⁷¹ Cistă confecționată dintr-un singur bloc de calcar cochilifer, lung de 1,15/1,30 m, de formă aproximativ trapezoidală, cu orientare vest-est, adăpostind un schelet de copil (Irimia, Cliante 1986, 179–181, fig. 1; 2–3, 185, 188).

⁷² Chera-Mărgineanu 1981, 297–301; Mănuclu-Adameșteanu 1991c, 362 și n.9.

⁷³ Diaconu, Damian 1997, 44; descoperiri inedite (informație Oana Damian).

⁷⁴ Mircev 1961, 69, fig.5; 70, fig.7; 71, fig.9; 73, fig.12; 74, fig.14.

⁷⁵ Botov 1977, 177–183, pl. II, IV.

⁷⁶ Melamed 1987, 83–92; Melamed 1989, 113–133, 142–147, fig.2, 6, pl. I.

⁷⁷ Bobceva 1984, 53–58, pl. I-II.

⁷⁸ Bobceva, Salkin 1973, 176, pl. I₂.

⁷⁹ Fiedler 1992, taf. 104/16–17 – M 123.

⁸⁰ Cercei tip verigă – doi cercei din argint (Baraschi, Moghior 1980, fig. 6/1–2; Damian 1993, 19, n. 88, 109), mărgelile de sticlă (Damian 1993, 92–95, 109–112, fig. 8–9;), mărgelile de chihlimbar (Damian 1993, 94–96, 111–112, fig. 9), brățări de sticlă (Damian 1993, 96–98, 110–111, fig. 10).

⁸¹ Mărgelile – Damian *et alii* 2000, 68; Damian *et alii* 2003b, 214; Damian *et alii* 2005, 246; Damian *et alii* 2007b, 242; brățări de sticlă – Damian *et alii* 2001, 164; Damian *et alii* 2003b, 214; Damian *et alii* 2006, 238; Damian *et alii* 2007b, 242.

documentați în mormintele dobrogene de la Bisericuța-Garvăn⁸², Histria⁸³, Dervent⁸⁴, Păciul lui Soare⁸⁵ și în Bulgaria de nord-est⁸⁶. În așezările corespondente necropolelor amintite sunt atestați la Bisericuța-Garvăn⁸⁷, Păciul lui Soare⁸⁸ și în nord-estul Bulgariei⁸⁹. Prezența mărgelilor de sticlă⁹⁰ în morminte, având diverse forme, culori și particularități stilistice, este documentată în Dobrogea în morminte descoperite la Noviodunum-Isaccea⁹¹, Dervent⁹² și Histria⁹³, precum și în

partea răsăriteană a Bulgariei septentrionale⁹⁴. Deși se găsesc în mai mică măsură în așezări, fiind descoperiri specifice mai degrabă necropolelor⁹⁵, aceste piese sunt atestate și în cadrul așezărilor de la Noviodunum-Isaccea⁹⁶ și din nord-estul Bulgariei⁹⁷. Mărgelile de chihlimbar, destul de rare în Dobrogea, apar, în afara descoperirilor deja cunoscute de la Nufăru, și în mormintele din necropolele de la Isaccea (necropola plană)⁹⁸ și Silistra⁹⁹ pentru Bulgaria de nord-est. Brățările de sticlă¹⁰⁰, înscriindu-se tipologic în mai multe categorii, în general de culoare albastră, dar variabile și din acest punct de vedere, sunt atestate în cimitirile dobrogene de la Dinogetia-Garvăn¹⁰¹,

⁸² Doi cercei de acest tip, dintre care unul din aur, descoperiți în două morminte distincte (Ștefan *et alii* 1967, 287, 273).

⁸³ Două inele de tâmplă din bronz într-un mormânt izolat (Suceveanu 1973, 498, fig. 3/4–5).

⁸⁴ Într-un mormânt de pe dealul Dervent a fost descoperit un cercel cu veriga simplă de argint (Diaconu, Damian 1997, 44).

⁸⁵ Diaconu *et alii* 2005, 252.

⁸⁶ La Garvăn, jud. Silistra (4 cercei sub forma unor verigi simple de cupru și bronz – Văjarova 1986, 61–63, 191, 193, 197, fig. 58/1–4, 211/5, 7), Odărtzi, jud. Silistra (un număr neprecizat de cercei din cupru, bronz și argint – Donceva-Petkova 1993, 137, 139, Tab. III/2; Donceva-Petkova 1998, 126–127, fig. 1. b–d), Silistra (12 cercei din cupru – Angelova 1995, 65, 68–73, 83–84, 87–88, 94, 100–101, Tab. II–III, VI–VII, XIII, XIX–XX; Angelova *et alii* 2005, 192) și la Caliacra – Bobceva 1978, 161, dintre care 6 de argint (Bobceva 1978, 166, 170, 177–179, Tab. V/53, IX/142, 144, XV/302, XVII/351), 54 de cupru (Bobceva 1978, 167–179, Tab. VI/82, VII/100, 116, VIII/120, 123, 131, 133, IX/135, 140, 145, 147, X/160, 165, 174, 185, XI/188, 191, 193, 201, 218, XII/220, 232, 238, XIII/246, 247, 249, 250, 256, 265, 271, XIV/284, 286, 304, 305, 317, 320, XVI/328, 334, 336, 342, 344, 346).

⁸⁷ Ștefan *et alii* 1967, 285, 287–288, fig. 170.

⁸⁸ Descoperiți în număr mare, ei sunt atât din bronz, cât și din argint (Diaconu, Baraschi 1977, 122–123, fig. 97/1–12).

⁸⁹ La Garvăn, jud. Silistra (Văjarova 1986, 148–149, 190, 192, fig. 153/7, 209/2), Odărtzi (Donceva-Petkova 1999, 100, fig. 131/577–579, Tab. XLVI/577–579).

⁹⁰ Despre problema mărgelilor de sticlă, a se vedea Ștefan *et alii* 1967, 315–325; Diaconu, Vilceanu 1972, 317–139; Văjarova 1975.

⁹¹ Vasiliu 1980b, 482–485, fig. 2/6–7; Vasiliu 1984, 113–114, 121–126, 128, 131–133, 532, 534–536, 539, pl. VIII, X–XII, XVI.

⁹² Într-unul dintre mormintele necropolei (încă inedită) a fost descoperit un colier din mărgelile de sticlă circulare, aplatizate, albe, puterinc irizate (Diaconu, Damian 1997, 44).

⁹³ Într-un mormânt izolat din sectorul Terme II (ER) au fost documentate unsprezece mărgelile de sticlă sferice și bitronconice, de culori diferite (Suceveanu 1973, 498, fig. 3/6–16).

⁹⁴ La Cavarna (la mormântul nr. 2 din tumulul A – Mircev 1961, 69, fig. 4), Odărtzi, jud. Silistra (Donceva-Petkova 1993, 138–139, Tab. III. 1-2; Donceva-Petkova 1998, 126–129, fig. 2. a–f), Garvăn, jud. Silistra (Văjarova 1986, 62–63, fig. 58/9–10), Silistra (Angelova 1995, fig. 10, Tab. II, 66–69, 81; Angelova *et alii* 2005, 192) și Caliacra (Bobceva 1978, 174, 178, Tab. XII/234, XV/323).

⁹⁵ Diaconu, Vilceanu 1972, 137.

⁹⁶ Barnea, Barnea 1984, 103.

⁹⁷ La Garvăn, jud. Silistra (Văjarova 1986, 105, 107, 190, 192, obr. 95/2, 209/3), Odărtzi (Donceva-Petkova 1999, 101, Tabl. XLVI/587–605).

⁹⁸ Vasiliu 1980b, 483–484, fig. 2/5; Vasiliu 1984, 114, 123–125, 131, 133, pl. VIII/1, 3–4.

⁹⁹ Două mărgelile (Angelova 1995, 67–68).

¹⁰⁰ Brățările de sticlă cunosc o largă răspândire în timp și spațiu, la Dunărea de Jos fiind frecvent întâlnite încă din secolele IV–VI. Ca inventar funerar în această perioadă sunt documentate în necropola de la Mangalia (Diaconu 1964, 719, fig. 1/4; Preda 1980, 52–53, pl. XXII, XLVI, LXIII, LXIV, XXIII, LXXII), iar în afara Dobrogei, în cea de la Bratei (Bârză 1973, 69–70, cu reflecții asupra semnificației creștine a brățărilor în acea perioadă). Absente total în Dobrogea secolelor VII–X, brățările de sticlă reapar abundent în așezările și necropolele din acest areal după *reconquista* bizantină. Este semnificativ în evoluția sincopată a acestor piese faptul că fabricarea lor este reluată în Dobrogea din secolul al XVII-lea; în satul Nufăru, ce suprapune cetatea medievală și necropolele ce fac obiectul de studiu al acestui articol, folosirea brățărilor de sticlă a cunoscut o longevitate deosebită, fiind atestată conform relatărilor orale și descoperirilor arheologice până în secolul al XX-lea (Mănușu-Adameșteanu 1984b, 242–243).

¹⁰¹ În necropola din jurul bisericii au fost documentate la un număr neprecizat de schelete cu brățări de sticlă dispuse câte două pe același braț, inclusiv la morminte de copii (Ștefan *et alii* 1967, 314; Barnea, Ștefănescu 1971, 314, n. 270); în zona cimiterială din sectorul termelor romane din secolul al IV-lea suprapuse de o așezare din secolele X–XI și la vest de acestea, într-unul din cele 20 de morminte au fost descoperite 4 brățări de sticlă dispuse câte 2 pe fiecare

Noviodunum-Isaccea¹⁰², Troesmis-Turcoaia¹⁰³, Ostrov-Beroe¹⁰⁴, Dervent¹⁰⁵ și în Bulgaria de nord-est¹⁰⁶. Ele sunt descoperite frecvent și în așezările corespondente acestor necropole, de obicei în stare fragmentară. Sunt menționate ca descoperiri în așezările de la Dinogetia-Garvăn¹⁰⁷, Noviodunum-Isaccea¹⁰⁸, Troesmis-Turcoaia¹⁰⁹, Ostrov-Beroe¹¹⁰, precum și în Bulgaria de nord-est¹¹¹.

În ceea ce privește depunerea monedelor în morminte, menționăm prezența acestora în mormintele din necropola de la Nufăru, punctul *Piatră*¹¹², precum și în necropolele de la Noviodunum-Isaccea¹¹³, Ostrov (jud.

Tulcea)¹¹⁴ și în cele din nord-estul Bulgariei¹¹⁵. Penuria atestărilor nu permite emiterea unor aprecieri globale cu privire la răspândirea și semnificația acestui obicei moștenit din epoca romană în contextul necropolelor creștine bizantine. Problematika suscitată de acest tip de descoperiri merită însă adusă în discuție, fără pretenția exhaustivității sau a rezolvării ei imediate. Sunt de menționat implicațiile atribuirii cronologice a mormintelor posedând un asemenea tip inventar, fiind de reamintit situația menționată mai sus a mormântului 19/proprietatea Ducica, 2005. Nu este vorba despre un caz singular, prezența unor situații similare constatându-se și în necropola de la

braț al defunctului (copil) (Branea 1973, 298, 301, 304, fig. 8/2-3); 3 brățări de sticlă au fost descoperite într-unul dintre cele 3 morminte din sectorul „Domus” (Barnea 1973, 330); mai sunt menționate 7 morminte cu brățări albastre pe malul gârlei Lățimea (Mănuclu-Adameșteanu 1991c, 363, n. 14).

¹⁰² Vasiliu 1980b, 482-483, fig. 2/1-4; Vasiliu 1984, 110-111, 117-119, 121-131, 530-531, 533-539, 526, pl. VI-VII, IX-XVI; Baumann *et alii* 2006, Sector Turn A (Ta), 183, Sector Turn Colț (TC), 184, Sector Cariera de lut - Necropola, 186.

¹⁰³ În doar 2 morminte (Vasiliu 1980a, 220, pl. 24/fig. 3-6).

¹⁰⁴ Ștefan *et alii* 1967, 314 și n. 144.

¹⁰⁵ 8 brățări de sticlă depuse pe umărul drept (Diaconu 1963a, 213-214, fig. 3; Diaconu 1963b, 557, n. 33; Diaconu, Vîlceanu 1972, fig. 61).

¹⁰⁶ La Odărtzi, jud. Silistra (Donceva-Petkova 1993, 138; Donceva-Petkova 1998, 129, 130, fig. 3. a-e) și Silistra (Angelova 1995, 66, 70-71, 88-89, 100, Tab. XIX; Angelova *et alii* 2005, 192); un fragment dintr-o brățară de sticlă a fost descoperită și într-unul din mormintele de la Garvăn (jud. Silistra) (Văjarova 1986, 62-63, fig. 58/8).

¹⁰⁷ Ștefan *et alii* 1967, 302-315, fig. 174-176; Barnea 1961, 53, 81, fig. 34/4-5; Vasiliu 1991, 377, 380-381.

¹⁰⁸ *Șantierul...*, 180, fig. 16/2; Mănuclu-Adameșteanu 1984b, 241-242, pl. II; Barnea, Barnea 1984, 103.

¹⁰⁹ În urma unor cercetări periegetice (Ștefan *et alii* 1967, 314, n. 140).

¹¹⁰ Cercetări de suprafață (Ștefan *et alii* 1967, 314 și n. 141).

¹¹¹ La Garvăn, jud. Silistra (Văjarova 1986, 87-88, fig. 71/4, 105, 107, 159-160, fig. 95/3, 168/6), Odărtzi (Donceva-Petkova 1999, 101, fig. 132/606, Tabl. XLVI/609 a-d).

¹¹² Damian 1993, 105, 109.

¹¹³ În necropola plană au fost documentate în context funerar patru monede de bronz, două de la Roman al III-lea Argyros (în M 58 și M 68) și două de la Mihail al IV-lea Paphlagonianul (ambele în același mormânt, al copilului din M 45), descoperite exclusiv în palmele

mâinilor drepte ale defuncților (Vasiliu 1984, 116, 122-123, pl. XVI/9a-b, 10a-b, 11a-b, 12a-b).

¹¹⁴ Din totalitatea mormintelor medievale, nepublicate integral, este menționat deocamdată un singur caz de depunere a unei monede (Barnea *et alii* 2002, 226). Din totalitatea mormintelor medievale, nepublicate integral, este menționat deocamdată un singur caz de depunere a unei monede (Barnea *et alii* 2002, 226). Vezi și Stănică 2004, 361.

¹¹⁵ Odărtzi (7 monede de argint perforate (cu câte două găuri fiecare), dintre care 6 emisiuni ale împăraților Leon VI (896-912) — un exemplar, Vasile II (cca. 989) — 3 exemplare, Vasile II și Constantin VIII (989-1025) — un exemplar și Constantin IX Monomachul (1042-1055) — un exemplar - Donceva-Petkova 1998, 134; de precizat că 3 monede provin din același mormânt - M 109 - emisiunea Leon VI și 2 monede Vasile II - Donceva-Petkova 1993, 140, 144; cel mai frecvent, monedele au fost descoperite în jurul gâtului defunctului - Donceva-Petkova 1998, 134). Silistra (lângă cotul mâinii stângi a scheletului din mormântul nr. 8 a fost găsită o monedă bizantină anonimă clasa D (1050-1060), iar lângă genunchiul piciorului stâng al aceluiași schelet a fost descoperită o monedă de la împăratul Honorius (393-423); în mormântul nr. 17, în partea stângă a femurului/coxalului stâng, sub acesta, se afla o monedă de la Constantin X și Evdokia (1059-1067); scheletul mormântului nr. 18 avea o monedă bizantină anonimă clasa D (1050-1060) lângă femurul/coxalul drept; câte o monedă bizantină anonimă clasa A2 (976-1030/35) se afla și în partea stângă a scheletelor din M 21 și M 24; o monedă bizantină anonimă clasa G (1065-1070) se afla printre oasele femurale/șoldului scheletului din M 42; o monedă de la Arcadius (383-408) în zona genunchilor scheletului din M 57, o monedă emisiune a lui Theodor Laskaris (1208-1222) lângă podoabele defunctului din M 71; printre oasele femurului/șoldului scheletului din M 74 se afla o monedă imitație bulgărească tip C, deceniile V-VI ale sec. XIII; tot la acest schelet se afla o monedă de la Ioan Alexandru (1331-1371) - Angelova 1995, 68-71, 73).

Silistra, unde lângă genunchiul piciorului stâng al scheletului din M 8 a fost descoperită o monedă de la împăratul Honorius (393–423), iar în zona genunchilor scheletului din M 57, o monedă de la Arcadius (383–408)¹¹⁶. Tot aici, alături de o monedă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, se afla și una din a doua jumătate a secolului al XIII-lea¹¹⁷. Nu este vorba despre o practică specific medievală, fenomenul fiind întâlnit și în epoca romano-bizantină¹¹⁸. În privința locului unde se depuneau monedele-obol, faptul că nu toate au fost descoperite în gura sau palmele defuncțiilor nu constituie un impediment pentru a presupune implicațiile ritualice ale depunerilor numismatice în morminte¹¹⁹. În ceea ce privește mormintele de la Nufăru aflate în această situație, putem totuși presupune că, în cel puțin două cazuri (M 19 — proprietatea Ducica) și M 57 — proprietatea Drăgan) monedele se aflau în mâinile defuncțiilor, fiind descoperite în apropierea locului pe care erau poziționate palmele.

În ceea ce privește **epoca modernă**, există mai multe nuclee de înmormântare. Unul dintre ele, probabil cel mai important, poate fi delimitat în zona Căminului cultural. A fost identificat în 1980 chiar în curtea căminului cultural¹²⁰, definit prin 6 morminte (catalog, pozițiile 74–79; fig. 19), conținând schelete în decubit dorsal, cu orientarea V–E, 5 de adulți (catalog, pozițiile 74–77) și unul

de copil (catalog, poziția 78) cu antebrățele dispuse în poziții diferite — ambele pe abdomen (catalog, pozițiile 74, 78) sau pe bazin (catalog, poziția 79), dreptul pe abdomen, stângul pe bazin (catalog, poziția 76) doar stângul pe abdomen (catalog, poziția 75), conținând drept piese de inventar: monede (emisiuni Mahmud II, 1809/1810, 1824/1825), mărgelile, nasturi, ace de păr¹²¹ (catalog, pozițiile 74–75, 78; fig. 29).

Informația poate fi completată cu aceea oferită de mormintele cercetate la est de clădirea și curtea Căminului cultural, în casele practicate în șanțul pentru alimentarea cu apă a localității trasat în 2006 pe str. Bisericii¹²² (catalog, pozițiile 80–91; fig. 20–22/1), conturându-se o necropolă ce se extinde atât la nord, cât și la sud de Căminul cultural, pe o distanță de circa 200 m. La nord de Căminul cultural, au fost identificate mai multe morminte cu ocazia realizării alimentării cu apă pe str. Bisericii — în zona zidului de incintă sudic, în dreptul proprietăților de la nr. 169 și 93 — 4 morminte descoperite în zona zidului de incintă de sud, unul în 1981 (catalog, poziția 97), ce suprapune parțial un mormânt de copil cu brățări albastre¹²³ și 3 în 2006 (ce suprapun nivelul funerar bizantin, în S 2 Fortificație Cămin, caseta A — catalog, pozițiile 104–106), precum și în zona intersecției străzii Bisericii cu DJ 222 C¹²⁴ — 3 morminte (catalog, pozițiile 110–112). La sud de căminul cultural, descoperirile au fost prilejuite fie de intervenții umane întâmplătoare (proprietatea Dobrin, str. Bisericii 94, 2001–2002 — catalog, pozițiile 70–73), fie de intervenții de salvare (morminte

¹¹⁶ Angelova 1995, 68, 71.

¹¹⁷ Angelova 1995, 73; trebuie precizat, în aceeași ordine de idei, că, deși necropola de la Silistra este încadrată cronologic în secolele XII–XIV, cu un hiatus de jumătate de secol datorat invaziei mongole, monedele provenind din morminte sunt majoritar de secol XI (vezi catalog în Angelova 1995, 68–71).

¹¹⁸ În necropola de la Callatis, într-un mormânt, alături de o monedă din perioada lui Valens, se afla și una din bronz perforată din prima jumătate a secolului al II-lea (Preda 1980, 64).

¹¹⁹ Amintim că și în cazul necropolei de la Callatis monedele au fost descoperite nu doar în gura defuncțiilor, ci și în palmă, sub antebraț, lângă tibii, lângă femur, lângă laba piciorului sau lângă peretele de sud al mormântului (Preda 1980, 65).

¹²⁰ Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211, n. 8. Precizăm că oseminte umane au mai fost observate, tot în curtea căminului cultural, în 2003, distruse cu ocazia amenajării unui grup sanitar.

¹²¹ Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211, n. 8.

¹²² La est de Căminul cultural, într-o porțiune a șanțului pentru alimentare cu apă, lungă de 7,60 m (ax N–S), au fost cercetate 7 morminte și recuperate 3 grupuri de oseminte, componente ale mai multor complexe funerare distruse în momentul săpării mecanice a șanțului.

¹²³ Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211–212.

¹²⁴ Grupaj de 3 morminte pe axa S–N, pe o lungime de 9,50 m.

deranjate de apa pluvială, înregistrate în 1999¹²⁵ (catalog, poziția 66), fie de cercetări preventive, desfășurate pe proprietăți particulare afectate de proiecte constructive (str. Bisericii nr. 98, proprietatea A. Husein, în 2005¹²⁶ și 2007 — catalog, pozițiile 42–43; fig. 18) ori prilejuite de alimentarea cu apă a localității (str. Bisericii, zona cuprinsă între proprietățile cu nr. 94 și 105, în 2006 — catalog, pozițiile 30, 33, 36, 45–46, 58–61, 63–64, 68).

Același proiect de alimentare cu apă a localității Nufăru a prilejuit descoperiri funerare și într-o zonă apropiată str. Bisericii, și anume pe str. Rapsodiei, paralelă și situată la est de aceasta — 12 complexe¹²⁷ (catalog, pozițiile 113–126) și pe str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, perpendiculară pe străzile Bisericii și Rapsodiei — 4 complexe. (catalog, pozițiile 24–27; fig. 18). Probabil toate aceste complexe funerare (62) aparțin aceleiași necropole situate topografic la sud de zidul de incintă bizantin.

Mormintele atribuibile acestui orizont funerar cercetate în 2006, multe deranjate de amenajările stradale moderne, se remarcă, asemeni celor din 1980, prin aceeași orientare V–E, utilizarea sicriilor, documentate prin prezența amprentelor sau a fragmentelor mai consistente de lemn, varietatea poziției antebrățelor, sesizată în cazul scheletelor în conexiune anatomică — s-au înregistrat mai multe variante (încrucișate pe piept, abdomen, bazin sau umeri ori întinse pe lângă corp), cu subvariantele lor, fiind înregistrate 5 complexe funerare în care a putut fi precizată poziția ambelor antebrățe (pe piept — catalog morminte, poziția 80 sau pe bazin — poziția 33, antebrățul stâng pe lângă corp — pozițiile 42 și 66, cu antebrățul drept poziționat fie sub claviculă — poziția 42, fie pe bazin — poziția

66, antebrățul drept pe umăr și oasele antebrățului stâng depuse lângă tibia dreaptă — poziția 85) și 2 situații în care s-a putut observa doar poziția unuia dintre antebrățe (catalog morminte, pozițiile 68 — antebrățul drept pe abdomen — și 86 — antebrățul stâng pe abdomen). În ceea ce privește inventarul funerar, prezent doar în 3 situații (catalog, pozițiile 25–26, 68), este reprezentat de obiecte de port (o pafta de bronz — catalog morminte, poziția 26) ori de monede reprezentând obolul lui Charon — monede de argint otomane — emisiuni Ahmed III (1703–1730) și Imperiul otoman, secolul al XVIII-lea¹²⁸ (catalog morminte, pozițiile: 25, 68). Observăm că, raportat la cele circa 100 de complexe funerare aparținând epocii moderne, inventarul funerar este prezent doar în 7 situații (catalog, pozițiile 25–26, 68, 70, 74–75, 78), fiind reprezentat de modeste obiecte personale, de podoabă sau de port (catalog morminte, pozițiile 26, 75–78; fig. 29/5) ori de monede reprezentând obolul lui Charon — monede otomane — emisiuni Ahmed III (1703–1730), Murad II (1809/1810 și 1824/25) și Imperiul otoman, secolul al XVIII-lea (catalog morminte, pozițiile: 25, 68, 70, 74–75, 78). Credem că aceste piese, prezente în inventarele mormintelor cercetate în 1980, respectiv 2001 și 2006, în curtea și în zona înconjurătoare a Căminului cultural, definesc perioada de funcționare a acestei necropole.

Morminte încadrabile epocii moderne au mai fost identificate pe străzile Zimbrului (perpendiculară pe latura estică a str. Turnului, la sud de intersecția cu str. C-tin. Dobrogeanu Gherea¹²⁹ — catalog, pozițiile 127–131), Aurel Vlaicu (perpendiculară pe str. Turnului, la sud de punctul *Râpă* — catalog, pozițiile 132–134; fig. 23; 27/4), Miron Costin (catalog, pozițiile

¹²⁵ Damian *et alii* 2000, 67.

¹²⁶ A fost menționată greșit ca fiind proprietatea Iacob Vasilev, în Mănuclu-Adameșteanu *et alii* 2007, 377.

¹²⁷ Un mormânt izolat, distrus de apele pluviale, a fost identificat în 2002 pe str. Rapsodiei, aproape de intersecția cu str. Ctin. Dobrogeanu Gherea, în dreptul proprietății Enache-Odică.

¹²⁸ Identificare Aurel Vâlcu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”), pentru care îi mulțumim.

¹²⁹ Pe str. Zimbrului au fost recuperate oase umane provenind din morminte cu schelete orientate V–E, adică paralele cu axul străzii și al șanțului săpat pe latura sudică, distruse de excavator, ce nu au putut fi documentate prin ilustrare.

135–157; fig. 23–27) și Trandafirilor (catalog, pozițiile 158–162), conturând probabil un alt nucleu cimiterial¹³⁰, diferit de cel aflat în perimetrul delimitat de străzile Bisericii, Rapsodiei și C-tin. Dobrogeanu-Gherea (reprezentat deocamdată de 36 de complexe funerare). O atenție specială merită segmentul de necropolă ce a putut fi identificat pe str. Miron Costin¹³¹. Prin raportare la cele 15 complexe funerare *in situ*, săpate parțial, se constată depunerea în gropi individuale, în decubit dorsal, orientarea scheletelor V–E, varietatea poziției antebrațelor, sesizată în cazul scheletelor în conexiune anatomică, fiind înregistrate 2 complexe funerare pentru care a putut fi precizată poziția ambelor antebrațe (catalog morminte, pozițiile 137 — antebrațul drept pe piept, stângul pe abdomen și 140 — antebrațul drept pe lângă corp, stângul pe abdomen) și 3 situații în care s-a putut observa doar poziția unuia dintre antebrațe (catalog, pozițiile 136, 147 — antebrațul stâng pe bazin, 139 — dreptul pe lângă corp, atingând bazinul).

Astfel, necropolei de pe str. Bisericii, din zona Căminului cultural, încadrabilă în secolele XVIII–XIX, îmbogățită prin noi descoperiri, pe străzile Rapsodiei și Dobrogeanu-Gherea, i se adaugă încă una, probabil apropiată din punct de vedere cronologic, eventual mai târzie, în zona circumscrișă de străzile Trandafirilor, Miron Costin, Zimbrului și Aurel Vlaicu. Din păcate, în absența oricărui element de inventar sau indiciu stratigrafic, ne aflăm doar în sfera supozițiilor.

Necropolele moderne identificate pe teritoriul satului Nufăru își găsesc analogii în Dobrogea în descoperirile din diverse puncte

de pe teritoriul orașului Tulcea¹³², în cele de la Enisala — punctele *La Bucluc* și *La Biserică*¹³³ Isaccea — cimitirul din jurul bisericii Sf. Gheorghe¹³⁴, Niculițel — biserica Sf. Athanasie¹³⁵, Luncavița — punctul *Cetățuia*¹³⁶, Sabangia¹³⁷, Sarichioi¹³⁸, toate în jud. Tulcea, Ester – Târgușor, jud. Constanța, datate în secolele XVIII–XIX¹³⁹.

Ace de păr se cunosc în Dobrogea în necropola de la Luncavița¹⁴⁰, iar mărgelile din pastă de sticlă apar în morminte identificate în necropola de la Ester – Târgușor¹⁴¹. Paftale asemănătoare celei descoperite la Nufăru, databile în secolele XV–XVIII, sunt cunoscute în Dobrogea ca descoperiri de tip inventar funerar într-un mormânt de la Isaccea¹⁴², într-unul descoperit la Niculițel¹⁴³, precum și în complexe din necropola de la Ester – Târgușor¹⁴⁴. Acest tip de piesă, considerată deopotrivă accesoriu vestimentar

¹³² Paraschiv, Nuțu 2007, 383; cercetări inedite Aurel Stănică, 2007.

¹³³ Mănușu-Adameșteanu 1984c, 355–362; Stănică *et alii* 2005–2006, 319–321 și n. 23.

¹³⁴ Vasiliu 1995, 374–377. Pe baza analogiilor sugerate de situațiile și materialul arheologic înregistrate, cât și a unor cruci din piatră aflate în curtea bisericii, cimitirul poate fi datat la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea (informație Aurel Stănică).

¹³⁵ Bătrâna, Bătrâna 1977, 540 — 70 de morminte databile în secolele XVIII–XIX, descoperite în curtea bisericii Sf. Athanasie.

¹³⁶ Comșa 1962, 222 și n. 3 — 5 morminte, 2 de adulți și 3 de copii, datate cu monede emise în vremea sultanilor Mahmud I (1730–1754) și Abdul Hamid I (1774–1789); Micu *et alii* 2005, 209–210 — 2 morminte, dintre care unul cu inventar constând din copci de bronz, un ac de păr și monede din vremea domniei lui Abdul Hamid I — anul 13 — 1786/1787.

¹³⁷ Materiale inedite aflate în colecția ICEM Tulcea (informație Aurel Stănică).

¹³⁸ Materialele publicate de I. Vasiliu (Vasiliu 1996, 225–242, catalog nr. 1 — Pl. I/1; II/6a-b; nr. 2 — Pl. I/5-6; II/4-5; nr. 3 — Pl. I/2; II/2; nr. 4/Pl. I/4; II/1; nr. 7 — Pl. II/7; nr. 8 — Pl. I/3; II/3) sunt recuperate dintr-o zonă în care au fost distruse mai multe morminte datate în secolele XVII–XVIII (vezi Lungu, Mănușu-Adameșteanu 1995, p. 349, n. 5).

¹³⁹ Custurea 1986, 300–301, fig. 1.

¹⁴⁰ Micu *et alii*, 210.

¹⁴¹ Custurea 1986, 300.

¹⁴² Vasiliu 1995, 375, 390, 408, pl. V/5.

¹⁴³ Bătrâna, Bătrâna 1977, 540.

¹⁴⁴ Custurea 1986, 302, fig. 2.

¹³⁰ Acestei necropole i se poate încadra, eventual, și o descoperire întâmplătoare din anii 80 ai secolului al XX-lea, făcută în apropierea actualei străzi E. Racoviță, reprezentată de un mormânt de inhumatie aflat la adâncimea de 1 m de la nivelul actual de călcare, în sicriu de lemn, cu scheletul orientat V–E, cu antebrațele pe bazin (informație Gh. Mănușu-Adameșteanu).

¹³¹ Pe str. Miron Costin au putut fi identificate 15 complexe funerare și recuperate opt grupuri de oase umane, provenind de la morminte deranjate în timpul excavării șanțului pentru alimentarea cu apă în 2006, înainte de cercetarea propriu-zisă.

și garnitură de curea, provine din relativ multe descoperiri întâmplătoare din nordul Dobrogei¹⁴⁵, unele putând reprezenta, eventual, chiar descoperiri funerare, neprecizate însă întotdeauna.¹⁴⁶

Ace de păr se cunosc în Dobrogea în necropola de la Luncavița¹⁴⁷, iar mărgelile din pastă de sticlă apar în morminte identificate în același sit¹⁴⁸, precum și în cea de la Ester – Târgușor¹⁴⁹.

Practica depunerii de monede în această epocă este destul de frecventă. Astfel, pe teritoriul satului Enisala, în punctele *La Bucluc* și *La Biserică*, au fost identificate morminte databile cu un grosetto emis de Ragusa, ce a circulat, în secolul al XVII-lea și în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, cu parale otomane atribuite perioadei domniei sultanului Ahmed III (1703–1730) și secolului al XVIII-lea ori cu aspri emiși în secolul al XVII-lea¹⁵⁰. În inventarele unora dintre mormintele aparținând cimitirului din jurul bisericii Sf. Gheorghe de la Isaccea au fost descoperite emisiuni ale sultanilor Selim III (1797) și Murad II (1812)¹⁵¹. Mormintele de la Luncavița conțin emisiuni ale sultanilor Mahmud I (1730–1754) și Abdul Hamid I (1774–1789)¹⁵²; de asemenea, în mormintele necropolei de la Ester–Târgușor a fost documentată prezența monedelor în 11 dintre cele 13 morminte identificate, fiind reprezentate de aspri emiși în vremea lui Ahmed III (1703–1730) și de parale din timpul sultanilor Mahmud I (1730–1754), Mustafa III (1757–1774) și Abdul Hamid I (1774–1789)¹⁵³.

Periodizarea acestor necropole de pe teritoriul localității Nufăru, propusă în anii '80 de colectivul de cercetare de atunci a

sitului¹⁵⁴, și anume identificarea necropolelor secolelor X–XI în partea de sud și de vest a satului, a celei din secolele XI–XII în zona nordică a promontoriului și a celei din ultima parte de existență a așezării, până la mijlocul secolului al XIII-lea, imediat la sud de zidul de incintă de pe str. Bisericii, a fost confirmată doar parțial de cercetările ulterioare, fără a se putea face însă prea multe precizări suplimentare. În orice caz, pentru perioada de început a așezării, sfârșitul secolului al X-lea–prima jumătate a secolului al XI-lea, descoperirile arheologice ale anilor 90 ai secolului al XX-lea și ai începutului secolului al XXI-lea nu au adus nici o noutate pentru partea de vest a satului, putându-se doar sugera, prin descoperirile din curtea dispensarului uman și de pe proprietatea Popa, o grupare a mormintelor încadrabile în această perioadă în apropierea zidului de incintă estic. Pentru perioada funcționării cetății dincolo de mijlocul secolului al XI-lea până la mijlocul secolului al XIII-lea, cercetările desfășurate în special în zona nordică a promontoriului nufărean au însemnat un supliment important de informație, cercetându-se până în prezent — în cele două puncte definind aceeași necropolă, *Piatră* și *Trecere bac* — un număr de 265 de complexe funerare. În plus, în campania 2005 a putut fi precizat încă un orizont funerar pe latura de est a cetății, reprezentat de mormintele cercetate pe proprietatea Ducica, eventual databile la sfârșitul secolului al XII-lea–prima jumătate a secolului al XIII-lea, și care ar putea fi legate de segmentul de necropolă identificat în 1980 pe proprietatea Drăgan. Ipoteza că zonele conținând complexe funerare de pe laturile de est și de sud ale fortificației bizantine formează de fapt o singură necropolă, emisă

¹⁴⁵ Vasiliu 1996, 230–233, 240–242, pl. IV–VI.

¹⁴⁶ Este posibil ca descoperirile de la Sarichioi să intre în această categorie.

¹⁴⁷ Micu *et alii*, 210.

¹⁴⁸ Materiale inedite din colecțiile ICEM Tulcea (informație Aurel Stănică).

¹⁴⁹ Custurea 1986, 300.

¹⁵⁰ Stănică *et alii* 2005–2006, 319–321, 323 și n. 23.

¹⁵¹ Vasiliu 1995, 374–375.

¹⁵² Micu *et alii* 2006, 210.

¹⁵³ Custurea 1986, 300–301.

¹⁵⁴ Baraschi, Moghior 1984–1985, 149; Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211–212; Mănușu-Adameșteanu 1991a, 515–516, Mănușu-Adameșteanu 1998, 82, Damian *et alii* 2003a, 242, n. 40–45.

deja pentru secolele XVIII–XIX¹⁵⁵, credem că este plauzibilă mai degrabă pentru perioada medio-bizantină, mai precis pentru secolele XII–XIII. Cercetările desfășurate în 2006 în partea de sud a satului, la sud de „zidul-baraj” din punctul *Râpă*, nu au confirmat existența în această zonă a unei necropole ce ar fi funcționat aici în secolul al XI-lea¹⁵⁶; în schimb au documentat prezența unei întinse necropole moderne.

Sinteză preliminară a caracteristicilor antropologice ale materialului studiat

Dintre cele 162 de complexe funerare menționate, ne-au fost accesibile pentru studiul antropologic doar 118. În urma analizei, a fost identificat un număr minim de 163 indivizi.

Sexul a fost determinat pe baza metodelor propuse de Acsádi și Nemeskéry¹⁵⁷, urmărindu-se în principal diferențele sexuale generale întâlnite la nivelul craniului și pelvisului¹⁵⁸, precum și diferențe sexuale evidențiate pe baza principalelor caracteristici morfoscopice și biometrice ale oaselor lungi. În urma determinării acestui parametru, au fost identificați 109 indivizi (66,87 %). Sexul feminin este mai bine reprezentat — 60 de indivizi (55,04 % din total) față de 49 de bărbați (44,95 %). În 47 de cazuri, raportat la numărul total de indivizi (163), avem de-a face cu copii (28,83 %), iar în șapte cazuri (4,42 %) sexul nu a putut fi stabilit.

În vederea estimării vârstei, pentru subiecții adulți am utilizat metoda propusă de

Acsádi și Nemeskéry¹⁵⁹. Pentru aceasta, ne-am servit doar de schimbările observate la nivelul suprafeței simfizare pubice și resorbția țesutului spongios din epifizele proximale ale humerusului și femurului, examinată prin secțiuni sagitale¹⁶⁰. În cazul grupelor *infans* I, *infans* II și *juvenis*, vârsta a fost estimată după Ubelaker¹⁶¹, pe baza erupției dentare, precum și pe baza lungimilor maxime ale oaselor lungi sau fuziunii epifizelor la diafize¹⁶². Repartizarea pe categorii de vârstă a fost făcută după Maximilian¹⁶³. Categoriile de vârstă cărora aparțin sunt: *infans* I (33 – 20,24%), *infans* II (9 – 5,52%), *juvenis* (3 – 1,84%), *adultus* (5 – 3,06%), *maturus* I (14 – 8,58%), *maturus* II (21 – 12,88%) și *senilis* I (33 – 20,24%). În 45 de cazuri (27,60% din totalul indivizilor), categoriile de vârstă sunt incerte: *infans* I/*infans* II (4 – 2,45%), *infans* III/*juvenis* (1 – 0,61%), *juvenis*/*adultus* (4 – 2,45%), *juvenis*/*adult* (8 – 4,90%), *adultus*/*adult* (21 – 12,88%) sau adulți (7 – 4,29%).

Taliile au fost estimate în cazul adulților după Rösing¹⁶⁴, pe baza lungimilor maxime ale humerusurilor, radiusurilor, femurelor și tibiilor. Atunci când am avut de-a face cu copii și am beneficiat și de femure, statura a fost estimată ținându-se cont de modelul lui Olivier¹⁶⁵. Repartiția taliei pe grupe a fost realizată după Necrasov și colaboratorii săi¹⁶⁶. Taliile au fost estimate în 78 de cazuri (47,56%), atât pentru indivizii adulți (65 – 83,33%), cât și în cazul copiilor (13 – 16,66%). În această din urmă situație, taliile nu au fost încadrate pe categorii. Așadar, în cadrul ambelor sexe, taliile sunt mici (16 – 24,61%), submijlocii (20 –

¹⁵⁵ Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211, n. 7.

¹⁵⁶ Susținută de Gh. Mănușu-Adameșteanu (Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986, 211–212 și fig. 1; Mănușu-Adameșteanu 1991a, 515; 1998, 82).

¹⁵⁷ Acsádi, Nemeskéry 1970, 75–100.

¹⁵⁸ În vederea evidențierii caracteristicilor sexuale specifice au fost utilizate grade de sexualizare, marcate cu „-” (subiecți de sex feminin), „+” (indivizi de sex masculin) sau „0” (indivizi incerți din punct de vedere sexual). În acest caz ne-am folosit numai de glabelă, procese mastoide, șanțuri sciatice și unghiuri pubiene.

¹⁵⁹ Acsádi, Nemeskéry 1970, 122–135.

¹⁶⁰ Vârsta corespunzătoare a fost stabilită pe baza fazelor în care se încadrează cei trei indicatori.

¹⁶¹ Ubelaker 1978, 45–53.

¹⁶² În cadrul repartizării pe categorii, în cazul copiilor, am luat în considerare doar vârsta dentară. Atunci când dinții nu au fost prezenți, am considerat vârsta obținută pe baza lungimilor maxime ale oaselor lungi.

¹⁶³ Maximilian 1962, 90–91.

¹⁶⁴ Rösing 1988, 597.

¹⁶⁵ Olivier 1960, 259.

¹⁶⁶ Necrasov *et alii* 1959, 28.

30,76%), mijlocii (9 – 13,84%), supramijlocii (13 – 20%) și mari (7 – 10,76%). Pe sexe, atât femeile cât și bărbații sunt încadrați în toate categoriile, fără excepție.

Au fost evidențiate și câteva caractere non-metrice, atât la nivelul scheletului cranian, cât și la nivelul scheletului postcranian: suturi metopice (în două cazuri), oase wormiene în principal în jurul punctului λ (3) și foramenuri olecraniene la nivelul humerusurilor (într-un singur caz).

De asemenea, dintre principalele dimensiuni și principalii indici cranieni au fost examinate doar diametrul antero-posterior maxim (g-op), diametrul transversal maxim (eu-eu) și indicele cranian orizontal aferent¹⁶⁷. Se remarcă, aproximativ în aceeași măsură, predominanța craniilor doliocrane (= alungite, 5), mezocrane (= medii, 7) sau brahocrane (= rotunjite, 6). Într-un singur caz avem de a face cu un craniu hiperbrahocran (= foarte rotund).

Din punct de vedere patologic, am semnalat prezența cariilor (la 19 indivizi), edentațiilor¹⁶⁸ (12) și exostozelor¹⁶⁹ (8), care afectează atât femeile, cât și bărbații, iar într-un singur caz, *hyperostoză porotică*¹⁷⁰ (la un copil). De asemenea, în două cazuri avem de a face cu discontinuități osoase, probabil rezultat al unor fracturi vîndecate, iar într-un caz cu fenomenul de pseudoplagiocefalie¹⁷¹.

Catalogul complexelor funerare

¹⁶⁷ Din cauza faptului că în acest studiu nu ne-am propus și efectuarea de restaurări craniene, ne-am limitat doar la examinarea acestora.

¹⁶⁸ Lipsa totală sau parțială a dinților, cauzată probabil de paradontoză — proces patologic al paradonțului (țesuturile în care sunt fixați dinții), constând în retracția gingiilor.

¹⁶⁹ Formarea unui os nou pe suprafața osului.

¹⁷⁰ Maladie ce se manifestă atât prin modificări ale morfologiei externe a osului, cauzate de fenomene de resorbție și remaniere osoasă, cât și prin modificări ale structurii interne osoase, datorate acumulării de sinusuri sau spații medulare osoase adiționale, care duc la creșterea țesutului spongios în detrimentul celui compact (Mirițoiu 1992, 5).

¹⁷¹ Deformare a craniului ce poate fi cauzată de presiunea pământului sau poate constitui obiectul unor decalcifieri osoase (Brothwell 1981, 172–173).

cercetate și recuperate în intravilanul localității Nufăru

Abrevieri: M – mormânt; S – secțiune; Sup. – suprafață; c. – carou; L – lungime; l – lățime; d – diametru, gr – grosime; cpl. – complex

Partea de vest a satului

1) Numeroase schelete, unele cu brățări de sticlă, databile în epoca medio-bizantină (sec. X–XI); descoperite în vecinătatea complexului de cuptoare, 1982; deranjate de intervenții moderne;

Partea de est a satului

2) M / Str. Lacului, proprietatea Ilie Odică, 1992 – schelet uman recuperat; fără context arheologic; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă grad +1, diametru antero-posterior maxim 169,84 mm foarte scurt, diametru transversal maxim 142,31 mm îngust, indice cranian orizontal 83,79 brahocran, deformat la nivelul occipitalului, pseudoplagiocefalie), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad +1), humerus stâng (Lmax = 303,54 mm, faza II), coxal stâng (lipsă fragmente de ilion, șanț sciatic grad +1, fațetă simfizară pubică faza II), femur stâng (jumătate distală), femur drept (Lmax = 422,84 mm, *linea aspera* relativ bine evidențiată, faza II) și tibii (Lmax = 342,44 mm/343,12 mm); sex: masculin; vârstă: cca. 46,33 ani, *maturus* II; talie: cca. 158,18 cm, mică; fig. 30/1;

STRADA TURNULUI

3) M 1 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 5 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,25 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; distrus în mare parte; schelet probabil de adult, posibil în decubit dorsal, din care se păstrează doar oasele picioarelor care pătrund în malul estic; L surprinsă în secțiune –0,25 m; fără inventar în porțiunea cercetată; lespezi pe mormânt; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

4) M 2 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 9, lângă malul V – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,75 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; distrus în mare parte; schelet probabil de adult, posibil în

decubit dorsal, din care se păstrează doar oasele bazinului și ale picioarelor; fără inventar în porțiunea cercetată; lespezi pe mormânt; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

5) M 3 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 5 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,35 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, posibil în decubit dorsal, pătrunzând în malul V, vizibil până în dreptul rotulelor, antebrațul drept deranjat, părând îndoit spre piept; L surprinsă în secțiune – 0,80 m; fără inventar în porțiunea cercetată; lespezi pe mormânt; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7; 8/3

6) M 4 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 7 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, bine păstrat, în decubit dorsal, ale cărui tibii și peronee pătrund în malul E; antebrațul drept pe abdomen, antebrațul stâng pe bazin; L surprinsă în secțiune – 1,15 m; fără inventar în porțiunea cercetată; lespezi pe mormânt; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7; 8/4;

7) M 5 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 3 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, din care sunt vizibile oasele picioarelor, restul scheletului pătrunzând în malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7; 8/5;

8) M 6 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 5, lângă malul E – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,35 m față de nivelul actual de călcare, între M 1 și M 3; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, ale cărui femure pătrund în malul E; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

9) M 7 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 4, sub M 1 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult; posibil în decubit dorsal; se păstrează craniul și un os al mâinii stângi sub femurele lui M 1; L surprinsă

în secțiune – 0,15 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

10) M 8 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 10, la S de M 2 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,45 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult ce pătrunde în malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

11) M 9 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 10, la S de M 8 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,70–0,95 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult ale cărui femure pătrund în malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

12) M 10 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 8, la N de M 2 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,75 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, cu craniul lângă malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

13) M 11 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 6 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; craniu, probabil de adult lângă malul E; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

14) M 12 / Str. Turnului = punctul Școală, 1982, S 1, c. 5 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,55 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, din care sunt vizibile doar bazinul și oasele membrelor inferioare, restul pătrunzând în malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (post sec. XI); fig. 7;

15) M 1 / Str. Turnului = punctul Școală, 1983, S 1, c. 7 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –2,90 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, posibil femeie, din care este vizibilă doar partea superioară, până la jumătatea toracelui, restul pătrunzând în malul E; L

surprinsă în secțiune – 0,50 m; fără inventar în porțiunea cercetată; casetă de piatră de formă trapezoidală, Lcasetă în secțiune = 0,90; lcasetă = cca. 1,20 m, mai lată în zona capului; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. X–XI); fig. 9;

16) M 2 / Str. Turnului = punctul *Dispensar*, 1983, S 1, c. 4 – mormânt de inhumăție; adâncime minimă –3,10 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil în decubit dorsal, vizibil până la rotule, restul fiind distrus de o groapă menajeră; antebrațul drept pe piept, antebrațul stâng pe abdomen, deasupra bazinului; L surprinsă în secțiune – 1 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. X–XI); caracteristici antropologice: prezintă craniu (lipsă fragmente de parietal și frontal stâng, frunte joasă, rotunjită, diametru antero-posterior maxim 171,95 mm mijlociu, diametru transversal maxim 137,14 mm îngust, indice cranian orizontal 79,75 mezocran), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad - 1), clavicule (Lmax = 128,52 mm/124,50 mm), scapule (fragmente de corpuri și cavități glenoide), humerus stâng (diafiză), humerus drept (Lmax = 247,65 mm, faza III), radius stâng (jumătate distală), radius drept (Lmax = 189,35 mm), ulnă stângă (Lmax = 212,67 mm), ulnă dreaptă (lipsă epifiză proximală), vertebre (fragmente de corpuri și apofize), coaste, stern (un fragment de manubriu), coxal stâng (un fragment de pubis, fațetă simfizară pubică faza IV), femure (lipsă capete femurale, faza III), metacarpene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 54,33 ani, *senilis* I; talie: cca. 140,23 cm, mică; elemente de patologie: carii la nivelul premolarilor 1 inferiori, edentație în zona molarilor 1 și 2 inferiori stânga; fig. 9;

17) M / Str. Turnului 199, proprietatea Oana Cristina Popa, 2005, casetă, sub nivelul locuinței cu bază de piatră, la baza nivelului de pământ cenușiu gălbui – mormânt de inhumăție; adâncime față de nivelul actual de călcare –2,30 m; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; craniul aplecat pe partea stângă, pătrunzând cu jumătatea sa dreaptă în malul sudic; adâncimea mare la care a apărut mormântul nu a permis realizarea unei case pentru extragerea integrală a scheletului, recuperându-se, prin secționare longitudinală, doar partea sa stângă.; L surprinsă în casetă – 1,45 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. X–XI);

caracteristici antropologice: prezintă craniu (lipsă fragmente de parietal drept, pereți cranieni groși, frunte înaltă, retrasă, occipital puternic bombat la nivelul solzului, locuri de inserție musculară puternic dezvoltate, diametru antero-posterior maxim 166,14 mm foarte scurt, diametru transversal maxim 134,55 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 80,98 brahocran), mandibulă (menton grad +2), clavicule (jumătăți mediale), scapulă (trei fragmente), radius stâng (treime distală și un fragment de diafiză), radius drept (lipsă treime proximală), ulnă stângă (epifiză distală), ulnă dreaptă (Lmax = 260,58 mm), vertebre (fragmente de corpuri și apofize), coaste, stern (corp), sacrum (două fragmente), coxal stâng (ilion fragmentar, fațetă simfizară pubică faza IV), femur stâng (Lmax = 425,30 mm, *linea aspera* bine evidențiată, faza IV), tibie stângă (Lmax = 360,61 mm), fibulă stângă (treime distală și un fragment de diafiză), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 59 ani, *senilis* I; talie: cca. 159,94 cm, mică; elemente de patologie: carii bilaterale la nivelul molarilor 1 și 2 inferiori, discontinuitate osoasă la nivelul treimii distale ulnare drepte, ce trădează probabil o fractură (vindecată); fig. 8/6; 9;

STRADA C-TIN. DOBROGEANU GHEREA

18) M 1 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, proprietatea D. Ducica, 2005, S 1, c. 6/7 – mormânt de inhumăție, adâncime minimă față de nivelul actual de călcare –0,44 m; orientare SV–NE; schelet în decubit dorsal, craniul distrus, rămasă *in situ* doar mandibula; antebrațul drept pe piept, antebrațul stâng deasupra bazinului; L scheletului în groapă = 1,60 m, fără craniu, Lfemur = 0,39 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII–XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (lipsă fragmente de viscerocraniu, diametru antero-posterior maxim 176,98 mm scurt, diametru transversal maxim 145,10 mm îngust, indice cranian orizontal 81,98 brahocran, sutură metopică), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad +1), clavicule (Lmax = 155,58 mm/154,86 mm), scapule (aproximativ întregi), humerusuri (Lmax = 316,65 mm/315,94 mm, faza II), radiusuri (Lmax = 231,92 mm/237,45 mm, asimetrie), ulne (Lmax = 251,92 mm/258,03 mm, asimetrie), vertebre, coaste, stern (fragmentar),

sacrum (fațete articulare ce se întind până în dreptul segmentului al treilea), coxale (șanțuri sciatic și unghi pubian grad +1, fațete simfizare pubice faza II), femure (Lmax = 439,26 mm/439,38 mm, *linea aspera* bine dezvoltată, faza II), tibii (Lmax = 345,08 mm/345,29 mm), rotule, fibulă stângă (Lmax = 333,97 mm), fibulă dreaptă (lipsă fragmente de epifiză proximală), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 46,33 ani, *maturus* II; talia: cca. 160,74 cm, submijlocie; elemente de patologie: carie la nivelul molarului 2 inferior stânga, exostoze la nivelul epifizelor proximale ulnare și coloanei vertebrale lombare; fig. 10; 11/3;

19) M 2 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, proprietatea D. Ducica, 2005, Sup., c. 5/6, lângă marginea estică a suprafeței – mormânt de inhumație, adâncime minimă -0,26 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet în decubit dorsal, parțial distrus de rădăcinile unui butuc de vie; craniul foarte distrus, jumătatea inferioară a coloanei vertebrale de asemenea, ca și jumătatea dreaptă a bazinului; femurul stâng distrus; antebrațul drept pe bazin, antebrațul stâng pe piept, dar foarte deranjat – un os pe sub coaste, celălalt așezat normal, deasupra coastelor; L scheletului în groapă = 1,33 m, fără craniul distrus, L femurului = 0,37 m; urme de cărbune sub brațul stâng; inventar: monedă de bronz – follis din secolul al XI-lea, pe coxalul stâng; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă clavicule (Lmax = 134,87 mm/128,66 mm, groase, locuri de inserție musculară evidente, asimetrie), scapule (fragmentare), humerusuri (Lmax = 285,03 mm/288,39 mm, faza III), radiusuri (jumătăți proximale), ulne (jumătăți proximale), coxal stâng (ilion și cavitate acetabulară, șanț sciatic grad -1), femur stâng (epifiză distală), femur drept (lipsă epifiză proximală), tibii (Lmax = 329,09 mm/ 327,71 mm), fibule (Lmax = 323,07 mm/322,96 mm), metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I; talie: cca. 149,94 cm, submijlocie; fig. 10; 11/5-6;

20) M 3 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, proprietatea D. Ducica, 2005, Sup., c. 6 b, lângă marginea nordică a suprafeței, la N de M 2 – mormânt de inhumație, adâncime minimă -0,35 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E;

schelet în decubit dorsal; craniul așezat pe partea stângă; coloana în formă de S, picioarele puternic curbate, antebrațul drept pe bazin, antebrațul stâng cu palma răsfirată pe partea dreaptă a bazinului; distrus de rădăcinile viței de vie; L scheletului în groapă = 1,33 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), claviculă dreaptă (Lmax = 146,88 mm), scapule (lipsă câteva fragmente de la nivelul corpurilor), humerusuri (Lmax = 331,85 mm/332,12 mm), radius stâng (Lmax = 243,09 mm), radius drept (Lmax = 243,84 mm), ulne (Lmax = 270,98 mm/271,02 mm), vertebre, coaste, stern (trei fragmente de corp), sacrum, coxale, femure (diafize și epifize sparte), tibii (diafize și epifize sparte), rotulă stângă, fibulă stângă (diafiză), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: masculin (oase lungi de dimensiuni mari, puternice); vârstă: cca. 19 ani, *juvenis* (humerusuri epifizate distal, radius stâng și ulne epifizate proximal, restul epifizelor nefuzionate); fig. 10; 11/7-8;

21) M 4 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, proprietatea D. Ducica, 2005, Sup., c. 7 b, lângă marginea vestică a suprafeței, la N de M 2 – mormânt de inhumație, adâncime minimă -0,42 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV-NE; schelet în decubit dorsal; craniul cu orbitele în sus, ușor aplecat pe partea dreaptă; scheletul deranjat probabil de vița de vie; antebrațul drept lipsește, antebrațul stâng pe lângă corp; picioarele deranjate: dreptul deplasat spre sud și așezat oblic, stângul deplasat spre sud; L scheletului în groapă = 0,90 m, fără craniu, L femurului = 0,18 m; inventar: 2 cercei tip verigă simplă, bronz; d = 15 mm; ICEM, inv. 47036-47037; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente de calotă craniană, un fragment de orbită stângă, un fragment de sfenoid), claviculă stângă (Lmax = 73,62 mm), scapule (aproximativ întregi), humerus stâng (Lmax = 138,49 mm), humerus drept (lipsă epifiză proximală), ulnă dreaptă (Lmax = 118,43 mm), vertebre, coaste, sacrum (S1 și S2), coxale (ilioane), femure (Lmax = 190,87 mm/191,91 mm), tibii (Lmax = 156,77 mm/156,85 mm), fibule (Lmax = 154,98 mm/155,00 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; vârstă: cca. 2,5-3,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca.

109,5 cm; fig. 10; 11/4;

22) M 5 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, proprietatea D. Ducica, 2005, Sup. Ducica, c. 6 b – mormânt de înhumăție, câteva oase umane la sud de M 3; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII–XIII); caracteristici antropologice: prezintă femur stâng (Lmax = 419,30 mm, epifize mici, subțire, gracil, *linea aspera* slab evidențiată, faza III); sex: feminin; vârstă: cca. 52 ani, *senilis* I; talie: cca. 153,36 cm, mijlocie; fig. 10; 11/8;

23) M 6 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, proprietatea D. Ducica, 2005, S 1, c. 6 – mormânt de înhumăție, vizibile câteva oase umane ce pătrund parțial în malul sudic; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII–XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (un fragment de orbită, maxilar stâng), hemimandibulă dreaptă (lipsă ram vertical), humerus stâng (Lmax = 292,55, faza II), vertebre (patru cervicale), coxal stâng (șanț sciatic grad -1, fațetă simfizară pubică faza II), femur stâng (Lmax = 398,68, *linea aspera* slab evidențiată, faza II), tibie stângă (Lmax = 334,59 mm), fibulă stângă (Lmax = 327,01 mm), calcaneu stâng și falange; sex: feminin (oase gracile, subțiri); vârstă: cca. 46,33 ani, *maturus* II; talie: cca. 150,16 cm, submijlocie; elemente de patologie: carie la unul dintre canini, edentație în zona premolarului 1-molari inferiori;

Partea de sud a satului

24) M 1 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, în dreptul intersecției cu Str. Bisericii, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura sudică a străzii – mormânt de înhumăție în zona stâlpului din dreptul proprietății Ștefan Mocanu, sub nivelul străzii; orientare probabilă V–E, paralelă cu axul străzii, explicație pentru dislocarea fără urme pe profilurile șanțului; oase umane recuperate; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (diametru antero-posterior maxim 168,99 mm scurt, diametru transversal maxim 125,92 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 74,51 doliocran), scapulă dreaptă (lipsă fragmente corp), vertebre, coaste și tibie dreaptă (Lmax = 294,90 mm); sex: feminin; categorie de vârstă: adult (uzură dentară puternică); talie: cca. 142,90 cm, mică; 2) prezintă

craniu (un fragment de parietal) și femur drept (Lmax = 137,98 mm); vârstă: cca. 0,5–1,5 ani, *infans* I (după lungimea maximă a femurului); talie: cca. 84,5–87 cm;

25) M 2 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, în dreptul intersecției cu Str. Bisericii, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura sudică a străzii; casetă practică în malul S al șanțului pentru alimentarea cu apă — mormânt de înhumăție în zona stâlpului din dreptul proprietății Ștefan Mocanu (Str. Bisericii 188); adâncime minimă –0,40 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E; mormânt deranjat (reînhumare?) probabil în momentul amenajării străzii; grupaj de oase umane; L în groapă – 0,42 m; inventar: monedă de argint otomană, descoperită în gura scheletului; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), hemimandibulă dreaptă, claviculă dreaptă, scapulă stângă (aproximativ întregă), scapulă dreaptă, humerus drept (Lmax = 181,65 mm), ulnă stângă (Lmax = 147,45 mm), ulnă dreaptă (jumătate proximală), vertebre, coaste, sacrum (fragmentar), femure (Lmax = 264,57 mm/264,37 mm), tibie dreaptă (Lmax = 210,07 mm), metatarsiene și falange; vârstă: cca. 7 ani, *infans* I/*infans* II (molarii 1 superiori și inferiori ieșiți), cca. 6-7,5 ani, *infans* I/*infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 130,25-133,25 cm; au mai fost identificate o claviculă (Lmax = 63,90 mm), o scapulă și coxal (ilion), toate de pe dreapta; categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I); fig. 18, 22/5;

26) M 3 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, în dreptul intersecției cu Str. Bisericii, 2006; șanț pentru alimentarea cu apă pe latura sudică a străzii; casetă practică în malul S al șanțului pentru alimentarea cu apă – mormânt de înhumăție în zona stâlpului din dreptul proprietății Șt. Mocanu (Str. Bisericii 188); deranjat probabil în momentul înhumării M 2; adâncime minimă –0,48 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV–NE; schelet probabil în decubit dorsal, din care se păstrează în conexiune anatomică membrele inferioare; L (parțială) în groapă (membrele inferioare) – 0,64 m; inventar: pafta de centură, bronz, în zona bazinului; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă coxale (ilioane, ischioane), femure (Lmax = 294,19

mm/292,98 mm), tibii Lmax = 228,17 mm/229,71 mm), fibule (Lmax = 226,39 mm/226,26 mm), metatarsiene și falange; vârstă: cca. 6,5–8,5 ani, *infans I/infans II* (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 138,5 cm; a mai fost identificat un coxal stâng (ilion); categorie de vârstă: *infans I* (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans I*); fig. 18, 22/5;

27) M 4 / Str. C-tin. Dobrogeanu Gherea, în dreptul intersecției cu Str. Bisericii, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – mormânt de înhumare în zona stâlpului din dreptul proprietății Virgil Nichifor; orientare probabilă V–E; deranjat la săparea mecanică a șanțului; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: schelete ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (diametru antero-posterior maxim 166,09 mm, diametru transversal maxim 131,21 mm, indice cranian orizontal 78,99 mezocran), mandibulă, claviculă dreaptă (Lmax = 93,14 mm), scapule (lipsă fragmente corp), humerus stâng (Lmax = 132,23 mm), vertebre, coaste, stern (manubriu), coxal drept (ilion) și metatarsiene; vârstă: cca. 1,5–3,5 ani, *infans I* (după lungimile maxime ale oaselor lungi); elemente de patologie: *hyperostoa porotica (cribra orbitalia* în ambele orbite și *cribra cranii* în zona intersecției suturilor sagitală și lambdoide); 2) prezintă hemimandibulă stângă, claviculă stângă (Lmax = 101,50 mm), humerus drept (Lmax = 210,11 mm), radiusuri (Lmax = 145,84 mm/143,56 mm), ulne (Lmax = 161,92 mm/161,31 mm), coxal drept (ilion), tibie stângă (Lmax = 209,99 mm), fibulă dreaptă (Lmax = 208,48 mm) și fibulă stângă (jumătate proximală); vârstă: cca. 7 ani, *infans I/infans II* (după molarul 1 inferior ieșit), cca. 5,5–8,5 ani, *infans I/infans II* (după lungimile maxime ale oaselor lungi); fig. 30/2;

28)-29) latura sudică a satului, într-unul din șanțurile pentru alimentarea cu apă, 1981 – 2 morminte de înhumare, probabil de adulți, distruse parțial în momentul excavarii pământului, depuse la –1,20 m față de nivelul de călcare, în gropi simple; orientare V–E; inventar funerar: la unul dintre morminte s-a descoperit o brățară de sticlă; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină;

STRADA BISERICII

30) M / Str. Bisericii, șanț pentru alimentarea cu apă, 1981 – craniu uman recuperat, fără context stratigrafic; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (diametru antero-posterior maxim 187,80 mm lung, diametru transversal maxim 135,91 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 72,36 doliocran) și mandibulă; sex: masculin (oase groase, inserții musculare proeminente, frunte înaltă, retrasă); categorie de vârstă: probabil adult (grad relativ ridicat de obliterare a suturilor craniene); elemente de patologie: carii la nivelul premolarilor 1 și 2 inferiori dreapta, edentații bilaterale la nivelul molarului 1; fig. 30/3;

31) M 3/ Str. Bisericii nr. 102, pe latura stângă a străzii, 1999 – mormânt de înhumare în decubit dorsal, ușor pe o parte, astfel că torsul apare răsucit, dar picioarele sunt în poziție normală; orientare V–E; schelet bine conservat, în decubit dorsal; L vizibilă a scheletului în groapă = 1,20 m; craniul culcat pe partea dreaptă, cu toată partea superioară a corpului, antebrațul drept îndoit din cot, așezat în afara corpului, antebrațul stâng pe bazin, vizibil doar piciorul stâng, (doar femurul), cel drept aflându-se sub malul de pământ, clavicula stângă deranjată; L femurului = 0,41 m, l cutiei toracice = 0,26 m, l bazinului = 0,24 m; groapa mormântului a fost săpată într-un pământ galben afânat; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente), mandibulă (unghiuri mandibulare grad -2, menton grad -1), clavicule (Lmax = 137,58 mm/141,49 mm, scurte, gracile), scapule (aproximativ întregi), humerus stâng (lipsă fragmente de epifiză proximală), humerus drept (Lmax = 320,45 mm, faza II), radius stâng (Lmax = 227,81 mm), ulnă stângă (Lmax = 242,60 mm), stern (corp, foramen sternal), sacrum (larg, scurt, fațete auriculare ce se întind până în dreptul segmentului al doilea), coxale (șanțuri sciatică și unghi pubian grad -2, fațetă simfizară pubică faza II), femur stâng (Lmax = 437,51 mm, faza II) și rotulă stângă; sex: feminin; vârstă: cca. 46,33 ani, *maturus II*; talie: cca. 157,45 cm, supramijlocie; elemente de patologie: exostoze la nivelul porțiunilor inferioare ale capetelor humerale;

32) M 1 – cpl. 20 / Str. Bisericii 102, la 1,20 m distanță spre N față de extremitatea nordică a

porții casei, 2006 – mormânt de inhumație deranjat? / grupaj de oase umane într-o zonă menajeră?, cpl. surprins pe o lungime de 6,50 m pe malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; adâncime șanț -1,10 m față de nivelul actual de călcare; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (ante sec. XIII — conform fragmentelor ceramice din zona menajeră); caracteristici antropologice: prezintă tibii (Lmax = 333,44 mm/335, 42 mm), fibulă stângă (Lmax = 325,07 mm) și fibulă dreaptă (diafiză); sex: feminin (oase scurte, puțin masive, subțiri, suprafață gracilă, sărace în detalii anatomice); vârstă: peste 18 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate); talie: cca. 152,17 cm, submijlocie;

33) M 2 – cpl. 24 / Str. Bisericii 99, 2006, casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii — mormânt de inhumație, adâncime minimă -0,28 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet în decubit dorsal; păstrată doar jumătatea superioară, partea de la bazin în jos fiind probabil distrusă de amenajarea străzii; craniul, distrus în momentul săpării șanțului cu mijloace mecanice, din care a fost recuperată mandibula; antebrațul drept întins pe lângă corp, humerusul stâng absent, antebrațul stâng pe bazin, dar pare deranjat, falangele mâinii stângi aduse pe partea dreaptă a bazinului; se păstrează doar o porțiune din femurul drept, deplasat; L în groapă - 0,80 m; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (parietal drept), mandibulă (corpuri), claviculă stângă (jumătate medială), claviculă dreaptă (Lmax = 134,65 mm, scurtă, gracilă, slab arcuită), scapulă stângă (aproximativ întreagă), humerus drept (Lmax = 312,27 mm, faza I), radius stâng (jumătate distală), radius drept (Lmax = 240,46 mm), ulnă dreaptă (jumătate proximală), vertebre, coaste, stern (corp), coxal stâng (ilion, șanț sciatic grad -2), femur drept (treime proximală, fără cap femural), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 41 ani, *maturus* II; talie: cca. 157,12 cm, supramijlocie; elemente de patologie: edentație în dreptul molarilor 1 și 2 inferiori stânga;

34) M 3 – cpl. 30 / Str. Bisericii 98, la N de casa aflată la N de poartă, 2006, casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de inhumație;

adâncime minimă -0,47 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet așezat pe partea dreaptă, bine păstrat, cu excepția craniului distrus după săparea mormântului, dar recuperat, lipsesc coastele pe partea dreaptă; antebrațul drept întins pe lângă corp, antebrațul stâng pe partea dreaptă a bazinului; picioarele flexate din genunchi; L în groapă (fără craniu) - 1,28 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (lipsă fragmente de calotă și viscerocraniu), mandibulă (ramuri verticale, unghiuri mandibulare grad -1), claviculă dreaptă (jumătate medială), scapulă stângă (fragmentară), humerus stâng (Lmax = 280,74 mm, faza III), humerus drept (lipsă epifiză proximală și fragmente diafizare, scurte, gracile), radius stâng (Lmax = 207,53 mm), radius drept (lipsă epifiză distală), ulnă stângă (Lmax = 220,09 mm), ulnă dreaptă (lipsă epifiză distală), vertebre, coaste, sacrum (un fragment din S1), coxale (aproximativ întregi, șanțuri sciatic și unghi pubian grad -1, fațete simfizare pubice faza III), femur stâng (lipsă mici porțiuni de la nivelul capului femural, faza IV), femur drept (lipsă epifiză proximală, epifiză distală distrusă), rotule, fibulă stângă (lipsă epifiză distală), fibulă dreaptă (diafiză), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 55,66 ani, *senilis* I; talie: cca. 148,30 cm, mică; fig. 4; 6/3;

35) M / Str. Bisericii 98, 2006, șanț pentru alimentare cu apă de pe latura vestică a străzii – oase umane recuperate din zona cpl. 31 încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (sec. XI); caracteristici antropologice: prezintă o coastă, sacrum (larg, scurt, puțin arcuit), coxal drept (ilion, de dimensiuni reduse, gracil), femur stâng (Lmax = 392,31 mm, cap femural de dimensiuni mici, faza II), femur drept (lipsă treime proximală) și tibii (jumătăți proximale); sex: feminin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; talie: cca. 148,09 cm, mică;

36) M 4 – cpl. 32 / Str. Bisericii 98, 2006, la 10,80 m distanță N de M 3 (cpl. 30), șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare NV-SE; schelet în decubit dorsal, parțial distrus de șanțul vechi pentru alimentarea cu apă a gospodăriei; calota craniană, femurul drept și tibia stângă recuperate parțial; coastele și vertebrele deranjate; L în groapă (fără craniu) - 0,62 m; fără

inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmente de calotă craniană), hemimandibulă stângă, humerus stâng (Lmax = 130,80 mm), ulnă stângă (jumătate proximală), vertebre, coaste, coxale, femur stâng (Lmax = 175,31 mm), femur drept (lipsă treime distală), tibie stângă (lipsă treime distală); vârstă: cca. 1-3 ani, *infans* I (după gradul de erupție al molarului 1 inferior), cca. 1,5-3,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 103,5 cm;

37) M 5 – cpl. 33 / Str. Bisericii 98, 2006, casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,97 m față de nivelul actual de călcare; orientare NV-SE; schelet așezat pe partea dreaptă, bine păstrat, cu mandibula deplasată; lipsesc o parte dintre coaste pe partea dreaptă; antebrațul drept întins pe lângă corp, antebrațul stâng deasupra părții drepte a bazinului; picioarele întinse, puțin deviate spre SE; L în groapă – 1,61 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă (lipsă ramuri verticale, menton grad 0), claviculă dreaptă (Lmax = 133,75 mm), scapulă stângă, humerusuri (lipsă epifize proximale), radiusuri (lipsă epifize distale), vertebre, coaste, sacrum, coxale, femure (Lmax = 393,92 mm/394,32 mm), tibii (Lmax = 313,21 mm/311,78 mm), fibule (lipsă epifize proximale), metatarsiene și falange; sex: probabil masculin (dimensiuni relativ mari ale oaselor lungi); vârstă: cca. 18 ani (epifize distale humerale fuzionate, restul nu), *juvenis*; talie: peste 165 cm; fig. 4; 6/4;

38) M 6 – cpl. 34 / Str. Bisericii 98, 2006, la N de M 5 (cpl. 33), casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,74 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet bine păstrat, așezat pe partea dreaptă; antebrațul drept pe lângă corp, antebrațul stâng deasupra bazinului; picioarele întinse, puțin deviate spre SE și puțin flexate; L în groapă – 1,70 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă și mastoide grad +1, diametru antero-posterior maxim 179,96 mm mijlociu, diametru transversal maxim 149,76 mm mijlociu, indice cranian orizontal 83,21 brahicran, oase wormiene

pe traiectul suturii lambdoide stângi), mandibulă (unghiuri mandibulare grad -1, menton grad 0), clavicule (Lmax = 150,51 mm/140,60 mm, asimetrie), scapule, humerusuri (Lmax = 317,43 mm/321,17 mm, faza I), radiusuri (Lmax = 239,80 mm/239,43 mm), ulnă stângă (Lmax = 259,26 mm), ulnă dreaptă (lipsă epifiză proximală), vertebre, coaste, sacrum, coxal stâng (ischion), coxal drept (șanț sciatic grad -1, fațetă simfizară pubică faza I), femure (Lmax = 440,21 mm/437,50 mm, faza I), rotulă dreaptă, tibii (Lmax = 360,24 mm/359,91 mm), fibule (Lmax = 347,52 mm/345,57 mm), metacarpiene, metatarsiene și falange; sex: masculin (oase lungi, de dimensiuni mari); vârstă: cca. 35,33 ani, *maturus* I (cu siguranță mai mică, cca. 22 ani, *adultus*, pe baza extremităților mediale claviculare proaspăt sudate la diafize și capetelor de articulare în curs de sudare la corpurile vertebrale); talie: cca. 162,15 cm, submijlocie; fig. 4; 6/5;

39) M 7 – cpl. 35 / Str. Bisericii 98, 2006, la N de M 6 (cpl. 34), casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de inhumație; adâncime minimă -1,17 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV-NE; schelet în decubit ventral; antebrațul drept întins pe lângă corp, sub bazin, nu sunt vizibile oasele antebrațului stâng, probabil sub schelet; picioarele întinse; L în groapă – 1,57 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar, glabellă și mastoide grad -1, diametru antero-posterior maxim 182,10 mm lung, sutură metopică), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad 0), clavicule (Lmax = 144,67 mm/146,22 mm, subțiri, detalii anatomice ce se disting greu pe suprafața lor), scapule (fragmente ce cuprind cavitățile glenoide), humerus stâng (lipsă epifize), humerus drept (Lmax = 321,11 mm, faza V), radius stâng (Lmax = 233,09 mm), radius drept (un fragment ce cuprinde epifiza proximală), ulnă stângă (lipsă epifiză distală), vertebre, coaste, coxal stâng (fragmentar, șanț sciatic grad -1), femur stâng (Lmax = 431,76 mm, *linea aspera* slab conturată), femur drept (cap femural) și tibie dreaptă (Lmax = 359,61 mm); sex: feminin; vârstă: cca. 61 ani, *senilis* I; talie: cca. 157,59 cm, supramijlocie; fig. 5; 6/6;

40) M 8 – cpl. 37 / Str. Bisericii 98, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a

străzii; la 3,50 m N față de limita nordică a casei pentru M 7 (cpl. 35) – mormânt de inhumăție; adâncime minimă -1,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet în decubit dorsal, din care sunt vizibile doar femurele care ies din malul V al și parțial tibiile care pătrund în malul E; secționat de o groapă menajeră (cpl. 36); L surprinsă în șanț – 0,55 m; au fost recuperate doar oasele membrelor inferioare pentru eliberarea șanțului, renunțându-se la caseta proiectată; fără inventar; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă femure (Lmax = 486,95 mm/484,39 mm, faza II), rotulă dreaptă, tibie stângă (lipsă epifiză distală și un fragment de treime proximală), tibie dreaptă (Lmax = 383,42 mm), fibulă stângă (Lmax = 376,63 mm), fibulă dreaptă (lipsă epifiză proximală), calcaneu stâng și astragal stâng; sex: masculin (oase de dimensiuni mari, masive, groase, bogate în detalii anatomice, numeroase locuri de inserție musculară și epifize mari); vârsta: cca. 44 ani, *maturus* II; talie: cca. 170,68 cm, mare; fig. 6/7;

41) M 9 – cpl. 40 / Str. Bisericii 98, 2006, la S față de limita nordică a gropii menajere (cpl. 36), șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de inhumăție; casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă -0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet așezat pe partea dreaptă, cu partea superioară afectată în zona cutiei toracice; humerusul stâng deplasat spre S; radiusul drept, deși rupt, este întins pe lângă corp, antebrațul stâng fragmentar; femurul stâng ușor deplasat spre S, peroneul stâng absent; secționat de o groapă menajeră (cpl. 39); L în groapă – 0,94 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă, scapule (corpuri fragmentare), humerusuri (Lmax = 171,95 mm/172,50 mm), radius drept (treime distală), ulnă stângă (jumătate proximală), vertebre, coaste, coxal stâng (ischion), femure (Lmax = 232,70 mm/231,93 mm), tibie stângă (Lmax = 184,35 mm) și metatarsiene; vârstă: cca. 6-7 ani, *infans* I (molarii 1 superiori și inferiori proaspăt ieșiți), cca. 4,5-5,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 122 cm; fig. 5;

42) M 1/ Str. Bisericii 98, proprietatea A. Husein, 2005, casetă – mormânt de inhumăție; adâncime minimă -0,50 m față de nivelul actual de

călcare; orientare V-E; schelet în decubit ventral, humerusul stâng deplasat spre S; coastele dinspre nord au o dispunere anatomică normală, cele dinspre sud inversată; picioarele încrucișate, stângul deasupra dreptului; antebrațul drept sub claviculă, antebrațul stâng întins pe lângă corp, sub scapula dreaptă, L în groapă – 0,77 m; fără inventar; groapa amenajată în pământ galben, a cărei formă nu este vizibilă; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (diametru antero-posterior maxim 162,14 mm, diametru transversal maxim 128,48 mm, indice cranian orizontal 79,24 mezocran), mandibulă, claviculă dreaptă (Lmax = 77,96 mm), scapulă dreaptă (întreagă), humerusuri (Lmax = 131,53 mm/130,89 mm), radius drept (Lmax = 99,24 mm), ulne (Lmax = 105,32 mm/105,64 mm), vertebre, coaste, coxale (ilioane), femure (Lmax = 172,11 mm/171,40 mm) și tibie dreaptă (Lmax = 135,89 mm); vârstă: cca. 2 ani, *infans* I (premolarii 1 și 2 inferiori deciduali ieșiți, molarii 1 inferiori doar coroana, în alveolă), cca. 1,5-3,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 101,5 cm; fig. 18;

43) M 1/ Str. Bisericii 98, proprietatea A. Husein, 2007, S 1, c. 5 – mormânt de inhumăție; adâncime minimă -0,60 sau -0,70 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet din care se păstrează doar craniul; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente de neurocraniu) și hemimandibulă dreaptă; vârstă: cca. 1-2 ani, *infans* I (premolarul 1 inferior decidual ieșit, premolarul 2 inferior decidual proaspăt erupt);

44) M 2 / Str. Bisericii 98, proprietatea A. Husein, 2007, S 1, c. 1, - 1,80, la N de M 2 – mormânt de inhumăție; adâncime minimă -0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV-NE; schelet vizibil până la nivelul treimilor superioare tibiale, pătrunzând în malul E, bine conservat, în decubit dorsal, coastele deranjate pe partea dreaptă, radiusul drept deranjat, în poziție oblică, sub femurul drept, craniul aplecat pe partea dreaptă, antebrațul drept întins pe lângă corp, antebrațul stâng pe bazin; picioarele întinse, puțin deviate spre SE; L în groapă – 1,30 m; au fost recuperate tibiile; fără inventar; groapa amenajată în pământ galben, a cărei formă nu este vizibilă; încadrare cronologică: epoca romano-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabelă și mastoide grad -1, frunte joasă,

rotunjită, eminente frontale și parietale mari, occipital cu linii nucale slab evidențiate, diametru antero-posterior maxim 175,18 mm mijlociu, diametru transversal maxim 129,31 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 73,81 doliocran), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad -1), clavicule (Lmax = 132,99 mm/133,08 mm, epifizate de curând la nivelul extremităților mediale), scapule (întregi), humerusuri (Lmax = 283,49 mm/278,94 mm, foramenuri olecraniene mari, faza I, asimetrie), radiusuri (Lmax = 221,57 mm/223,29 mm), ulne (Lmax = 239,14 mm/241,38 mm), vertebre, coaste, stern, coxale (pubisuri ușor afectate, golf pelvic eliptic, șanțuri sciatic grad -2, foramen obturat triunghiular, jos, lat, cu margini ascuțite, unghi pubian de gradul -2), femure (Lmax = 388,42 mm/387,50 mm, faza I), tibii (Lmax = 322,26 mm/325,77 mm), rotulă dreaptă, fibule (Lmax = 315,79 mm/317,84 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 37 ani, *maturus* I (cu siguranță mai mică, deoarece claviculele sunt epifizate de curând la nivelul extremităților mediale); talie: cca. 148,69 cm, mică; fig. 5; 6/8; 30/4;

45) M 1 / Str. Bisericii, proprietatea D. Răileanu, 2006 – oase umane recuperate de la un mormânt de inhumație distrus la săparea mecanică a șanțului pentru alimentarea cu apă a gospodăriei; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă scapulă dreaptă (cavitate glenoidă și coracoid), humerus drept (Lmax = 339,27 mm, lung, puternic, faza I), sacrum (îngust, lung, arcuit), coxal drept (masiv, locuri de inserție musculară proeminente, șanț sciatic grad +1, fațetă simfizară pubică faza I) și femur drept (treime distală); sex: masculin; vârstă: cca. 36,5 ani, *maturus* I; talie: cca. 167,42 cm, supramijlocie;

46) M 2 / Str. Bisericii, proprietatea D. Răileanu, 2006 – oase umane recuperate de la un mormânt de inhumație distrus la săparea mecanică a șanțului pentru alimentarea cu apă a gospodăriei; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă mandibulă stângă (menton grad -2), claviculă stângă (lipsă extremitate medială), claviculă dreaptă (jumătate medială), scapulă stângă (fragmentară), humerus stâng (lipsă epifiză proximală), humerus drept (Lmax = 295,09 mm), radius stâng (lipsă treime distală), radius drept (Lmax = 219,92 mm), ulnă stângă (Lmax = 239,99 mm), ulnă dreaptă (treime distală spartă),

vertebre, coaste, stern (manubriu), sacrum (S1), coxale (ilioane, gracile, locuri de inserție musculară puțin proeminente și fragmente ce cuprind porțiunile acetabulare), femure (diafize și epifize distale), tibie stângă (Lmax = 340,33 mm), tibie dreaptă (fragmente, fără conexiuni), fibule (lipsă epifize distale), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 20 ani, *juvenis/adultus* (epifiză proximală humerală dreaptă proaspăt fuzionată); talie: cca. 152,95 cm, submijlocie;

47) M 1 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 4, lângă malul S – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet afectat de o construcție modernă, în decubit dorsal; craniul spart, antebrațul drept pe umăr, antebrațul stâng deplasat; L în groapă - 1,18 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (spart), mandibulă, scapulă dreaptă (aproximativ întreagă), humerusuri (Lmax = 190,63 mm/192,96 mm), radius stâng (Lmax = 139,74 mm), ulne (Lmax = 154,02 mm/156,95 mm), vertebre, coaste, stern (manubriu), sacrum (S1), coxale, femure (Lmax = 257,79 mm/257,33 mm, faza I), tibii (Lmax = 208,64 mm/209,32 mm), fibulă stângă (Lmax = 205,21 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; vârstă: cca. 7-8 ani, *infans* II (premolarii 1 și 2 superiori și inferiori prezenți, molarii 1 superiori și inferiori ieșiți, molarii 2 superiori și inferiori doar coroanele, în alveole), cca. 5,5-7,5 ani, *infans* I/*infans* II, (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talia: cca. 130,25 cm; fig. 12; 13/3;

48) M 2 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 3 – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,90 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet în decubit dorsal; fără craniu, partea superioară a corpului distrusă de o construcție modernă; antebrațele distruse; L în groapă - 1,55 m; sicriu de lemn; inventar: o monedă de billon imitație latină de tip D, din prima jumătate a sec. XIII, ICEM, inv. 40513; un cercel de tip verigă simplă, bronz, d = 15 mm; ICEM, inv. 32207; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă humerus drept (Lmax = 312,73 mm, faza I), femure (Lmax = 419,56 mm/431,73 mm, *linea aspera* slab dezvoltată, faza I, asimetrie), tibie dreaptă (Lmax = 345,48 mm),

fibulă stângă (jumătate proximală), un metatarsian și o falangă; sex: feminin (oase scurte, gracile, epifize mici); vârstă: cca. 37 ani, *maturus* I; talie cca. 154,81 cm, mijlocie; 48a); au mai fost identificate o diafiză humerală și o diafiză femurală de pe partea dreaptă; categorie de vârstă: *adultus/adult* (de dimensiuni relativ mari); fig. 12; 13/4;

49) M 3 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 2-3, lângă malul S – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,65 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; a deranjat alte două morminte, din care au fost reînhumate doar craniile (unul de adult și celălalt de copil), în stânga craniului M 3; schelet în decubit dorsal; craniul pe partea dreaptă, ambele antebrate pe abdomen; L în groapă – 1,50 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă grad -1, diametru antero-posterior maxim 166,11 mm, diametru transversal maxim 132,54 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 79,79 mezocran), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad -1), clavicule (Lmax = 136,22 mm/133,41 mm), scapule (întregi), humerusuri (Lmax = 285,17 mm/287,02 mm, faza II), radiusuri (Lmax = 215,66 mm/214,86 mm), ulnă stângă (Lmax = 234,42 mm), vertebre, coaste, stern, coxale (pelvis gracil, cu locuri de inserție musculară puțin proeminente, lat, jos, „golf” pelvic eliptic, șanțuri sciatic și unghi pubian grad -2, fațetă simfizară pubică faza I), femure (Lmax = 402,90 mm/403,18 mm, *linea aspera* slab evidențiată, faza I), tibie stângă (Lmax = 320,78 mm), fibulă stângă (Lmax = 317,91 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 38,66 ani, *maturus* I; talie: cca. 149,64 cm, submijlocie; fig. 12; 13/5;

50) M 4 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 2-3, lângă malul N – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,85 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; groapa M 4 a distrus M 5 și M 6, ale căror schelete au fost reînhumate, de o parte și de alta, la picioarele M 4; schelet probabil de adult, posibil femeie, în decubit dorsal; ambele antebrate pe bazin; L în groapă – 1,70 m; sicriu de lemn; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); fig. 12; 13/6;

51) M 5 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 2 – mormânt de inhumație;

orientare V-E; distrus de groapa M 4, reînhumat la picioarele M 4; pe partea stângă a acestuia, schelet probabil de adult; L parțială în groapă – 0,75 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca bizantină (sec. XII-XIII); fig. 12;

52) M 6 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 2, lângă malul N – mormânt de inhumație; orientare V-E; distrus de groapa M 4, reînhumat la picioarele scheletului din M 4; pe partea dreaptă, schelet probabil de adult; L parțială în groapă – 0,60 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); fig. 12;

53) M 7 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 1, lângă malul E – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,70 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet în decubit dorsal; craniul pe partea stângă, ambele antebrate pe abdomen; L parțială în groapă – 0,70 m până la bazin; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente), mandibulă, clavicule (Lmax = 120,63 mm/119,35 mm), scapule (lipsă fragmente de corp), humerus stâng (Lmax = 240,46 mm), humerus drept (lipsă fragmente de epifiză proximală), radius drept (Lmax = 185,98 mm), ulnă stângă (treime proximală și un fragment de diafiză), ulnă dreaptă (lipsă treime distală), stern, coxale (ilioane și pubisuri), metacarpene și falange; vârstă: cca. 12 ani, *infans* II (după molarii 2 inferiori proaspăt ieșiți), cca. 9,5-11,5 ani, *infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); fig. 12; 13/7;

54) M 8 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 1, lângă malul E – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; schelet în decubit dorsal; craniul pe partea stângă, antebratul drept pe umăr, antebratul stâng pe piept; L parțială în groapă – 0,40 m; pietre în zona craniului; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII-XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă grad +2, occipital foarte dezvoltat la nivelul inionului, prezentând creste ce denotă locuri de inserție a unei musculaturi puternice, diametru antero-posterior maxim 193,91 mm lung, diametru transversal maxim 131,75 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 67,94 hiperdolicocran), mandibulă

(unghiuri mandibulare grad +1, menton grad +2), clavicule (Lmax = 155,02 mm/149,06 mm, asimetrie), scapule (lipsă fragmente de la nivelul corpului), humerusuri (Lmax = 353,79 mm/342,77 mm, asimetrie, faza III), radius drept (Lmax = 258,08 mm), ulnă dreaptă (Lmax = 280,98 mm), vertebre, coaste, stern, metacarpene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I; talie: cca. 169,85 cm, supramijlocie; 54a) au mai fost identificate un craniu (fragmentar), mandibulă, scapulă stângă, humerus drept (Lmax = 120,16 mm), radius drept (Lmax = 89,64 mm), ulnă dreaptă (Lmax = 97,11 mm), coaste (câteva) și vertebre; vârstă: cca. 2 ani, *infans* I (unul din incisivi ieșit, molarul 1 stânga în alveolă, doar coroana), cca. 0,5–2,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); fig. 12; 13/7;

55) M 9 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 1, lângă malul S – mormânt de inhumație; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal; câteva oase îngrămădite în stânga bazinului; L parțială în groapă – 0,40 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII–XIII); fig. 12;

56) M 10 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 3, lângă malul N – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,80 m, față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; deranjat de M 11, care a fost înhumat deasupra; schelet în decubit dorsal; craniul căzut pe partea stângă, ambele antebrățe pe umăr; L în groapă – 1,60 sau 1,80 m; sicriu de lemn; pietre în zona craniului; fără inventar; suprapus de M 11; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII–XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), hemimandibulă dreaptă, clavicule (Lmax = 157,14 mm/154,21 mm), scapule (aproximativ întregi), humerus drept (Lmax = 332,66, faza III), radius stâng (lipsă epifiză distală), radius drept (Lmax = 260,71 mm), vertebre (două), coaste (câteva), stern, sacrum (îngust, lung, arcuit), coxale (șanțuri sciatic grad +1, unghi pubian grad +2, ilion ce tinde spre vertical, fațetă simfizară pubică faza II), femure (Lmax = 453,09 mm/455,23 mm, faza II), tibie stângă (lipsă epifiză distală), tibie dreaptă (Lmax = 374,07 mm), fibulă stângă (diafiză fibulară), fibulă dreaptă (Lmax = 360,42), metacarpene și metatarsiene; sex: masculin; vârstă: cca. 46,33 ani, *maturus* II; talie: cca. 165,62 cm, mijlocie; elemente de patologie: carie la nivelul molarului 2 superior dreapta; fig. 12; 30/5;

57) M 11 / Str. Bisericii 186, proprietatea N. Drăgan, 1980, S 1, c. 3, lângă malul N – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,75 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; depus, din zona pieptului M 10 în jos, peste acesta, peste sicriul lui de fapt; schelet în decubit dorsal; craniul mult deplasat, cu privirea spre N, ambele antebrățe pe bazin; L în groapă – 1,40 sau 1,50 m; inventar: o monedă bizantină schifată emisă la Constantinopol de Isaac II Comnenul 1185-1195 în zona bazinului, tip A, Isaac II, ICEM, inv. 40509; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XII–XIII); caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), hemimandibulă dreaptă, scapule (aproximativ întregi), humerus drept (Lmax = 322,52 mm, faza III), ulne (Lmax = 266,04 mm/265,55 mm), stern (manubriu), sacrum (îngust, lung, arcuit), coxal drept (ilion ce tinde spre vertical, șanț sciatic grad +1, fațetă simfizară pubică faza III), femur drept (epifiză distală), tibie dreaptă (Lmax = 350,35 mm), fibulă dreaptă (Lmax = 343,25 mm); sex: masculin; vârstă: cca. 54,5 ani, *senilis* I; talie: cca. 161,99 cm, submijlocie; elemente de patologie: edentație la nivelul molarilor inferiori, discontinuități osoase datorate unor fracturi (vindecate) la nivelul jumătății diafizare radiale și ulnare drepte, exostoza la nivelul crestei tibiale drepte; fig. 12; 13/8; 30/6;

58) M 10 / cpl. 43 / Str. Bisericii 97, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; la 6,85 m N față de limita nordică a porții mari a casei cu nr. 97 – mormânt de inhumație; nu s-a practicat casetă; adâncime minimă –0,90 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; femurele ies din malul V al șanțului, tibiile și peroneele dislocate în momentul săpării mecanice a șanțului; partea superioară a scheletului nerecuperată, pătrunde în malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă femur stâng (jumătate distală), femur drept (Lmax = 446,59 mm, faza I), tibie stângă (Lmax = 375,37 mm), fibulă stângă (Lmax = 362,97 mm) și fibulă dreaptă (lipsă epifiză distală); sex: masculin (oase lungi, masive, groase, multe locuri de inserție musculară, epifize mari); vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; talie: cca. 164,88 cm, mijlocie; elemente de patologie: exostoze la nivelul epifizei proximale fibulare stângi;

59) M 11 / cpl. 44 / Str. Bisericii 97, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; la 10 m N față de limita nordică a porții mari a casei cu nr. 97, la 2,90 m distanță spre N față de M10 (cpl. 43) – mormânt de inhumație; nu s-a practicat casetă; adâncime minimă –0,90 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; părți ale antebrățelor și coloanei, coxalele și oasele membrelor inferioare au fost recuperate după săparea mecanică a șanțului V pentru alimentare cu apă; partea superioară a scheletului pătrunde în malul V; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă radius drept (lipsă treime distală), ulnă stângă (lipsă epifiză proximală), vertebre, o coastă, sacrum (larg, scurt, puțin arcuit), coxal drept (lipsă pubis, șanț sciatic grad -2), femure (Lmax = 430,15 mm/430,82 mm, gracile, faza II), tibie stângă (Lmax = 342,98 mm), tibie dreaptă (lipsă fragmente de diafiză), fibulă (un fragment de diafiză) și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; talie: cca. 155,29 cm, mijlocie; 2) prezintă femur stâng (lipsă epifiză proximală), femur drept (spart) și tibie dreaptă (lipsă epifiză distală); vârstă: maxim 13 ani, *infans* II (epifize nefuzionate; prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* II);

60) M 12 – cpl. 45 / Str. Bisericii 97, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; la 1,10 m N față de M 11 (cpl. 44) – mormânt de inhumație; nu s-a practicat casetă; adâncime minimă –0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; vizibile tibiile și peroneele, care pătrund în malul E al șanțului pentru alimentare cu apă; au fost recuperate membrele inferioare; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă o vertebră lombară, o coastă, femur stâng (lipsă epifiză proximală, gros, de dimensiuni mari), femur drept (diafiză femurală), tibie stângă (jumătate proximală) și tibie dreaptă (diafiză tibială); sex: masculin; vârstă: peste 19 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate);

61) M 13 – cpl. 47 / Str. Bisericii 97, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; la 2,10 m distanță spre N față de limita

nordică a stâlpului din dreptul casei – mormânt de inhumație; nu s-a practicat casetă; adâncime minimă –0,45 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, din care craniul s-a distrus probabil, fără a putea fi recuperat, la săparea mecanică a șanțului, fiind vizibile pe malul E al șanțului pentru alimentare cu apă coastele și partea superioară a humerus-urilor, pe o lățime de 0,40 m, scheletul pătrunzând în malul E; nu au fost recuperate părți din schelet; documentat doar prin înregistrarea cpl. pe profil; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

62) M / Str. Bisericii 96, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – oase umane recuperate din zona menajeră reprezentată de cpl. 49 a; nu a putut fi identificată groapa mormântului; încadrare cronologică probabilă: epoca romano-bizantină (ante sec. XI – după fragmentele ceramice); caracteristici antropologice: prezintă scapula dreaptă (acromion și corp), humerus drept (lipsă treime distală), o coastă, coxal stâng (ilion, de dimensiuni reduse, șanț sciatic grad -1), femur drept (lipsă treime proximală, *linea aspera* slab dezvoltată), tibie stângă (diafiză tibială) și fibulă stângă (lipsă epifiză distală); sex: feminin; vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I;

63) M 14 – cpl. 53 / Str. Bisericii 95, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; în dreptul șanțului mic, pentru alimentarea cu apă a gospodăriei casei cu nr. 95, în dreptul porții mici a casei, casetă în malul E al șanțului pentru alimentare cu apă – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,55 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; mormânt deranjat/reinhumare?, conținând elemente de schelet aparținând mai multor indivizi; L în groapă – 0,76 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la trei indivizi: 1) prezintă craniu (lipsă fragmente de frontal, oase wormiene în zona intersecției suturilor sagitală și lambdoidă), mandibulă (unghiuri mandibulare grad -1), claviculă dreaptă (jumătate laterală), humerus stâng (Lmax = 291,16 mm, scurt, gracil, faza II), radius stâng (treime proximală), ulnă stângă (treime proximală), vertebre, femur stâng (lipsă epifiză proximală) și fibule (diafize); sex: feminin; vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I; talie: cca.

150,35 cm, submijlocie; 2) prezintă claviculă stângă (Lmax = 171,39 mm, groasă, mare), radius stâng (jumătate proximală, groasă), femure (diafize, puternice, groase) și tibie dreaptă (diafiză); sex: masculin; vârstă: peste 19 ani, *adultus/adult* (epifize fuzionate); pe lângă aceste oase, au mai fost identificate vertebre, coaste, stern (manubriu), metacarpiene, metatarsiene și falange, pe care nu le-am putut atribui cu exactitate unuia dintre cei doi indivizi; 63a) au mai fost identificat un femur drept (lipsă epifiză distală) și o tibie stângă (diafiză); categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I); fig. 18; 22/2;

64) M 15 – cpl. 54 / Str. Bisericii 95, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; în dreptul șanțului mic, pentru alimentarea cu apă a gospodăriei casei cu nr. 95, la 3 m N față de M 14 (cpl. 53) – mormânt de inhumăție; casetă practică în malul V al șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă –0,58 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, relativ bine păstrat; partea dreaptă pare deranjată (vertebrele din partea inferioară deranjate, femurul drept absent); vizibil doar până în dreptul zonei în care ar fi trebuit să se afle rotulele, tibiile pătrunzând în malul E; humerusurile dispuse pe lângă corp, oasele antebrațelor deranjate, probabil afectate de șanțul vechi pentru alimentarea cu apă a gospodăriei; craniul pe partea stângă; L în groapă – 1,32 m; amprente de lemn de la sicriu sub humerus-ul stâng și sub jumătatea dreaptă a scheletului; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: oseminte ce aparțin la trei indivizi: 1) prezintă craniu (glabellă și mastoide grad +1, relief nucal puternic dezvoltat, inion de forma unei creste, diametru antero-posterior maxim 178,42 mm mijlociu, diametru transversal maxim 143,28 mm îngust, indice cranian orizontal 80,28 brahicran), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad +1), claviculă stângă (Lmax = 160,42 mm, groasă, mare, locuri de inserție musculară evidente), scapule (puternice, lungi, margini vertebrale groase), humerusuri (Lmax = 372,83 mm/370,99 mm, faza IV), ulnă dreaptă (diafiză), ulnă stângă (jumătate distală), vertebre, stern (corp), sacrum (aproximativ întreg, îngust, lung, ușor arcuit), coxale (fațete simfizare pubice faza III), femur stâng (Lmax = 526,18 mm, faza III), metacarpiene, metatarsiene și falange; sex:

masculin; vârstă: cca. 54,33 ani, *senilis* I; talie: cca. 177,55 cm, mare; elemente de patologie: exostoze la nivelul vertebrelor, edentații în spațiul dintre premolarul 2 și molari inferiori stânga și la nivelul molarilor inferiori dreapta; 64a) elemente ale unui schelet ce prezintă: femur drept (treime proximală, faza III), tibie stângă (jumătate distală), tibie dreaptă (Lmax = 357,78 mm), fibulă (diafiză) și astragale; sex: feminin (oase gracile, epifize de dimensiuni mici); vârstă: cca. 52 ani, *senilis* I; talie: cca. 157,65 cm, supramijlocie; 64b) a mai fost identificat un femur stâng (Lmax = 175,24 mm); vârstă: cca. 1,5–3,5 ani, *infans* I (pe baza lungimii maxime); talie: cca. 103,5 cm; fig. 18; 22/4;

65) M 4 / Str. Bisericii 94, în dreptul casei familiei Dobrin, 1999, doar recuperat scheletul, contextul arheologic parțial distrus – mormânt de inhumăție în decubit dorsal; orientare V–E; scheletul păstrat până la bazin inclusiv, antebrațul drept pe bazin; inventar recuperat reprezentat de mărgelile de sticlă; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (aproximativ complet, fragmentar), mandibulă, claviculă stângă (Lmax = 99,66 mm), scapule (întregi), humerusuri (Lmax = 212,37 mm/211,60 mm), radius stâng (lipsă fragmente de diafiză), ulnă dreaptă (Lmax = 174,55 mm), vertebre, coaste, stern (manubriu), sacrum (fragmentar), coxale (ilioane); vârstă: cca. 9-11 ani, *infans* II (molarii 2 inferiori în curs de ieșire), cca. 6,5–8,5 ani, *infans* I/*infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); elemente de patologie: carie la nivelul premolarului 2 inferior stânga;

66) M 1/ Str. Bisericii 94, la 6 m distanță est de Căminul cultural și la 4,5 m distanță față de colțul sud-estic al aceleiași clădiri, 1999, mai la N față de M 4 / 1999 – mormânt de inhumăție, cu circa 0,10 m mai jos față de actualul nivel de călcare al străzii; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, parțial conservat (lipsește partea inferioară a scheletului, inclusiv bazinul, secționată probabil la trasarea străzii; L scheletului în groapă = 0,48 m; craniul culcat pe un pat de fragmente ceramice și cărămizi, antebrațul drept sprijinit pe bazin, antebrațul stâng întins pe lângă corp; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (un fragment), claviculă (un fragment de diafiză), scapulă dreaptă

(fragmente), humerus stâng (jumătate distală), humerus drept (Lmax = 309,59 mm, gros, bogat în detalii anatomice, faza I), radius stâng (jumătate proximală), radius drept (Lmax = 231,66 mm), ulnă stângă (jumătate proximală), ulnă dreaptă (treime proximală), vertebre, coaste, coxal (un fragment de pubis), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: probabil masculin (oase puternice, groase, multe locuri de inserție musculară, epifize mari); vârstă: cca. 41 ani, *maturus* II; talie: cca. 159,13 cm, mică;

67) M 16 – cpl. 55 / Str. Bisericii 94, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; la N de stâlpul din dreptul proprietății – mormânt de înhumare; adâncime minimă -0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabil V-E; schelet probabil de adult, deranjat/reînhumare?; vizibile oasele rupte ale membrilor pe malul V; nu au fost recuperate părți din schelet; inventar recuperat: două brățări de sticlă; încadrare cronologică probabilă: epoca medio-bizantină (sec. XI-XII);

68) M 17 – cpl. 57 / Str. Bisericii 94, 2006, casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de înhumare; reperat craniul pe malul E al șanțului; adâncime minimă -0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E – 344° NNV, 167° SSE; schelet în decubit dorsal; posibil deranjat de o rădăcină care străbate groapa mormântului; craniul afectat de presiunea pământului, fără maxilar; humerus-ul drept mult depărtat de corp, cu antebrațul drept pe abdomen, radiusul stâng deplasat, humerusul și ulna stângi lipsesc, posibil deranjate de rădăcină; L parțial în groapă – 1,02 m; amprente de lemn de la sicriu sub partea stângă a coloanei vertebrale; suprapus de groapa menajeră reprezentând cpl. 56; inventar: o monedă fragmentară de argint otomană sub palma dreaptă; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă, claviculă dreaptă (Lmax = 85,92 mm), scapulă stângă, scapulă dreaptă (lipsă mici porțiuni de la nivelul corpului), humerus drept (Lmax = 161,69 mm), radius stâng (Lmax = 117,62 mm), ulnă dreaptă (Lmax = 133,34 mm), vertebre, coaste, coxale (ilioane, pubisuri), femur stâng (lipsă treime distală), femur drept (Lmax = 215,62 mm), tibie stângă (Lmax = 167,46 mm), tibie dreaptă (jumătate distală distrusă), fibulă stângă (Lmax = 162,24 mm),

fibulă dreaptă (lipsă epifiză distală), metatarsiene și falange; vârstă: cca. 4-6 ani, *infans* I (după stadiul de erupție al molarilor 1 inferiori), cca. 2,5-5,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 115 cm; fig. 18; 22/3;

69) M / Str. Bisericii 94, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă a satului, pe latura vestică a străzii – oase umane recuperate din groapa menajeră reprezentată de cpl. 61; probabil complex funerar afectat de săparea gropii; încadrare cronologică probabilă: epoca romano-bizantină (ante sec. XI); caracteristici antropologice: prezintă humerus stâng (Lmax = 279,96 mm, subțire, suprafață netedă, faza II), sacrum (distrus, puțin arcuit), coxal drept (ischion, șanț sciatic grad -1), femure (epifize proximale sparte), tibie dreaptă (Lmax = 367,62 mm), fibulă stângă (jumătate proximală) și fibulă dreaptă (Lmax = 326,83 mm); sex: feminin; vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I; talie: cca. 147,27 cm, mică;

70) M 1 / Str. Bisericii 94, proprietatea C. Dobrin, 2001 – schelet uman recuperat, fără context arheologic; inventar recuperat: monede otomane de argint; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar, glabelă grad +1, eminente frontale și parietale mici, occipital foarte bine dezvoltat în regiunea inionului, linii nucale bine evidențiate), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad +1), scapule (întregi), humerusuri (Lmax = 350,07 mm/355,90 mm, faza I, asimetrie), radius stâng (lipsă treime proximală), radius drept (Lmax = 270,08 mm), ulnă stângă (diafiză ulnară), ulnă dreaptă (Lmax = 286,20 mm), câteva vertebre și coaste, coxal drept (șanț sciatic grad +1, acetabulum larg, având tendința de a fi direcționat în lateral) și femur stâng (lipsă epifiză distală, *linea aspera* bine dezvoltată); sex: masculin; vârstă: cca. 41 ani, *maturus* II; talie: cca. 171,26 cm, mare;

71) M 2 / Str. Bisericii 94, proprietatea C. Dobrin, 2001, la sud de M 1 – schelet uman recuperat, fără context arheologic; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar, relief șters, glabelă grad -1, eminente frontale și parietale dezvoltate), claviculă dreaptă (jumătate laterală, subțire, gracilă), scapulă stângă (fragmentară), humerusuri (lipsă epifize proximale), radius stâng (diafiză radială), ulnă

dreaptă (lipsă epifiză distală), vertebre, coaste, stern, coxal drept (ilion, ischion cu cavitatea acetabulară, șanț sciatic grad -1) și diafize femurale; sex: feminin; vârstă: peste 15 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate);

72) – 73) M / Str. Bisericii 94, 2002, proprietatea C. Dobrin – 2 craniu umane recuperate, fără context arheologic; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (glabelă și mastoide grad +1, arcuri supraciliare proeminente, frunte înaltă, retrasă, occipital cu linii nucale bine evidențiate, diametru antero-posterior maxim 181,92 mm mijlociu, diametru transversal maxim 130,66 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 71,82 doliocran); sex: masculin; categorie de vârstă: adult (grad ridicat de obliterare a suturilor craniene); 2) prezintă craniu (glabelă și mastoide grad -1, arcuri supraciliare puțin proeminente, plane, frunte joasă, rotunjită, occipital cu linii nucale slab evidențiate, diametru antero-posterior maxim 167,18 mm scurt, diametru transversal maxim 131,19 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 78,47 mezocran); sex: feminin; categorie de vârstă: adult (grad ridicat de obliterare a suturilor craniene);

STR. BISERICII, ZONA CĂMINULUI CULTURAL

74) M 1/ Str. Bisericii, curtea Căminului cultural, 1980, S 1, c. 5 – mormânt de înhumare; orientare V-E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal; ambele antebrațe pe abdomen, lipsesc tibia și peroneul drepte, probabil deranjate de înhumarea M 2; L în groapă – 1,50 m; inventar: monedă, secolele XVII–XVIII, perforată lateral, ruptă ?, 0,24 g, 11,50x10,73 mm, ICEM, inv. 42352; încadrare cronologică: epoca modernă; fig. 19/3–4;

75) M 2 / Str. Bisericii, curtea Căminului cultural, 1980, S 1, c. 4 – mormânt de înhumare; la E de M 1, îl suprapune puțin în partea inferioară, craniul, deranjând piciorul drept; orientare NV–SE; schelet probabil de adult, în decubit dorsal; antebrațul drept pătrunde în mal, antebrațul stâng pe abdomen; L în groapă – 1,35 m; inventar: monedă, Mahmud II – Constantinopol, anul 2, 1809/10, perforată, 0,21 g, 14,86 mm, ICEM, inv. 42353, ac de păr, bronz,

gr. 0,5 mm, tija lungă de 47 mm, ruptă, puncte pe spate prin ciocănire, inv. ICEM 32208; încadrare cronologică: epoca modernă; fig. 19/3, 5;

76) M 3 / Str. Bisericii, curtea Căminului cultural, 1980, S 1, c. 3 – mormânt de înhumare; la E de gruparea M 1-2; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal; fără craniu, antebrațul drept pe abdomen, antebrațul stâng pe bazin; L parțială în groapă – 1,70 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; fig. 19/6;

77) M 4 / Str. Bisericii, curtea Căminului cultural, 1980, S 1, c. 2 – mormânt de înhumare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; Lgropii =1,80 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă, scapule (întregi), humerus stâng (Lmax = 161,66 mm), humerus drept (lipsă epifiză proximală), radius drept (Lmax = 114,33 mm), ulne (Lmax = 126,77 mm/126,86 mm), vertebre, coaste, coxale (ilioane, ischioane, fragmentare), femure (Lmax = 212,21 mm/216,42 mm), tibie dreaptă (lipsă epifiză distală), fibule (Lmax = 170,30 mm/171,23 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; vârstă: cca. 5-6 ani *infans* I (molarii 1 inferiori în curs de ieșire), cca. 2,5-5,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 116 cm; au mai fost identificate un fragment de craniu (calotă craniană) și o claviculă dreaptă (Lmax = 126,84 mm, scurtă, gracilă, slab arcuită, detalii anatomice ce se disting cu greu pe suprafața sa); sex: feminin; vârstă: cca. 17–21 ani, *juvenis/adultus* (extremitate medială claviculară dreaptă nefuzionată);

78) M 5 / Str. Bisericii, curtea Căminului cultural, 1980, S 2, c. 4 – mormânt de înhumare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; craniul pe partea stângă, ambele antebrațe pe abdomen, chiar deasupra bazinului; inventar: monedă Mahmud II, 0,07 g, 11,51 × 11,84 mm, ICEM, inv. 41421; fals după o monedă din a doua jumătate a secolului XVIII – începutul sec. XIX, 0,15 g, 11,71 mm, neperforată, ICEM, inv. 42354; Mahmud II, para, anul 17, 1824/25, neperforată, 0,10 g, 13,70 mm, ICEM, inv. 42354; colier, mărgelă sticlă, ICEM, inv. 26151-26572; butoni, sticlă, ICEM, inv. 26148-26149; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), clavicule (Lmax = 91,86 mm/89,83 mm), scapule

(întregi), humerusuri (Lmax = 193,19 mm/192,95 mm), radius stâng (Lmax = 133,86 mm), radius drept (lipsă epifiză distală), ulnă stângă (Lmax = 144,88 mm), ulnă dreaptă (lipsă epifiză distală), vertebre, coaste, sacrum, coxale (ilioane, ischion drept), femure (Lmax = 258,72 mm/258,98 mm), tibii (Lmax = 202,19 mm/203,41 mm), fibule (Lmax = 200,31 mm/200,13 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; vârstă: cca. 7-8 ani, *infans* II (incisivul 2 superior stânga în curs de ieșire, premolarii 1 și 2 superiori și inferiori încă în alveole, molarii 1 superiori și inferiori ieșiți), cca. 4,5-7,5 ani, *infans I/infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); fig. 19/7;

79) M 6 / Str. Bisericii, curtea Căminului cultural, 1980, S 2 – mormânt de înhumăție; orientare V-E; schelet în decubit dorsal; fără craniu, ambele antebrate pe bazin; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă scapula stângă, humerus stâng (lipsă epifiză proximală), radiusuri (Lmax = 242,28 mm/243,95 mm), ulnă stângă (lipsă epifiză proximală), ulnă dreaptă (Lmax = 264,41 mm), câteva vertebre, coaste, sacrum (fragmentar), coxal stâng (masiv, locuri de inserție musculară proeminente, foramen obturat oval, ax vertical lung, fațetă simfizară pubică faza I), femure (Lmax = 433,93 mm/434,03 mm, faza I), tibii (Lmax = 358,36 mm/357,36 mm), fibule (Lmax = 358,52 mm/358,56 mm) și calcane; sex: masculin; vârstă: cca. 32,5 ani, *maturus* I; talie: cca. 162,04 cm, submijlocie; fig. 19/8;

80) M 1 – cpl. 63 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006, casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii – mormânt de înhumăție; adâncime minimă -0,40 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV-NE; schelet în decubit dorsal, bine conservat, cu excepția craniului dislocat la săparea mecanică a șanțului, dar recuperat, și a părții stângi a coastelor; ambele antebrate pe piept, aproape de clavicule; L în groapă, fără craniu dislocat – 1,50 m; fără inventar, dar a fost descoperit un cartuș în zona picioarelor; a secționat o amenajare gen podea de pământ galben; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă grad +1, mastoide grad 0, diametru antero-posterior maxim 179,32 mm lung, diametru transversal maxim 134,42 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 74,96 doliocran),

hemimandibulă stângă (unghi mandibular grad -1), clavicule (Lmax = 152,98 mm/146,54 mm, asimetrie), scapule (lipsă fragmente de la nivelul corpurilor), humerusuri (Lmax = 314,77 mm/315,51 mm, faza I), radiusuri (Lmax = 231,13 mm/233,77 mm), ulne (Lmax = 242,67 mm/248,78 mm, asimetrie), vertebre, coaste, coxale (ilioane), femur stâng (diafiză), femur drept (Lmax = 421,42 mm, faza II), tibii (Lmax = 358,30 mm/356,37 mm), fibulă stângă (lipsă epifiză distală), fibulă dreaptă (Lmax = 337,38 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: probabil feminin (oase scurte, gracile, suprafață netedă); vârstă: cca. 42,5 ani, *maturus* II; talie: cca. 156,74 cm, supramijlocie; elemente de patologie: exostoza la nivelul treimii anterioare distale humerale stângi; 80a) a mai fost identificat un femur stâng (lipsă epifiză distală, mare, gros, faza II); sex: probabil masculin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; fig. 20; 21/2;

81) M 2 – cpl. 64 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă a satului de pe latura vestică a străzii, la N de M 1 (cpl. 63) – mormânt de înhumăție; casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă -0,47 m față de nivelul actual de călcare; craniu; L – 0,22 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar, mastoide grad -1, linii nucale slab dezvoltate), mandibulă (lipsă corpuri mandibulare din dreptul molarilor), vertebre (câteva), rotule (linii puțin clare la nivelul suprafeței anterioare) și metatarsiene; sex: feminin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (grad mediu de obliterare a suturilor craniene); elemente de patologie: carie la nivelul caninului inferior dreapta; fig. 20; 21/6;

82) M 3 – cpl. 65 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă a satului de pe latura vestică a străzii, la N de M 2 (cpl. 64) – mormânt de înhumăție; casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă -0,55 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV-NE; schelet în decubit dorsal, din care au fost descoperite *in situ* doar oasele membrilor inferioare, restul scheletului fiind probabil dislocat la săparea mecanică a șanțului; L surprinsă în șanț – 0,84 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă

femur stâng (Lmax = 431,99 mm, faza I), femur drept (lipsă epifiză proximală), tibii (Lmax = 363,62 mm/362,72 mm), fibulă stângă (treime distală), fibulă dreaptă (Lmax = 356,59 mm), metatarsiene și falange; sex: feminin (oase relativ scurte, gracile, suprafață netedă, fără de detalii anatomice evidente); vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; talie: cca. 158,20 cm, supramijlocie; fig. 20; 21/3-4;

83) M 4 – cpl. 66 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă a satului de pe latura vestică a străzii, sub M 3 (cpl. 65), casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă – mormânt de înhumăție; adâncime minimă –0,69 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, bine conservat; partea superioară a scheletului probabil dislocată la săparea mecanică a șanțului; descoperit *in situ* în partea sa inferioară – cinci vertebre deasupra osului sacru, bazinul, membrele inferioare; tibiele și peroneele sunt deplasate și au poziția inversată, probabil din cauza presiunii pământului și a mormântului amenajat deasupra M 4; L surprinsă în șanț – 1,19 m; amprente de lemn de la sicriu de o parte și de alta a scheletului și sub acesta; la 0,21 m S față de bazinul scheletului se constată urmele unei vetre constând în cenușă albicioasă; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă vertebre, sacrum (curbă ventrală puțin clară, larg), coxale (pubisuri distruse, ilion divergent lateral), femur stâng (lipsă fragmente de cap femural), femur drept (Lmax = 431,80 mm, faza III), tibii (Lmax = 348,82 mm/348,36 mm), fibule (Lmax = 338,55 mm/339,81 mm), metatarsiene și falange; sex: feminin (oase subțiri, gracile); vârstă: cca. 52 ani, *senilis* I; talie: cca. 155,67 cm, mijlocie; fig. 20; 21/6;

84) M 5 – cpl. 67 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006 – mormânt de înhumăție; casetă practică în malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; adâncime minimă –0,80 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV–NE; schelet în decubit dorsal, din care au fost descoperite *in situ* doar oasele membrilor inferioare, restul scheletului fiind probabil dislocat la săparea mecanică a șanțului și recuperat; L surprinsă în șanț – 0,43 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca modernă;

caracteristici antropologice: prezintă scapulă dreaptă (lipsă fragmente corp), humerus stâng (Lmax = 254,02 mm, faza II), radius stâng (Lmax = 187,24 mm), coxal stâng (foramen obturat triunghiular, jos, lat, cu margini ascuțite, acetabulum mic, poziționat antero-lateral, fațetă simfizară faza II), femur stâng (Lmax = 364,61 mm, faza II), tibie stângă (Lmax = 306,38 mm), tibie dreaptă (lipsă epifiză proximală), fibule (Lmax = 297,63 mm/296,40 mm) și metatarsiene; sex: feminin; vârstă: cca. 46,33 ani, *maturus* II; talie: cca. 142,09 cm, mică; fig. 20; 21/3;

85) M 6 – cpl. 69 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006, la N față de M 5 (cpl. 68) – mormânt de înhumăție; casetă practică atât în malul E, cât și în cel V al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; adâncime minimă –0,62 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV–NE; schelet în decubit dorsal, bine conservat; craniul pe partea stângă; antebrațul drept pe umăr, oasele brațului stâng depuse lângă tibia și peroneul drept, în dreapta acestora; lipsește coxalul drept și osul sacru, probabil din cauza săpării mecanice a șanțului; femurul drept rupt și deplasat spre S; coloana vertebrală ușor curbată; L în groapă – 1,79 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă și mastoide grad +1, diametru antero-posterior 195,91 mm foarte lung, diametru transversal maxim 145,93 mm îngust, indice cranian orizontal 74,48 doliocran), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad +2), claviculă dreaptă (Lmax = 162,87 mm), scapulă dreaptă (lipsă fragmente corp, lungă și foarte robustă), humerusuri (Lmax = 350,19 mm/351,96 mm, faza III), radiusuri (Lmax = 267,61 mm/270,43 mm), ulne (Lmax = 295,27 mm/296,25 mm), vertebre, coaste, coxal stâng (de dimensiuni mari, șanț sciatic grad +1, fațetă simfizară pubică faza III), femur stâng (Lmax = 480,22 mm, faza III), femur drept (treime distală spartă), tibii (Lmax = 398,41 mm/398,60 mm), fibule (Lmax = 387,42 mm/388,51 mm), metatarsiene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 53,66 ani, *senilis* I; talie: cca. 171,10 cm, mare; fig. 20; 21/5;

86) M 7 – cpl. 70 / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006, la N de M 6 (cpl. 69), la 0,25 m distanță spre E față de stâlpul electric – mormânt de înhumăție; șanț V pentru alimentarea cu apă; nu s-a practicat casetă din cauza apropierii

periculoase de stâlpu electric; adâncime minimă - 0,89 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV-NE; schelet în decubit dorsal, bine conservat, din care a fost surprinsă în șanț doar zona bazinului și a femurelor, restul scheletului pătrunzând sub ambele maluri ale șanțului; capetele vizibile ale oaselor antebrățului stâng pe abdomen, deasupra bazinului; L surprinsă în șanț - 0,65 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă o coastă, stern, sacrum (larg, scurt, puțin arcuit), coxale (șanț sciatic și unghi pubian grad -1, bazin de forma unei arcade foarte curbate, fațete simfizare pubice faza I), femure (Lmax = 408,22 mm/408,29 mm, faza I) și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 32,5 ani, *maturus* I; talie: cca. 151,19 cm, submijlocie; fig. 20; 22/1;

87) M / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006 - oase umane recuperate din preajma M 1 (cpl. 63), fără înregistrarea situației arheologice; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (un fragment de frontal), claviculă stângă (jumătate medială), humerus drept (cap humeral, fragmente de diafiză, lipsă epifiză distală), radiusuri (Lmax = 234,47 mm/235,40 mm, gracile, subțiri), ulne (Lmax = 256,33 mm/256,89 mm, gracile, subțiri), vertebre, coaste, coxal drept („golf” pelvic eliptic, foramen obturat triunghiular, jos, fațetă simfizară pubică faza IV), femur stâng (faza IV), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 59 ani, *senilis* I; talie: cca. 158,45 cm, supramijlocie; 2) prezintă femur drept (diafiză femurală), tibie dreaptă (lipsă epifiză distală), fibulă dreaptă (lipsă epifiză proximală) și calcaneu stâng; sex: masculin (oase masive, epifize mari); vârstă: peste 19 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate);

88) M / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006 - oase umane recuperate din preajma M 3 (cpl. 65), fără înregistrarea situației arheologice; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă hemimandibulă dreaptă (unghi mandibular grad -2), claviculă stângă (Lmax = 168,24 mm, lungă, groasă, curbura în formă de „S” proeminentă și detalii anatomice evidente), scapulă stângă (mare, puternică), vertebre, coaste, rotulă stângă și

calcaneu stâng (masiv); sex: masculin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (epifize fuzionate);

89) M / Str. Bisericii, zona Căminului cultural, 2006 - oase umane recuperate din preajma M 6 (cpl. 69), fără înregistrarea situației arheologice; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la patru indivizi: 1) prezintă craniu (două fragmente de calotă craniană), humerus stâng (lipsă epifiză proximală), humerus drept (Lmax = 214,53 mm), ulnă stângă (lipsă epifiză distală), sacrum, coxal drept (ilion) și femur drept (lipsă epifiză proximală); vârstă: cca. 7,5-8,5 ani, *infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); 2) prezintă claviculă dreaptă (diafiză), humerus stâng (epifiză distală), humerus drept (fragmente de diafiză), radius drept (jumătate proximală), ulnă dreaptă (jumătate proximală), coxal stâng (șanț sciatic grad -1, fațetă simfizară pubică faza I), coxal drept (ilion), femure (diafize, subțiri), rotulă stângă, tibie stângă (Lmax = 330,92 mm), tibie dreaptă (lipsă fragmente de epifiză proximală), fibule (Lmax = 325,38 mm/328,27 mm), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 32 ani, *maturus* I; talie: cca. 151,36 cm, submijlocie; 3) prezintă ulnă stângă (Lmax = 90,78 mm); vârstă: cca. 0,5-1,5 ani, *infans* I (pe baza lungimii maxime); 4) prezintă sacrum (arcuit, îngust, sudat); sex masculin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (vertebre sudate);

90) M / Str. Bisericii 93, la N de Căminul cultural, 2006 - craniu uman pe malul E al șanțului pentru alimentare cu apă de pe latura vestică a străzii, în dreptul m 4,30 de la stâlpu de tensiune de la N de căminul cultural; adâncime - 0,40 m față de nivelul actual de călcare; nerecuperat; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

91) M / Str. Bisericii 93, la N de Căminul cultural, 2006 - un femur uman recuperat, fără sesizarea urmei complexului pe profilul șanțului pentru alimentare cu apă; adâncime probabilă - 0,60-0,90 m; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă femur drept (Lmax = 403,08 mm, scurt, suprafață netedă, gracilă, *linea aspera* slab dezvoltată, faza I); sex: feminin; vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; talie: cca. 150,18 cm, submijlocie;

STR. BISERICII, ZONA ZIDULUI DE INCINTĂ SUDIC

92) M 1 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta A, c. 3 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,85 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet probabil de adult a cărui parte superioară, de la bazin în sus, pătrunde în malul V, în decubit dorsal, bine conservat; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină;

93) M 2 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta B, c. 8/9 – mormânt de inhumație; orientare E–V; schelet a cărui mandibulă pătrunde în malul V, restul extinzându-se spre cel E, în decubit dorsal; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină;

94) M 3 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta B, c. 9, sub nivelul gropii 2 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –1,20 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, a cărui parte inferioară, de la coate în jos, pătrunde în malul E; L în secțiune – 0,55 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină;

95) M 4 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta B, c. 7, sub nivelul gropii 2, lângă malul V – mormânt de inhumație; adâncime minimă –1,45 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare neclară; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, parțial păstrat; fără inventar; distrus parțial de groapă?; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; fig. 14;

96) M 5 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta B, c. 6, lângă zid – mormânt de inhumație; adâncime minimă –1,15 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal, bine conservat, a cărui parte superioară, de la bazin în sus, a fost distrusă; ambele antebrațe întinse pe lângă corp; L în secțiune – 1 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; fig. 14;

97) M 6 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta A – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,60 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (=

nivelul actual de călcare); suprapune parțial M 7; orientare V–E; schelet în decubit dorsal; fără inventar; încadrare cronologică: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), hemimandibulă dreaptă (unghi mandibular și menton grad +1), clavicule (Lmax = 148,07 mm/150,12 mm), scapule (fragmentare), humerus stâng (lipsă fragmente de epifiză proximală), humerus drept (Lmax = 322,05, faza II), radius stâng (Lmax = 247,95 mm), radius drept (lipsă fragmente de epifiză proximală), ulnă stângă (Lmax = 271,01 mm), ulnă dreaptă (lipsă fragmente de epifiză proximală), vertebre, coaste, stern, sacrum (fațete auriculare ce se întind până în dreptul segmentului al treilea), coxale (pubisuri distruse, șanțuri sciatic grad +1), femure (Lmax = 433,56 mm/433,89 mm, faza II), tibie stângă (lipsă fragmente de diafiză), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 47,5 ani, *maturus* II; talie: cca. 162,50 cm, submijlocie; elemente de patologie: carie la unul dintre molari, exostoze la nivelul epifizelor distale ulnare și radiale drepte; fig. 14;

98) M 7 / Str. Bisericii 169, 1981, S 1 Fortificație Cămin, caseta A, suprapus de M 6 – mormânt de inhumație; suprapus de M 6; orientare V–E; schelet de copil, în decubit dorsal; inventar: trei brățări de sticlă albastre; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină (sec. XI); fig. 4;

99) M 1 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta B, jumătatea V – mormânt de inhumație; la 0,48 m distanță spre S față de zidul de incintă sudic; adâncime minimă –0,90 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet în decubit dorsal, bine conservat, surprins în șanț de la bazin (inclusiv) în jos, restul scheletului pătrunzând în malul V al casetei; capetele vizibile ale oaselor antebrațului drept pe bazin; picioarele întinse; L (parțială) surprinsă în groapă – 1,13 m; groapa mormântului a fost săpată într-o amenajare de lut galben; inventar posibil: o verigă simplă, bronz, în zona piciorului stâng, mai probabil antrenată de săparea gropii menajere din zonă; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă radius drept (Lmax = 262,33 mm), ulnă dreaptă (treime proximală), coaste (fragmente), vertebre (fragmente), stern (corp), sacrum (S1), coxale (ilioane), femure (diafize), tibie stângă (?) (jumătate distală), tibie dreaptă (lipsă epifiză proximală), fibulă stângă (diafiză), fibulă

dreaptă (jumătate proximală), calcaneu, astragal stâng și falange; sex: masculin (oase lungi masive, groase, bogate în detalii anatomice, epifize mari, multe locuri de inserție musculară, linii, gropi); vârstă: peste 20 ani, *juvenis/adultus* (epifize fuzionate; sacrum nesudat complet); talie: cca. 169,47 cm, supramijlocie; fig. 15; 17/1;

100) M 2 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta B, mijlocul casei – mormânt de inhumație; la 1,10 m distanță spre S față de zidul de incintă sudic; adâncime minimă – 1,08 m față de nivelul față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet probabil în decubit dorsal din care se mai păstrează în conexiune anatomică doar craniul, omoplatul, sternul și humerus-ul stângi, restul scheletului fiind distrus de o groapă ulterioară; craniul în poziție normală; L surprinsă în groapă – 0,45 m; groapa mormântului a fost săpată într-o amenajare de lut galben; cărbune sub craniu; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă (menton grad -1), claviculă dreaptă (Lmax = 124,85 mm, scurtă, gracilă), scapulă stângă, humerus stâng (Lmax = 281,94 mm, faza IV), vertebre, stern și metacarpene; sex: feminin; vârsta: cca. 59 ani, *senilis* I; talie: cca. 147,82 cm, mică; elemente de patologie: carie la nivelul molarului 2 inferior dreapta; fig. 15; 17/2;

101) M 3 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta B, jumătatea V – mormânt de inhumație, la 0,55 m distanță la S față de zidul de incintă sudic; adâncime minimă – 1,31 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet bine conservat, în decubit dorsal; craniul pătrunde în malul vestic al casei, un rest vizibil de mandibulă; antebrațul drept pe abdomen, antebrațul stâng pe bazin; picioarele întinse; L (parțială) în groapă (fără craniu) – 1,47 m; inventar: două mărgelile de sticlă albastră în zona mandibulei și o mărgică de chihlimbar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă scapulă dreaptă (cavitate glenoidă și acromion), radius drept (lipsă epifiză distală), vertebre (câteva), sacrum (aproximativ întreg, larg, scurt, puțin arcuit), coxal stâng (șanț sciatic grad -1), femure (lipsă epifize distale, *linea aspera* slab

evidențiată), tibii (jumătăți distale), fibulă stângă (epifize), fibulă dreaptă (epifize și o diafiză), metatarsiene și falange; sex: feminin (oase gracile, de dimensiuni mici); vârstă: peste 20 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate); fig. 16; 17/3;

102) M 4 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta B, jumătatea V – mormânt de inhumație; la 1,55 m distanță spre S de zidul de incintă sudic și la 0,62 m sud față de M 3 / S 2 Fortificație Cămin, cu care este paralel, reprezentând un al doilea șir; adâncime minimă – 1,30 m față de nivelul față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet în decubit dorsal, bine conservat, din care au fost surprinse în șanț bazinul (parțial) și membrele inferioare, restul scheletului pătrunzând în malul V al casei; picioarele întinse; L (parțială) în groapă – 0,95 m; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă coxale (ilioane), femure (Lmax = 430,19 mm/430,73 mm, faza II), tibii (Lmax = 356,28 mm/356,55 mm), fibulă stângă (Lmax = 353,83 mm), fibulă dreaptă (lipsă epifiză proximală), calcaneu, astragale, metatarsiene și falange; sex: feminin (oase puțin masive, subțiri, suprafață netedă, rotunjită și gracilă); vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; talie: cca. 156,57 cm, supramijlocie; fig. 16; 17/3;

103) M 5 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta B, jumătatea V – mormânt de inhumație; orientare V–E; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmente), mandibulă (corpuri), radius drept (Lmax = 60,67 mm), ulnă stângă (lipsă epifiză proximală), ulnă dreaptă (Lmax = 68,56 mm), vertebre, coaste, stern, coxale (ilioane, pubis stâng), femur stâng (jumătate distală), tibii (jumătăți proximale) și metatarsiene; vârstă: cca. 0–0,5 ani, *infans* I (după lungimile maxime ale oaselor lungi);

104) M 1 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta A, jumătatea E – mormânt de inhumație; la 0,80 m distanță spre V față de malul E al casei; adâncime – 0,40 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); lângă paramentul nordic al zidului de incintă sudic; orientare probabilă V–E; mormânt distrus în momentul săpării casei; deasupra nivelului locuinței cu bază de piatră; grupaj de oase umane recuperate; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la cel puțin nouă (?) indivizi: prezintă craniu (fragmente, maxilar stâng), claviculă dreaptă, două scapule drepte, 11 humerusuri (patru întregi, Lmax = 158,60 mm, 162,31 mm/163,40 mm, 79,24 mm și șapte fragmente), șase radiusuri (două întregi, Lmax= 174,24 mm, 112,87 mm și patru fragmente), trei ulne (Lmax = .../61,64 mm, 83,04 mm), coaste, șapte femure (trei întregi, Lmax = 134,61 mm, 61,89 mm, 75,97 mm și patru fragmente), patru tibii (fragmente), un metatarsian și o falangă, pe care nu le-am putut atribui cu exactitate unuia dintre indivizi; vârste și categorii de vârstă: cca. 0–0,5 ani (doi indivizi), cca. 0,5–1,5 ani (un individ), cca. 2,5–3,5 ani (un individ), cca. 3,5–4,5 ani (un individ), cca. 4,5–5,5 ani (un individ), cca. 7,5–9,5 ani (un individ) — după lungimile maxime ale oaselor lungi —, *infans* I (șapte), *infans* II (unul) și *adultus/adult* (după o diafiză femurală de dimensiuni mari);

105) M 2 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta A, jumătatea E – mormânt de inhumație; la 0,40 m distanță spre V față de malul E al casei; adâncime minimă –0,83 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); lângă paramentul nordic al zidului de incintă sudic; orientare probabilă V–E; mormânt distrus în momentul săpării casei; deasupra nivelului locuinței cu bază de piatră; oase umane recuperate; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (fragmente), coaste (fragmente) și femur stâng (lipsă epifiză proximală); categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I); 2) prezintă tibie stângă (diafiză); categorie de vârstă: *adultus/adult* (os de dimensiuni relativ mari);

106) M 3 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta A, jumătatea E – mormânt de inhumație; la 0,35 m distanță spre N față de zidul de incintă sudic; la 2 m distanță spre V față de malul E al casei; adâncime minimă –0,82 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare probabilă V–E; mormânt distrus în momentul săpării casei; pare a fi în interiorul locuinței cu bază de piatră; oase umane recuperate; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi

osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (un fragment de parietal stâng) și o coastă; categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I); 2) prezintă un astragal stâng; categorie de vârstă: *adultus/adult* (os de dimensiuni relativ mari);

107) M 4 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta A, jumătatea E – mormânt de inhumație; la 1,40 m distanță spre N față de zidul de incintă sudic; adâncime minimă –1,10 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare probabilă V–E; s-a cercetat și recuperat doar craniul, restul scheletului pătrunzând în malul E; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente, pereți cranieni relativ groși); sex: probabil masculin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (grad mediu de obliterare a suturilor craniene);

108) M 5 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta A, jumătatea E – mormânt de inhumație; la 0,18 m distanță la N față de zidul de incintă sudic; adâncime minimă –0,97 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V–E; schelet în decubit dorsal, bine conservat, dar cu vertebrele, coastele și bazinul fragile; craniul aplecat pe partea stângă; antebrațul drept pe bazin, antebrațul stâng pe piept; picioarele întinse, cu tibiile și peroneele încrucișate, stângul peste dreptul; L în groapă – 1,44 m; groapa mormântului a fost amenajată în pământul care acoperă plinta zidului, deasupra acesteia; amprente de lemn de la sicriu între rotula dreaptă și plinta zidului; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabelă și mastoide grad +1, diametru antero-posterior maxim 175,69 mm scurt, diametru transversal maxim 156,37 mm lat, indice cranian orizontal 89,00 hiperbrahican), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad +1), clavicule (corpuri, robuste), scapule (acromioane), humerusuri (lipsă epifize proximale), radius stâng (lipsă epifiză proximală), radius drept (Lmax = 239,40 mm), ulnă stângă (distrusă), ulnă dreaptă (Lmax = 267,14 mm), vertebre, coaste, stern (manubriu), sacrum (spart), femur stâng (lipsă epifiză distală, faza II), femur drept (jumătate distală), tibii (lipsă epifize proximale), fibulă stângă (lipsă epifiză proximală), fibulă dreaptă

(lipsă epifiză distală), metacarpine și metatarsiene; sex: masculin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; talie: cca. 161,98 cm, submijlocie; fig. 16; 17/4;

109) M 6 / Str. Bisericii 93, 2006, S 2 Fortificație Cămin, caseta A, jumătatea E – mormânt de inhumație; la 1,10 m distanță la N față de zidul de incintă sudic; la 0,45 m distanță spre N față de M 5, formând un al doilea șir; adâncime minimă -1,25 m față de nivelul actual de păstrare a zidului de incintă (= nivelul actual de călcare); orientare V-E; schelet în decubit dorsal, bine conservat; craniul deteriorat, cu mandibula bine păstrată, în poziție normală; antebrațul drept pe piept, antebrațul stâng pe abdomen, deasupra bazinului; picioarele întinse; L în groapă – 1,60 m; groapa mormântului a fost amenajată în pământul care acoperă plinta zidului, puțin mai jos față de nivelul de înhumare al M 5; urme de lemn de la sicriu în dreptul cotului stâng; fără inventar; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmente), mandibulă, claviculă stângă (Lmax = 162,44 mm, lungă, groasă, locuri de inserție musculară evidente), claviculă dreaptă (lipsă extremitate medială), scapulă stângă (aproximativ întreagă), scapulă dreaptă (acromion), humerus stâng (lipsă epifiză distală), humerus drept (lipsă epifiză proximală, fragmentar), radius stâng (Lmax = 236,50 mm), ulne (jumătăți proximale), radius drept (diafiză), vertebre, coaste, stern (manubriu), coxal drept (fragmentar, șanț sciatic grad +1), femure (Lmax = 445,00 mm/443,25 mm, faza IV), rotulă stângă, tibie stângă (lipsă epifiză distală), tibie dreaptă (Lmax = 369,23 mm), fibule (diafize), calcane, astragale și falange; sex: masculin (oase lungi groase, epifize mari); vârstă: cca. 58 ani, *senilis* I; talie: cca. 163,14 cm, submijlocie; fig. 16; 17/4;

STR. BISERICII, ZONA MAGAZINULUI
DIN DREPTUL INTERSECȚIEI CU DJ 222 C

110) M 1 / Str. Bisericii, 2006, șanț pentru alimentare cu apă pe latura vestică a străzii, zona magazinului din capătul N al străzii, în dreptul scării de acces – mormânt de inhumație; vizibil pe malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă -0,60-0,80 m față de nivelul actual de călcare; orientare NV-SE; suprapune o groapă menajeră; nu au fost recuperate oase;

încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

111) M 2 / Str. Bisericii, 2006, șanț pentru alimentare cu apă pe latura vestică a străzii, zona magazinului din capătul N al străzii, la S de scara de acces – mormânt de inhumație, vizibil pe malul E al șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă -0,60-0,80 m față de nivelul actual de călcare; orientare NV-SE; suprapune o groapă menajeră; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la trei indivizi: 1) prezintă craniu (fragmente de calotă, pereți cranieni groși), humerus stâng (jumătate proximală, groasă, de dimensiuni mari), sacrum (îngust, lung), femur stâng (lipsă epifiză proximală, mare, gros, detalii anatomice evidente) și femur drept (epifiză proximală, faza II); sex: masculin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; 2) prezintă femur stâng (lipsă treime distală) și femur drept (lipsă epifiză distală, faza I); sex: feminin (oase gracile, subțiri, fără detalii anatomice evidente); vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; 3) prezintă humerus stâng (jumătate proximală) și o coastă; categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I);

112) M 3 / Str. Bisericii, 2006, șanț pentru alimentare cu apă pe latura vestică a străzii, zona magazinului din capătul N al străzii, la S de scara de acces, la S de M 2 – mormânt de inhumație; vizibil pe malurile șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă -0,60-0,80 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; maxilarul vizibil pe malul V al șanțului; partea inferioară a scheletului pătrunde în malul E; suprapune o groapă menajeră; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă vertebre, rotulă stângă (linii puțin clare la nivelul suprafeței anterioare), metacarpine și metatarsiene (calcaneu stâng de dimensiuni mici); sex: probabil feminin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (capete articulare sudate la corpurile vertebrale);

STRADA RAPSODIEI

113) M 1 / Str. Rapsodiei 181, 2006, șanț pentru alimentare cu apă pe latura vestică a străzii, cpl. 01 – mormânt de inhumație; distrus la săparea mecanică a șanțului; oase umane recuperate, fără înregistrarea situației; încadrare

cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă, clavicule (Lmax = 95,75 mm/ 96,49 mm), scapule (distruse), humerus stâng (Lmax = 204,97 mm), radius stâng (jumătate proximală), ulnă stângă (lipsă treime distală), ulnă dreaptă (jumătate proximală), vertebre, coaste, stern (manubriu), coxal drept (ischion), femur stâng (lipsă epifiză proximală), femur drept (Lmax = 274,53 mm), tibie stângă (Lmax = 216,22 mm), tibie dreaptă (lipsă epifiză distală), fibulă stângă (treime proximală), fibulă dreaptă (lipsă treime distală) și metatarsiene; vârstă: cca. 7-9 ani, *infans* II (superior și inferior: caninii și premolari2 în curs de ieșire, molarii 1 ieșiți, molarii 2 în alveole), cca. 5,5-8,5 ani, *infans I/infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); talie: cca. 133,25-135,75 cm;

114) M2 / Str. Rapsodiei 178, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura vestică a străzii, zona bisericii, cpl. 02 – mormânt de inhumație; distrus la săparea mecanică a șanțului; oase umane recuperate, fără înregistrarea situației; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă radius stâng (jumătate distală, gracilă, subțire), radius drept (lipsă epifiză proximală), ulnă stângă (epifiză distală, jumătate proximală), ulnă dreaptă (epifiză distală), vertebre, coaste, sacrum (larg, scurt, puțin arcuit), coxal stâng (lipsă pubis, șanț sciatic grad -1), femur drept (jumătate proximală), metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: puțin peste 19 ani, *juvenis/adultus* (epifiză distală radială dreaptă proaspăt fuzionată, capete de articulare proaspăt sudate la corpurile vertebrale, creastă iliacă stângă proaspăt sudată); 114a) a mai fost identificat un femur (diafiză, groasă, *linea aspera* bine dezvoltată); sex: probabil masculin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (os de dimensiuni relativ mari);

115) M 3 / Str. Rapsodiei 178, 2006, curtea bisericii – mormânt de inhumație; distrus la săparea bazinului vidanjabil; schelet recuperat fără înregistrarea situației; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă clavicule (Lmax = 147,89 mm/ 151,66 mm), scapulă dreaptă (lipsă porțiuni din corp), humerus stâng (Lmax = 304,16 mm, faza II), humerus drept (lipsă epifiză distală), radius stâng (spart, fragmentar), radius drept (treime proximală), ulne (Lmax = 265,23 mm/ 266,47 mm), vertebre, coaste, sacrum (spart),

coxal stâng (lipsă pubis, de dimensiuni mari, șanț sciatic grad +1), coxal drept (fragmente de ilion și ischion), femur stâng (lipsă epifize) și femur drept (lipsă epifiză distală, faza II); sex: masculin; vârstă: cca. 47,5 ani, *maturus* II; talie: cca. 157,28 cm, mică; elemente de patologie: exostoze la nivelul extremității laterale claviculare drepte;

116) M / Str. Rapsodiei 177, 2006, cpl. 23 – mormânt de inhumație, vizibil pe malul V al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; adâncime minimă -0,95 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V-E; L - 0,40 m; nu au fost recuperate oasele; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

117) M / Str. Rapsodiei 176, în dreptul proprietății Paul Schimbeschi, 2006, cpl. 31 – mormânt de inhumație, vizibil pe malul V al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; adâncime minimă -0,40 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V-E; L - 0,40 m; nu au fost recuperate oasele; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

118) M / Str. Rapsodiei 176, în dreptul proprietății Paul Schimbeschi, 2006, cpl. 37 – mormânt de inhumație, vizibil pe malul V al șanțului pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii; adâncime minimă -0,60 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V-E; câteva oase vizibile pe profil, nerecuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

119) M 4 / Str. Rapsodiei 171, proprietatea Everina Coman, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă a gospodăriei, mormânt de inhumație distrus la săparea șanțului – oase umane recuperate fără înregistrarea situației; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabellă grad 0, relief relativ șters, diametru antero-posterior maxim 177,57 mm, diametru transversal maxim de 134,42 mm, indice cranian orizontal 75,69 mezocran), mandibulă (unghiuri mandibulare grad +1, menton grad +2); sex: incert; categorie de vârstă: adult (uzură dentară puternică, de la incisivi la molar);

120) M / Str. Rapsodiei 171, în dreptul proprietății Everina Coman, 2006 – oase umane recuperate, fără context arheologic; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă femur drept (jumătate distală), tibie stângă (Lmax = 243,21

mm), tibie dreaptă (Lmax = 245,80 mm); vârstă: cca. 7,5–8,5 ani, *infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); 2) prezintă humerus stâng (treime proximală, faza III), femur drept (diafiză), tibie stângă (lipsă fragmente de epifiză proximală) și fibulă dreaptă (diafiză); vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I;

121) M 5 / Str. Rapsodiei 171-172, în dreptul proprietății Vasile Androne, 2006 șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura vestică a străzii, cpl. 46 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,85 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E; schelet din care se pot observa pe profilul șanțului pentru alimentare cu apă falange, coaste, vertebre, un coxal în pământ cenușiu gălbui; au fost recuperate mai multe oase umane decât cele vizibile pe mal; L – 1,20 m; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă, recuperate din malul șanțului, humerus drept (spart la nivelul treimii proximale, Lmax = 311,65 mm, scurt, relativ gracil, epifize mici), radius stâng (lipsă treime distală), vertebre, coaste, sacrum (spart), coxal drept (un fragment de ilion), femure (fragmente diafizare), tibie stângă (lipsă epifiză distală), tibie stângă (un fragment de diafiză), tibie dreaptă (diafiză), metacarpiene și falange; sex: feminin; vârstă: peste 20 ani, *adultus* /adult (epifize fuzionate); talie: cca. 157,33 cm, supramijlocie;

122) M / Str. Rapsodiei 173, de-a lungul proprietății Enache-Odică, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura estică a străzii, cpl. 57 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E; schelet din care se poate observa pe profilul vestic al șanțului pentru alimentare cu apă, craniul, în pământ galben; nu au fost recuperate oasele; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

123) M / Str. Rapsodiei 173, de-a lungul proprietății Enache-Odică, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura estică a străzii, cpl. 58 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,60–0,85 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E; schelet din care se pot observa pe profilul vestic al șanțului pentru alimentare cu apă un coxal și un femur în pământ galben; au fost recuperate mai multe oase umane decât cele vizibile pe mal; L – 0,50 cm; încadrare

cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice recuperate ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (occipital foarte ascuțit la nivelul inionului, oase wormiene mari, sub λ), humerus stâng (două fragmente de diafiză, fără conexiune), humerus drept (lipsă epifiză proximală), radius drept (Lmax = 251,32 mm), vertebre (două), coaste (câteva), stern, sacrum, coxal stâng (lipsă pubis, șanț sciatic grad +1), femur stâng (lipsă cap femural), femur drept (Lmax = 438,50 mm, faza I), tibie stângă (treime proximală și fragmente diafizare), tibie dreaptă (treime proximală); sex: masculin; vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; talie: cca. 164,15 cm, mijlocie; 2) prezintă femure (lipsă treimi proximale), tibii (treimi proximale), rotulă stângă, fibulă dreaptă (epifiză distală și un fragment de diafiză); sex: feminin (oase gracile, subțiri); vârstă: peste 17 ani, *adultus*/adult (epifize fuzionate);

124) M / Str. Rapsodiei 173, de-a lungul proprietății Enache-Odică, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura estică a străzii, cpl. 59 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,90 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E; schelet din care se poate observa un femur pe profilul vestic al șanțului pentru alimentare cu apă, în pământ galben; nu a fost recuperat osul; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

125) M / Str. Rapsodiei 173, de-a lungul proprietății Enache-Odică, 2002, pe latura estică a străzii – mormânt de inhumație; adâncime minimă – la nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet integral conservat, cu craniul deteriorat și coastele răvășite, antebrațul drept pe piept, antebrațul stâng spre claviculă; cui provenind probabil de la sicriu; inventar: follis bronz, sec. XI; încadrare cronologică: epoca medio-bizantină; caracteristici antropologice: prezintă craniu (două fragmente de parietal, temporal stâng), clavicule (mari, groase, lipsă fragmente de extremități laterale), scapule (fragmente ce cuprind cavitățile glenoide), diafiză humerală stângă (groasă), humerus drept (lipsă epifiză distală, faza II), radius stâng (epifiză distală), radius drept (lipsă epifiză proximală), ulnă stângă (lipsă treime distală), ulnă dreaptă (treime distală), vertebre, coaste, sacrum (un fragment din S1), coxale (fragmentare, șanțuri sciaticice grad +1), femure (fragmente de diafize și epifize distale și

proximale, fără conexiuni), tibie stângă (treime distală), tibie dreaptă (Lmax = 386,58 mm), rotule, fibulă stângă (lipsă epifiză distală), fibulă dreaptă (jumătate distală), metacarpiene, metatarsiene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I; talie: cca. 168,48 cm, supramijlocie; fig. 15; 17/5–6;

126) M / Strada Rapsodiei, proprietatea Șt. Mocanu, 2007 – oase umane recuperate; fără context arheologic; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă femur drept (jumătate distală) și tibie dreaptă (Lmax = 420,72 mm); sex: masculin (oase lungi, masive, groase, bogate în detalii anatomice, multe locuri de inserție musculară, linii, gropi, epifize mari); vârstă: peste 19 ani, *adultus/adult* (epifize fuzionate); talie: cca. 176,62 cm, mare;

STRADA ZIMBRULUI

127) M 1 / Str. Zimbrului 206, 2006 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –1,30 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E, deci paralel cu axul străzii și al șanțului săpat pe latura sudică; deranjat la săparea mecanică a șanțului în zona lombară; antebrățul stâng pe piept; au fost descoperite oasele bazinului, osul sacru și partea superioară a femurelor; din cupa excavatorului au fost recuperate câteva fragmente dintr-un craniu și un radius și un cubitus fragmentare, posibil aparținând altui schelet; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (câteva fragmente de calotă), hemimandibulă stângă (corp mandibular), radius stâng (Lmax = 232,32 mm), ulnă stângă (Lmax = 257,44 mm), vertebre, coaste, sacrum, coxal drept (lipsă pubis, șant sciatic grad +1, gaură obturată ischio-pubiană ovalară, dispusă în sens vertical), coxal stâng (ischion), femur drept (treime proximală, faza II) și femur stâng (epifiză proximală); sex: masculin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II; talie: cca. 159,66 cm, mică; elemente de patologie: carii la nivelul molarilor 1 și 2; 2) prezintă humerus stâng (un fragment de diafiză), femur stâng (diafiză) și tibie stângă (diafiză); sex: masculin (oase de dimensiuni mari, groase); categorie de vârstă: *adultus/adult* (oase de dimensiuni relativ mari);

128) M 2 / Str. Zimbrului, 2006 – mormânt de inhumație; adâncime minimă –0,70 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E, deci paralel cu axul străzii și al șanțului săpat pe latura sudică; deranjat la săparea mecanică a șanțului; au fost recuperate craniul și câteva părți din schelet; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmente de occipital și parietal), vertebre, coaste, coxale (fragmentare), femur stâng (lipsă porțiuni de diafiză), femur drept (Lmax = 408,06 mm), tibie stângă (lipsă porțiuni de diafiză), fibulă stângă (fragmente de diafiză), fibulă dreaptă (lipsă epifiză proximală), metatarsiene și falange; categorie de vârstă: *infans* II/*juvenis* (epifize nefuzionate); talie: peste 170 cm;

129) M 3 / Str. Zimbrului, 2006 – mormânt de inhumație; la circa 12 m V față de M 2; adâncime minimă –0,70 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E, deci paralel cu axul străzii și al șanțului săpat pe latura sudică; deranjat la săparea mecanică a șanțului; dispunere probabilă în decubit dorsal, s-au observat câteva coaste și femurele, nerecuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

130) M 4 / Str. Zimbrului, 2006 – mormânt de inhumație; la circa 9 m V față de M 3; adâncime minimă –0,70 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V–E, deci paralelă cu axul străzii și al șanțului săpat pe latura sudică; deranjat la săparea mecanică a șanțului; au fost recuperate craniul și câteva părți din schelet; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (spart, mastoide grad -1), mandibulă (unghiuri mandibulare grad -1, menton grad 0), radius stâng (epifiză distală), diafiză radială (un fragment), vertebre, coaste, stern (un fragment de corp), metatarsiene și falange; sex: probabil feminin; vârstă: peste 19 ani, *adultus/adult* (grad mediu de uzură dentară);

131) M 5 / Str. Zimbrului, 2006 – mormânt de inhumație; deranjat la săparea mecanică a șanțului; la circa 15 m V față de M 4; orientare probabilă V–E, deci paralel cu axul străzii și al șanțului săpat pe latura sudică; s-au observat un coxal și două coaste, încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; fără ilustrație; caracteristici antropologice: prezintă o coastă și

coxal drept (ilion ce tinde vertical, locuri de inserție musculară proeminente, șanț sciatic grad +1, fațetă simfizară pubică faza III); sex: masculin; vârstă: cca. 52 ani, *senilis* I;

132) M / punctul *Râpă*, 1980, S IV, c. 4, - 2,25 m – mormânt de inhumație; orientare V–E, schelet în decubit dorsal; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (aproximativ complet, eminente frontale și parietale mari, glabelă grad -2, diametru antero-posterior 176,27 mm mijlociu, diametru transversal maxim 127,32 mm foarte îngust, indice cranian orizontal 72,23 doliocran, sutură metopică, oase wormiene la nivelul punctului λ), claviculă stângă (lipsă treime laterală), claviculă dreaptă (Lmax = 134,19 mm), scapule (fragmente cu cavități glenoide), humerus stâng (Lmax = 288,73 mm), humerus drept (lipsă fragmente de diafiză), radius stâng (lipsă fragmente de diafiză), radius drept (Lmax = 205,34 mm), ulnă stângă (fragmentară), ulnă dreaptă (Lmax = 227,52 mm), vertebre, coaste, stern, sacrum (S1 și S2), coxale (lipsă pubisuri, șanțuri sciatic grad -2), metacarpene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 15 ani, *juvenis* (treime medială claviculară dreaptă, humerus stâng distal și primele două vertebre sacrale, singurele epifizate).

STRADA AUREL VLAICU

133) M 1 / Str. Aurel Vlaicu 315, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura estică a străzii – mormânt de inhumație, deranjat la săparea mecanică a șanțului; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (diametru antero-posterior maxim 178,35 mm, diametru transversal maxim 144,40 mm, indice cranian orizontal 80,96 brahican), claviculă stângă (Lmax = 112,25 mm), scapulă stângă (cavitate glenoidă), radius stâng (Lmax = 174,43 mm), ulnă stângă (Lmax = 190,39 mm), vertebre, coaste, sacrum (S1), coxale (distruse), femur stâng (lipsă fragmente de diafiză), femur drept (lipsă treime distală), tibii (jumătăți proximale), fibulă stângă (treime proximală), fibulă dreaptă (jumătate proximală) și metatarsiene; vârstă: cca. 11–12 ani, *infans* II (superior și inferior: molarii 2 proaspăt ieșiți, molarilor 3 li se observă coroana),

cca. 7,5–9,5 ani, *infans* II (după lungimile maxime ale oaselor lungi); fig. 27/4;

134) M 2 / Str. Aurel Vlaicu 314, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă de pe latura estică a străzii – mormânt de inhumație; orientare V–E; deranjat la săparea mecanică a șanțului; schelet în decubit dorsal, din care au fost identificate în conexiune anatomică coloana vertebrală, antebrațul drept (așezat pe piept), bazinul cu partea dreaptă afectată, piciorul stâng în totalitate, tibia și peroneul drepte; L parțială în groapă – 1,35 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente de calotă), mandibulă (corpuri din dreptul molarilor), scapulă (un fragment), humerus drept (Lmax = 325,01 mm, relativ lung, dar subțire, faza III), radius stâng (diafiză), radius drept (jumătate proximală și treime distală), ulnă stângă (treime proximală), ulnă dreaptă (Lmax = 260,00 mm), vertebre, coaste, stern (distrus), coxale (sparte, șanț sciatic grad +1), femur stâng (lipsă epifiză distală, faza III), femur drept (diafiză), tibii (diafize), fibule (diafize), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 54,5 ani, *senilis* I; talie: cca. 163,32 cm, submijlocie; fig. 23;

STRADA MIRON COSTIN

135) M 1 / Str. Miron Costin 150, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii – mormânt de inhumație; deranjat de excavator la săparea șanțului, fiind dislocate câteva piese din schelet; adâncime minimă –0,94 m față de nivelul actual de călcare; orientare SV–NE; schelet posibil deranjat anterior intervenției amintite; femurul drept suprapune pe cel stâng; L surprinsă în șanț – 0,35 m; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente), ulnă stângă (jumătate proximală), vertebre, coaste, coxal stâng (ilion, șanț sciatic grad -2), coxal drept (un fragment de ilion), femur stâng (lipsă epifiză distală, *linea aspera* slab dezvoltată, faza I), femur drept (jumătate proximală), tibie stângă (treime distală), tibie dreaptă (un fragment de diafiză), fibulă stângă (jumătate proximală), fibulă dreaptă (jumătate distală), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; 135a) a mai fost

identificat un femur stâng (treime distală) și un femur drept (jumătate proximală); categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I); fig. 23; 26/2;

136) M 2 / Str. Miron Costin 151, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 0,20 m S față de M 3 – mormânt de inhumație; casetă practică în malurile E și V ale șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă –0,50 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, bine conservat; craniul deteriorat, pe partea dreaptă; brațul drept dislocat în timpul săpării mormântului, antebrațul stâng pe bazin; picioarele întinse; L în groapă – 1,68 m; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad -1), claviculă stângă (lipsă extremitate medială), claviculă dreaptă, scapule (cavități glenoide și acromioane), humerus stâng (lipsă mici porțiuni de diafiză), humerus drept (diafiză), radius stâng, ulnă stângă (lipsă treiimi distale), vertebre, coaste, stern (manubriu), coxal (puternic fragmentar), femure (diafize, puternic arcuite, *linea aspera* bine evidențiată), tibii (diafize), fibulă stângă (Lmax = 359,75 mm), fibulă dreaptă (lipsă epifiză distală), metacarpiene, metatarsiene și falange; sex: masculin (oase de dimensiuni mari); vârstă: cca. 21 ani, *adultus* (extremitate medială claviculară dreaptă și cap humeral stâng proaspăt fuzionate, capete de articulare în curs de sudare la corpurile vertebrale); elemente de patologie: carii la nivelul molarului 1 și molarului 2 inferiori stânga; fig. 23; 26/3;

137) M 3 / Str. Miron Costin 151, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 0,30 m distanță spre N față de M 2 – mormânt de inhumație; deranjat de excavator la săparea șanțului; casetă practică în malurile E și V ale șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă –0,37 m față de nivelul actual de călcare; schelet în decubit dorsal; orientare V–E; craniul în poziție normală; antebrațul drept pe piept, antebrațul stâng pe abdomen; zona bazinului și a capetelor femurale deranjată de excavator; picioarele întinse, cu femurele arcuite, mai mult cel drept; L în groapă – 1,73 m; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (glabelă grad -1, relief

occipital slab pronunțat, diametru antero-posterior maxim 182,10 mm lung, diametru transversal maxim 142,40 mm mijlociu, indice cranian orizontal 78,19 mezocran), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad 0), claviculă stângă (lipsă extremitate laterală), claviculă dreaptă (Lmax = 158,00 mm), scapule (procese coracoide), humerusuri (Lmax = 334,93 mm/337,16 mm, lungi, subțiri, gracile, faza III), radiusuri (Lmax = 259,39 mm/256,57 mm), ulnă stângă (treime proximală), ulnă dreaptă (jumătate proximală), coxal (un fragment), femur stâng (diafiză), femur drept (lipsă epifiză proximală), rotule, tibie stângă (un fragment de diafiză), tibie dreaptă (jumătate proximală), fibule (diafize), metacarpiene, metatarsiene și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I; talie: cca. 164,21 cm, mare; fig. 23; 26/3;

138) M 4 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii – mormânt de inhumație; distrus de excavator la săparea șanțului; adâncime minimă –0,56 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, se păstrează un fragment de craniu și o parte din schelet; deranjate din poziția inițială; L surprinsă în șanț – 0,22 m; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (câteva fragmente de calotă), mandibulă (lipsă corpuri mandibulare din dreptul molarilor și ramuri ascendente, menton grad +1), claviculă dreaptă (lipsă extremitate medială), scapulă stângă (lipsă mici porțiuni de la nivelul corpului, linii cu aspect de creste), humerus stâng (diafiză), humerus drept (Lmax = 359,77 mm, faza II), vertebre și coaste; sex: masculin; vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I, talie: cca. 173,35 cm, mare; fig. 24; 26/4;

139) M 5 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de poarta mare a casei de pe latura estică a străzii, la 0,50 m distanță spre N față de M 4 – mormânt de inhumație; deranjat de excavator la săparea șanțului; casetă practică în malurile E și V ale șanțului pentru alimentarea cu apă; adâncime minimă –0,61 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, bine conservat, cu excepția antebrațului stâng și a coxalului stâng, dislocate de excavator; craniul pe partea stângă; antebrațul drept întins pe lângă corp, cu palma atingând bazinul; picioarele întinse, cu femurul stâng arcuit; L în groapă – 1,57 m; fără

inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă, claviculă dreaptă (extremitate medială), scapule, humerus stâng (lipsă epifiză distală), humerus drept (Lmax = 311,40 mm, faza I), radius stâng (jumătate distală), ulnă dreaptă (Lmax = 263,57 mm), vertebre, coaste, stern (manubriu), sacrum, coxale (puternic fragmentare), femur stâng (Lmax = 415,82 mm, faza I), femur drept (lipsă cap femural), tibie stângă (jumătate distală), tibie dreaptă (Lmax = 345,57 mm), fibulă dreaptă (jumătate proximală), metacarpene, metatarsiene și falange; sex: masculin (oase groase, bogate în detalii anatomice, având multe locuri de inserție musculară, linii, gropi și epifize mari); vârstă: cca. 33 ani, *maturus* I; talie: cca. 158,55 cm, mică; 139a) au mai fost identificate un humerus stâng (Lmax = 103,75 mm) și o coastă; vârstă: cca. 0,5–1,5 ani, *infans* I (după lungimea maximă a humerusului); fig.24; 26/5;

140) M 6 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 3,30 m distanță spre N față de M 5 – mormânt de inhumăție; adâncime minimă –0,58 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; deranjat de excavator la săparea șanțului; schelet în decubit dorsal, din care a fost surprinsă în șanț jumătatea superioară; craniul deteriorat, din care s-a păstrat *in situ* mandibula; antebrațul drept cu oasele puțin deranjate, întins pe lângă corp, antebrațul stâng, cu oasele deranjate, pe abdomen; descoperită partea superioară a bazinului; restul scheletului pătrunde în malul E al șanțului; L surprinsă în șanț – 0,54 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă mandibulă (lipsă ram vertical stâng, menton grad 0), clavicule (Lmax = 139,01 mm/135,95 mm), scapule (corpuri sparte), humerus stâng (lipsă porțiuni de diafiză, faza IV), humerus drept (Lmax = 304,47 mm), radius stâng (jumătate proximală), radius drept (jumătate distală), ulnă stângă (lipsă epifiză distală), ulnă dreaptă (Lmax = 246,91 mm), vertebre, coaste (fragmente), coxale (puternic fragmentare), femur drept (cap), metacarpene și falange; sex: feminin (oase scurte, puțin masive, subțiri, suprafață gracilă); vârstă: cca. 59 ani, *senilis* I, talie: cca. 154,01 cm,

mijlocie; elemente de patologie: carii la nivelul premolarului 1 și 2 dreapta; fig. 24; 26/6;

141) M 7 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 1,50 m distanță spre N față de M 6 – mormânt de inhumăție; adâncime minimă –0,42 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; deranjat de excavator la săparea șanțului; schelet în decubit dorsal, din care a fost surprins în șanț craniul deteriorat, înclinat pe partea stângă, și partea superioară a coloanei vertebrale și a oaselor humerus; restul scheletului pătrunde în malul E al șanțului; L surprinsă în șanț – 0,33 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă (menton grad -1), clavicule (Lmax = 127,55 mm/126,13 mm, scurte, gracile, detalii anatomice ce se disting cu greu pe suprafața lor), scapule (fragmentare, de dimensiuni mici), humerusuri (diafize), vertebre și coaste; sex: feminin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (grad mediu de uzură dentară); elemente de patologie: carii la nivelul premolarului 1 inferior stânga și molarului 2 inferior dreapta, edentație între premolarul 2 și molarul 1 inferior stânga; fig. 24; 26/7;

142) M 8 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 1,25 m distanță spre N față de M 7 – mormânt de inhumăție; deranjat de excavator la săparea șanțului; adâncime minimă –0,48 m față de nivelul actual de călcare; orientare V–E; schelet în decubit dorsal, din care au fost surprinse în șanț craniul, înclinat pe partea stângă și partea superioară a coloanei vertebrale și a humerus-ului stâng; restul scheletului pătrunde în malul E al șanțului; L surprinsă în șanț – 0,37 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (mic, mastoide grad -1, foramen magnum de dimensiuni reduse), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad -1), clavicule (lipsă extremități mediale, mici, gracile), humerus stâng (lipsă mici porțiuni de diafiză, foarte gracil, faza II), ulnă stângă (epifiză distală), vertebre, coaste, stern (un fragment de corp) și falange; sex: feminin; vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I; elemente de patologie: carie la nivelul premolarului 1 inferior

dreapta, edentații în dreptul molarului 1 și 2 superior stânga și molarului 1 și 3 inferior dreapta; fig. 25; 26/8;

143) M 9 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 2,20 m distanță spre N față de M 8 – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,44 m față de nivelul actual de călcare; orientare V-E; deranjat de excavator la săparea șanțului; schelet în decubit dorsal, din care au fost surprinse în șanț craniul în poziție normală, și partea superioară a coloanei vertebrale și a oaselor humerus, restul scheletului pătrunde în malul E al șanțului; L surprinsă în șanț - 0,36 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmente groase, inserții musculare proeminente în special la nivelul occipitalului, linii nucale evidente), mandibulă (menton grad -1), claviculă stângă (lipsă extremitate medială), scapule, humerus stâng (jumătate proximală, scurtă, gracilă, faza IV), humerus drept (diafiză), vertebre (câteva) și coaste; sex: feminin; vârstă: cca. 59 ani, *senilis* I; elemente de patologie: edentație la nivelul molarului 2 inferior dreapta; fig. 25; 27/1;

144) M 10 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii, la 0,65 m distanță spre S față de M 9, între M 8 și M 9 – mormânt de inhumație; deranjat de excavator la săparea șanțului; adâncime minimă - 0,59 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V-E; schelet probabil în decubit dorsal, din care este vizibil doar craniul, restul scheletului pătrunzând în malul estic; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (calotă craniană de dimensiuni mici, pereți cranieni subțiri, diametru transversal maxim 136,57 mm, îngust); sex: probabil feminin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (grad mediu de obliterare a suturilor craniene); fig. 25;

145) M 11 / Str. Miron Costin 151, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de gardul casei de pe latura estică a străzii – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,86 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V-E; deranjat de excavator la săparea șanțului; schelet în decubit dorsal, vizibil în zona

bazinului, cu partea inferioară a coloanei vertebrale și partea superioară a femurelor; L surprinsă în șanț - 0,35 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă radius stâng (Lmax = 239,20 mm), ulnă dreaptă (diafiză), vertebre, coaste, sacrum, coxal stâng (de dimensiuni mari, acetabulum larg, fațetă simfizară pubică faza III), coxal drept (fragmentar), femur drept (Lmax = 441,72 mm, *linea aspera* puternic dezvoltată, faza III), femur stâng (spart), rotulă stângă și falange; sex: masculin, vârstă: cca. 52 ani, *senilis* I; talie: cca. 161,91 cm, submijlocie; fig. 25; 27/2

146) M 12 / Str. Miron Costin 152, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii, la V de poarta mare a casei de pe latura estică a străzii, la 1,40 m distanță spre N față de caseta M 5, între M 5 și M 6 – mormânt de inhumație; adâncime minimă -0,67 m față de nivelul actual de călcare; orientare probabilă V-E; schelet în decubit dorsal, vizibil în jumătatea sa superioară, inclusiv o parte din bazin, restul scheletului pătrunzând în malul E; din craniu, care a rămas în malul V, este vizibilă doar mandibula; schelet deranjat în zona coastelor în momentul săpării mecanice a șanțului, dar și de rădăcinile unui salcâm; brațul drept dislocat, antebrațul stâng pe bazin; L surprinsă în șanț - 0,60 m; fără inventar în porțiunea cercetată; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (calotă craniană, occipital cu regiune iniacă ce prezintă linii nucale dezvoltate), mandibulă (lipsă ramuri verticale, menton grad +2), claviculă stângă (jumătate distală), claviculă dreaptă (Lmax = 158,93 mm, lungi, groase, detalii anatomice, locuri de inserție musculară evidente), scapule (aproximativ întregi), humerus stâng (Lmax = 332,64 mm, faza II), humerus drept (lipsă epifiză proximală), radius stâng (jumătate proximală), radius drept (treime proximală), ulne (jumătăți proximale), vertebre, coaste, sacrum (aproximativ întreg, îngust, lung), coxale (sparte, șanțuri sciaticice și unghi pubian grad +1), femure (lipsă epifize distale, faza II), metacarpene și falange; sex: masculin; vârstă: cca. 47,5 ani, *maturus* II; talie: cca. 165,52 cm, mijlocie; elemente de patologie: carii la nivelul molarilor 1 și 2 inferior stânga și la nivelul molarului 1 inferior dreapta; fig. 25; 27/3;

147) M 13 / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii

– mormânt de inhumație; orientare probabilă V–E; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă – schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la doi indivizi: 1) prezintă craniu (câteva fragmente de calotă), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad 0) și tibie stângă (epifiză distală, mică); sex: probabil feminin; categorie de vârstă: adult (grad de uzură dentară avansat); elemente de patologie: edentații la nivelul molarilor inferiori stânga și în zona dintre premolarul 2 și molari inferiori dreapta; 2) prezintă tibie stângă (jumătate proximală) și tibie dreaptă (lipsă epifiză proximală); categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I);

148) M 14 / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – mormânt de inhumație; orientare V–E; schelet probabil de adult, în decubit dorsal; nerecuperat, din cauza adâncimii mari, lăsat *in situ*; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

149) M 15 / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – mormânt de inhumație; orientare probabilă V–E; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă; schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; fără inventar; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (aproximativ complet, glabelă și mastoide grad -1, pereții cranieni subțiri), mandibulă, claviculă stângă (lipsă extremitate laterală, subțire, gracilă), scapulă (un fragment de acromion), humerus drept (jumătate proximală, faza III), ulnă stângă (epifiză distală) și coaste (câteva); sex: feminin; vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I;

150) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă mandibulă (lipsă ramuri verticale, menton grad -1), scapulă stângă (cavitate glenoidă și acromion), radius drept (jumătate distală), coxal drept (un fragment de ilion), femur drept (diafiză), tibie stângă (diafiză) și fibule (diafize); sex: feminin (elemente scheletice gracile, puțin masive, subțiri, cu suprafață netedă); vârstă: peste 20 ani, *juvenis*/adult (proces

acromial fuzionat, toate oasele epifizate); elemente de patologie: edentație bilaterală între premolarul 2 și molarul 2;

151) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă humerusuri (jumătăți proximale, groase, puternice, faza II), ulnă stângă (epifiză distală), o apofiză spinoasă vertebrală, coaste și femur stâng (treime proximală, faza II); sex: masculin; vârstă: cca. 47,5 ani, *maturus* II;

152) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă claviculă stângă (lipsă extremitate laterală), scapulă dreaptă (aproximativ întreagă), humerus stâng (Lmax = 320,10 mm, faza II), humerus drept (epifiză distală), radius stâng (jumătate distală), radius drept (Lmax = 242,97 mm), ulnă dreaptă (lipsă epifiză proximală), vertebre, coaste, coxal (un fragment de ilion), femur drept (epifiză proximală), astragal stâng și falange; sex: masculin (oase lungi de dimensiuni mari, bogate în detalii anatomice); vârstă: cca. 51 ani, *senilis* I; talie: cca. 162,51 cm, submijlocie; 152a) a mai fost identificat un femur stâng (lipsă epifiză distală); categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I);

153) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), hemimandibulă stângă (corp mandibular din dreptul molarilor), humerus drept (diafiză, circumferința mare, groasă), vertebre (două), stern (manubriu) și coxal (un fragment de ilion); sex: probabil masculin, categorie de vârstă: *adultus*/adult (grad mediu de uzură dentară); elemente de patologie: carie la nivelul molarului 1 superior dreapta;

154) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), claviculă stângă (jumătate medială), scapulă stângă (fragmentară), scapulă dreaptă (aproximativ întreagă), humerus stâng (lipsă

epifiză distală, faza III), humerus drept (lipsă epifiză proximală), radius drept (Lmax = 245,15 mm), ulnă dreaptă (epifiza distală), vertebre, coaste, stern (corp), fibulă stângă (diafiză fibulară) și falange; sex: masculin (oase lungi masive, groase); vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I; talie: cca. 163,84 cm, submijlocie; elemente de patologie: carie la nivelul molarului 2 superior dreapta, edentație la nivelul molarului 1 superior dreapta;

155) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă humerus stâng (diafiză), humerus drept (fragmente de epifiză și diafiză distală), vertebre, coaste, femure (diafize), tibie dreaptă (lipsă epifiză proximală) și fibulă (un fragment de diafiză); sex: feminin; vârstă: peste 16 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate);

156) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă radiusuri (treimi proximale și distale), ulne (treimi distale), coxale (pubisuri, fragmente de ilioane, fațete simfizare pubice faza II), femur stâng (Lmax = 395,08 mm, suprafață netedă, *linea aspera* slab evidențiată, cap femural de dimensiuni reduse, faza II), femur drept (cap femural și jumătate distală) și fibule (diafize); sex: feminin; vârstă: cca. 44 ani, *maturus* II, talie: cca. 148,62 cm, mică; 156a) a mai fost identificată o diafiză tibială; categorie de vârstă: *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I);

157) M / Str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura nordică a străzii – oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: resturi osteologice ce provin de la cel puțin patru indivizi: prezintă craniu (calotă), scapulă dreaptă (cavitate glenoidă și acromion), patru humerusuri (stângi, Lmax = 311,75 mm, faza III și Lmax = 180,49 mm), radius stâng (epifiză proximală), radius drept (lipsă epifiză distală), ulne, o vertebră lombară, coaste (câteva fragmente), femur (cap și diafiză); sexe: feminin și probabil feminin (după lungimile maxime și morfologia oaselor lungi); vârste și categorii de

vârstă: cca. 57 ani, *senilis* I, cca 20 ani, *adultus* (epifiză proximală humerală dreaptă proaspăt fuzionată), cca. 5,5–6,5 ani, *infans* I și *infans* I (prin comparație dimensională cu alte oase aparținând grupei *infans* I); talie: cca. 156,01 cm (pentru *senilis* I), supramijlocie;

STRADA TRANDAFIRILOR

158) M 1 / Str. Trandafirilor, în dreptul proprietății D. Popa, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura ... a străzii, spre intersecția cu str. Teilor – mormânt de inhumație; orientare probabilă V–E, deci paralelă cu axul șanțului; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă; schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (fragmentar), mandibulă (aproximativ întreagă, unghiuri mandibulare grad -1, menton grad -2), claviculă stângă (lipsă extremitate laterală, subțire, gracilă), claviculă dreaptă (lipsă extremitate medială), humerus stâng (jumătate distală), humerus drept (cap), ulnă dreaptă (jumătate proximală, subțire), vertebre (câteva) și coaste; sex: feminin; categorie de vârstă: adult (grad ridicat de uzură dentară); elemente de patologie: carii la nivelul molarilor 3 inferiori;

159) M 2 / Str. Trandafirilor, în dreptul proprietății D. Popa, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura ... a străzii, spre intersecția cu str. Teilor – mormânt de inhumație; orientare probabilă V–E, deci paralelă cu axul șanțului; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă; schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă coxal (fragmente de ilion), femur (treime inferioară diafizară) și metatarsiene; categorie de vârstă: *juvenis/adult* (oase de dimensiuni relativ mari);

160) M 3 / Str. Trandafirilor, în dreptul proprietății V. Gheorghe, spre intersecția cu str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura sudică a străzii – mormânt de inhumație; orientare probabilă V–E, deci paralelă cu axul șanțului; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă; schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă;

caracteristici antropologice: prezintă claviculă stângă (Lmax = 123,17 mm), humerus stâng (Lmax = 270,42 mm), radius drept (Lmax = 205,05 mm), ulnă stângă (jumătate distală), vertebre (câteva) și coaste; sex: feminin (oase subțiri, suprafață gracilă); vârstă: cca. 20 ani, *adultus* (epifiză proximală humerală stângă, epifize proximale și distale radiale și epifiză distală ulnară stângă, proaspăt fuzionate); talie: cca. 146,17 cm, mică;

161) M 4 / Str. Trandafirilor, în dreptul proprietății V. Gheorghe, spre intersecția cu str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura sudică a străzii – mormânt de inhumație; orientare probabilă V-E, deci paralelă cu axul șanțului; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă; schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă craniu (maxilar), mandibulă (unghiuri mandibulare și menton grad -1), claviculă stângă (Lmax = 133,88

mm, scurtă, gracilă), claviculă dreaptă (lipsă extremitate medială), scapulă stângă (fragmentară), humerus drept (cap și un fragment de diafiză), vertebre și coaste (câteva); sex: feminin; categorie de vârstă: *adultus/adult* (grad redus de uzură dentară, extremitate medială claviculară stângă epifizată);

162) M 5 / Str. Trandafirilor, în dreptul proprietății V. Baciu, spre intersecția cu str. Miron Costin, 2006, șanț pentru alimentarea cu apă pe latura sudică a străzii – mormânt de inhumație; orientare probabilă V-E, deci paralelă cu axul șanțului; deranjat de excavator la săparea șanțului pentru alimentarea cu apă; schelet probabil în decubit dorsal; oase umane recuperate; încadrare cronologică probabilă: epoca modernă; caracteristici antropologice: prezintă vertebre (câteva), femur stâng (diafiză), tibie stângă (treime proximală), fibule (diafize, fragmentare) și metatarsiene; sex: feminin (oase scurte, suprafață netedă, gracilă), vârstă: peste 17 ani, *juvenis/adult* (epifize fuzionate).

BIBLIOGRAFIE (PENTRU STUDIUL ARHEOLOGIC)

- Angelova 1995** — Stefka Angelova, *Srednovekoven nekropol kraj juznata stena na Drăstăr (Silistra)*, Godišnik, 86, 1993, p. 59–143;
- Angelova et alii 2002** — Stefka Angelova, Rumiana Koleva, V. Pencev, *Archeologhiceskite proucivanija v natzionalnija archeologhiceski i arhitekturen rezervat „Durostorum-Drăstăr-Silistra”*, Godišnik, 2002, p. 271–280;
- Angelova et alii 2005** — Stefka Angelova, G. Atanasov, Rumiana Koleva, *Archeologhiceski razkopki v natzionalnija arhitekturno-arheologhiceski rezervat „Durostorum-Drăstăr-Silistra” prez 1993 g.*, Godišnik, 1, 2005, p. 188–192;
- Baraschi 1977** — Silvia Baraschi, *Observații asupra necropolelor din epoca feudală timpurie din Dobrogea*, SCIVA, 28, 1977, 3, p. 403–417;
- Baraschi, Moghior 1979** — Silvia Baraschi, N. Moghior, N., *Sondajele de la Nufăru – Ilgani de Jos (jud. Tulcea)*, SMMIM, 12, 1979, p. 186–191;
- Baraschi, Moghior 1980** — Silvia Baraschi, N. Moghior, *Cercetările arheologice de la Nufăru – Ilgani (1979)*, SMMIM, 13, 1980, p. 123-134;
- Baraschi, Moghior 1983** — Silvia Baraschi, N. Moghior, *Săpăturile de salvare de la Nufăru (1981)*, SMMIM, 16, 1983, p. 134–139;
- Baraschi, Moghior 1984-1985** — Silvia Baraschi, N. Moghior, *Date noi referitoare la fortificațiile medieval-timpurii din complexul arheologic de la Nufăru – Ilgani, județul Tulcea*, SMMIM, 17-18, 1984-1985, p. 144–151;
- Barnea 1961** — I. Barnea, *Garvăn-Dinogetia*, București, 1961;
- Barnea 1973** — I. Barnea, *Noi descoperiri din epoca feudalismului timpuriu la Dinogetia-Garvăn, jud. Tulcea (1963-1968)*, MCA, 10, 1973, p. 291–331;
- Barnea 1987** — I. Barnea, *Monumente creștine și viața bisericească în secolele VII-XIV pe teritoriul Dobrogei*, în *Monumente istorice și izvoare creștine*, Galați, 1987;

- Barnea, Barnea 1984** — I. Barnea, Al. Barnea, *Săpăturile de salvare de la Noviodunum*, Peuce, 9, 1984, p. 97–105;
- Barnea, Ștefănescu 1971** — I. Barnea, Șt. Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei. Bizantini, români și bulgari la Dunărea de Jos*, vol. III, București, 1971;
- Barnea et alii 2002** — Al. Barnea, D. Paraschiv, A. Stănică, *Ostrov, com. Ostrov, jud. Tulcea* [Beroe], în CCA, campania 2001, Buziaș, 2002, p. 225–226, nr. 120;
- Baumann et alii 1998** — V. H. Baumann, Gh. Mănușu-Adameșteanu, Mihaela Iacob, D. Paraschiv, S. Mănăstireanu, *Isaccea, jud. Tulcea. I. Noviodunum*, în CCA, campaniile 1995–1997, Călărași, 1998, p. 34–35, nr. 41;
- Baumann et alii 2003** — V. H. Baumann, A. Stănică, Gh. Mănușu-Adameșteanu, Ch. Lockyear, C. Olariu, D. Aparaschivei, *Isaccea, jud. Tulcea. [Noviodunum]*, în CCA, campania 2002, p. 156–157, nr. 101;
- Baumann et alii 2004** — V. H. Baumann, A. Stănică, Gh. Mănușu-Adameșteanu, C. Olariu, Luminița Bejenaru, Ch. Lockyear, A. Popescu, T. Sly, *Isaccea, jud. Tulcea. [Noviodunum]*, în CCA, campania 2003, p. 146–149, nr. 91;
- Baumann et alii 2006** — V. H. Baumann, A. Stănică, Gh. Mănușu-Adameșteanu, C. Olariu, Luminița Bejenaru, Ch. Lockyear, A. Popescu, T. Sly, *Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum]*, în CCA, campania 2005, Constanța, 2006, p. 181–187, nr. 96;
- Bătrîna, Bătrîna 1977** — Lia Bătrîna, A. Bătrîna, *Contribuții la cunoașterea arhitecturii medievale din Dobrogea: biserica Sf. Atanasie din Niculițel (jud. Tulcea)*, SCIVA, 28, 1977, 4, p. 531–552;
- Bârzu 1973** — Ligia Bârzu, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania în secolele IV-V (Cimitirul I de la Bratei)*, București, 1973;
- Bobceva 1978** — Ljubka Bobceva, *Nekropol ot XIII-XIV vek v Kaliakra*, Izvestija Varna, 14 (29), 1978, p. 152–180;
- Bobceva 1984** — Ljubka Bobceva, *Starobălgarski christianski nekropol pri s. Krăgulevo, Tolbuchinski okrag*, Izvestija Varna, 20 (35), 1984, p. 53–58;
- Bobceva, Salkin 1973** — Ljubka Bobceva, A. Salkin, *Srednovekoven nekropol v s. Bălgarevo*, Izvestija Tolbuchin, 1, 1973, p. 173–175;
- Botov 1977** — K. Botov, *Starobălgarski nekropol krai s. Chitovo, Tolbuchinsko*, Izvestija Varna, 13 (28), 1977, p. 177–183;
- Chera-Mărgineanu 1981** — C-tin. Chera-Mărgineanu, *Morminte creștine timpurii descoperite la Ostrov*, Pontica, 14, 1981, p. 297–303;
- Chera-Mărgineanu, Lungu 1983** — C-tin. Chera-Mărgineanu, V. Lungu, *Contribuții la cunoașterea unor necropole creștine ale Tomis-ului (II)*, Pontica, 16, 1983, p. 217–230;
- Ciolakov 1995** — S. Ciolakov, *Antropologicino proucivane na srednovekoven nekropol ot Drăstăr*, 86, 1993, Sofia, 1995, p. 105–121;
- Comșa 1962** — E. Comșa, *Săpături arheologice la Luncavița*, MCA, 8, 1962, p. 221–225;
- Condurachi et alii 1961** — E. Condurachi și colaboratorii, *Șantierul arheologic Histria*, MCA, 7, 1961, p. 227–271;
- Custurea 1986** — G. Custurea, *Cercetările arheologice din necropola așezării medievale Ester-Târgușor*, MCA (a XVI-a Sesiune anuală de rapoarte, Vaslui, 1982), București, 1986, p. 300–304;
- Damian 1993** — Oana Damian, *O necropolă medievală timpurie descoperită la Nufăru, jud. Tulcea*, SCIVA, 44, 1993, 1, p. 80–113;
- Damian, Bănăseanu 2006** — Oana Damian, Anca Bănăseanu, *Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța, Punct: Păcuil lui Soare*, în CCA, campania 2005, Constanța, 2006, p. 237–240, nr. 131;
- Damian et alii 2000** — Oana Damian, C. Andonie, M. Vasile, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 1999, Deva, 2000, p. 67–68, nr. 94;
- Damian et alii 2001** — Oana Damian, C. Andonie, M. Vasile, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 2000, Suceava, 2001, p. 164–165, nr. 134;
- Damian et alii 2002** — Oana Damian, C. Andonie, A. Stănică, M. Vasile, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 2001, Buziaș, 2002, p. 216–218, nr. 151;
- Damian et alii 2003a** — Oana Damian, C. Andonie, M. Vasile, *Nufăru – despre problemele unui sit*

- arheologic suprapus de o așezare contemporană*, Peuce, S.N. 1 (14), 2003, p. 237–266;
- Damian et alii 2003b** — Oana Damian, C. Andonie, P. Damian, M. Vasile, A. Stănică, Christina Știrbulescu, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 2002, Covasna, 2003, p. 213–216, nr. 128;
- Damian et alii 2005** — Oana Damian, M. Vasile, A. Stănică, Andra Samson, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 2004, Mangalia, 2005, p. 245–246, nr. 156;
- Damian et alii 2006** — Oana Damian, M. Vasile, A. Stănică, Anca Bănăseanu, Andra Samson, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 2005, Constanța, 2006, p. 237–240, nr. 124;
- Damian et alii 2007a** — Oana Damian, M. Vasile, A. Stănică, Anca Bănăseanu, Andra Samson, *Cercetări arheologice preventive la Nufăru, jud. Tulcea*, MCA, SN, 3, 2007, sub tipar;
- Damian et alii 2007b** — Oana Damian, M. Vasile, A. Stănică, Anca Bănăseanu, Andra Samson, *Nufăru, jud. Tulcea*, în CCA, campania 2006, Tulcea, 2007, p. 242–243, nr. 126;
- Diaconu 1963a** — P. Diaconu, *Un mormânt din sec. XI descoperit la Dervent*, SCIV, 14, 1963, 1, p. 213–216;
- Diaconu 1963b** — P. Diaconu, *Urme vechi creștine descoperite în sud-vestul Dobrogei*, Biserica Ortodoxă Română, 5–6, 1963, p. 546–557;
- Diaconu 1964** — P. Diaconu, *Un cimitir din secolul al IV-lea descoperit la Mangalia*, Glasul Bisericii, 22, 1964, 7–8, p. 712–723;
- Diaconu 1993** — P. Diaconu, *Sur les nécropoles danubiennes (VIe-Xe siècles)*, Dacia, NS, 37, 1993, p. 291–300;
- Diaconu, Anghelescu 1968** — P. Diaconu, N. Anghelescu, *Urme vechi de locuire în colțul de sud-vest al Dobrogei*, Revista Muzeelor, 5, 1968, p. 348–351;
- Diaconu, Baraschi 1977** — P. Diaconu, Silvia Baraschi, *Păcuiul lui Soare, II, Așezarea medievală (secolele XIII-XV)*, București, 1977;
- Diaconu, Damian 1995** — P. Diaconu, Oana Damian, *Păcuiul lui Soare, jud. Constanța*, în CCA, campania 1994, Cluj, 1995, p. 67, nr. 93;
- Diaconu, Damian 1996** — P. Diaconu, Oana Damian, *Păcuiul lui Soare, jud. Constanța*, în CCA, campania 1995, Brăila, 1996, p. 87, nr. 103;
- Diaconu, Damian 1997** — P. Diaconu, Oana Damian, *Păcuiul lui Soare-Dervent, jud. Constanța*, în CCA, campania 1996, București, 1997, p. 43–44, nr. 75;
- Diaconu, Vîlceanu 1972** — P. Diaconu, D. Vîlceanu, *Păcuiul lui Soare, I, Așezarea bizantină*, București, 1972;
- Diaconu et alii 1997** — P. Diaconu, Silvia Baraschi, T. Papasima, A. Panaitescu, V. Sârbu, D. Căpățână, Oana Damian, *Păcuiul lui Soare, jud. Constanța*, în CCA, campaniile 1983–1992, București, 1997, p. 66–68, nr. 47;
- Diaconu et alii 2003** — P. Diaconu, Oana Damian, Monica Mărgineanu Cârstoiu, V. Apostol, Șt. Bâlici, *Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța, Punct: Păcuiul lui Soare*, în CCA, campania 2002, Covasna, 2003, p. 223–224, nr. 137;
- Diaconu et alii 2005** — P. Diaconu, Oana Damian, Anca Bănăseanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Șt. Bâlici, *Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța, Punct: Păcuiul lui Soare*, în CCA, campania 2004, Mangalia, 2005, p. 251–252, nr. 161;
- Donceva-Petkova 1993** — Liudmila Donceva-Petkova, *Srednovekoven nekropol pri selo Odärtzi, Dobricko (Predvaritelno saobsenie)*, Dobrudja, 10, 1993, p. 134–144;
- Donceva-Petkova 1998** — Liudmila Donceva-Petkova, *Adornments from a 11th Century Pechenegs' Necropolis by Odartsi Village, Dobrich district (north-eastern Bulgaria)*, Archaeologia Bulgarica, II, 1998, 3, p. 126–138;
- Donceva-Petkova 1999** — Liudmila Donceva-Petkova, *Odärtzi. Seliște ot Părvoto bălgarsko tzarstvo*, Tom 1, Sofia, 1999;
- Donceva-Petkova et alii 1989** — Liudmila Donceva-Petkova, Stefka Angelova, V. Jotov, *Rannosrednovekovniat nekropol pri s. Topola, Tolbucinski okrăg*, în *Problemi na prabălgarskata istorija i kultura*, Sofia, 1989, p. 187–197;
- Fiedler 1992** — U. Fiedler, *Studien zu Graberfeldern des 6 bis. 9 Jahrhunderts an der unteren Donau*, Bonn,

1992;

Florescu et alii 1961 — Gr. Florescu, R. Florescu, Gloria Ceacalopol, *Săpăturile arheologice de la Capidava*, MCA, 7, 1961, p. 571–581;

Florescu et alii 1962 — Gr. Florescu, R. Florescu, Gloria Ceacalopol, *Săpăturile arheologice de la Capidava*, MCA, 8, 1962, p. 693–704;

Georgiev et alii 1969 — G. I. Georgiev, T. Ivanov, St. Mihajlov, *Résultats des fouilles archéologiques effectuées en Bulgarie en 1965*, Bulletin d'Archéologie sud-est européenne, 1, 1969, p. 35–59;

Hamparțumian 1971 — N. Hamparțumian, *Contribuții la topografia cetății Histria în epoca romano-bizantină. Considerații generale asupra necropolei din sectorul bazilicii „extra muros”*, SCIV, 22, 1971, 2, p. 199–216;

Iacob et alii 2007 — Mihaela Iacob, D. Paraschiv, G. Nuțu, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, punctul La Peșteră*, CCA, campania 2006, p. 146–147, nr. 76;

Irimia 1981 — M. Irimia, *Observații preliminare privind așezarea antică de la Gura Canliei*, Pontica, 14, 1981, p. 67–122;

Irimia 1982 — M. Irimia, *Un mormânt de epocă medievală descoperit la Gura Canliei, jud. Constanța*, SCIVA, 33, 1982, 1, p. 140–143;

Irimia, Cliante 1986 — M. Irimia, Tr. Cliante, *Morminte din epoca feudală timpurie descoperite în punctul Sitorman (com. M. Kogălniceanu, jud. Constanța)*, Pontica, 19, 1986, p. 179–190;

Jugănaru et alii 2004 — G. Jugănaru, S. Ailincăi, A. Stănică, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, punctul Palanca*, CCA, campania 2003, p. 118–119, nr. 71;

Jugănaru et alii 2005 — G. Jugănaru, S. Ailincăi, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, punctul Palanca*, CCA, campania 2004, p. 144–145, nr. 92;

Jugănaru et alii 2006 — G. Jugănaru, S. Ailincăi, Alexandra Țârlea, Mirela Vernescu, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, punctul Palanca*, CCA, campania 2005, p. 153–154, nr. 72;

Jugănaru et alii 2007 — G. Jugănaru, S. Ailincăi, Alexandra Țârlea, Mirela Vernescu, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, punctul Palanca*, CCA, campania 2006, p. 145–146, nr. 73;

Lăzurcă, Mănușu-Adameșteanu 1980 — Elena Lăzurcă, Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Noi descoperiri arheologice la Enisala, județul Tulcea*, MCA, a XIV-a sesiune anuală de rapoarte, Tulcea, 1980, p. 146–156;

Lungu, Chera-Mărgineanu 1982 — V. Lungu, C-tin. Chera-Mărgineanu, *Contribuții la cunoașterea unei necropole creștine a Tomis-ului*, Pontica 15, 1982, p. 175–199;

Lungu, Mănușu-Adameșteanu 1995 — Vaslica Lungu, Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Săpături arheologice de salvare pe teritoriul comunei Sarichioi (jud. Tulcea)*, Peuce, 11, 1995, p. 339–362;

Mănușu-Adameșteanu 1983 — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Cercetările arheologice efectuate în com. Nufăru (jud. Tulcea)*, MCA (a XV-a Sesiune anuală de rapoarte, Brașov, 1981), București, 1983, p. 470–473;

Mănușu-Adameșteanu 1984a — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Din nou despre vasele sferoconice în lumina descoperirilor din nordul Dobrogei*, Peuce, 9, 1984, p. 363–374;

Mănușu-Adameșteanu 1984b — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Descoperiri mărunte de la Isaccea (sec. X-XIV)*, Peuce, 9, 1984, p. 237–255;

Mănușu-Adameșteanu 1984c — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Aspecte ale ritului și ritualului în lumina descoperirilor din necropola medievală de la Enisala*, Peuce, 9, 1984, p. 355–362;

Mănușu-Adameșteanu 1991a — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Circulația monetară la Nufăru în secolele X-XIV*, Peuce, 10, 1991, p. 497–554;

Mănușu-Adameșteanu 1991b — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Tomis-Constantia-Constanța*, Pontica, 24, 1991, p. 299–327;

Mănușu-Adameșteanu 1991c — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Un mormânt din secolul X descoperit la Niculițel*, Peuce, 10, 1991, p. 361–364;

Mănușu-Adameșteanu 1998 — Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Nufăru (jud. Tulcea) – oraș bizantin fortificat la Dunărea de Jos (sec. X-XIII)*, Arheologia Medievală, 2, 1998, p. 79–86;

Mănușu-Adameșteanu, Mănușu-Adameșteanu 1986 — Gh. Mănușu-Adameșteanu, Mihaela Mănușu-Adameșteanu, *Rezultatele cercetărilor întreprinse la Nufăru*, MCA (a XVI-a Sesiune anuală de rapoarte, Vaslui, 1982), București, 1986, p. 211–214;

- Mănușu-Adameșteanu et alii 2007** — Gh. Mănușu-Adameșteanu, Oana Damian, Delia Moisil, Mihaela Iacob, E. Petac, *Descoperiri romane și romano-bizantine la Nufăru*, Peuce, SN, 3–4, 2007, p. 375–398;
- Melamed 1987** — Katja Melamed, *Sur la population du Haut Moyen Age, habitant le site près du village Durankulak, département de Tolbuhin*, în *Dobrudza. Etudes ethno-culturelles*, Sofia, 1987, p. 83–92;
- Melamed 1989** — Katja Melamed, *Srednovjekovnite nekropoli*, în *Durankulak*, I, Sofia, 1989;
- Michailov 1971** — St. Michailov, *Fouilles de sites du Moyen Age*, în *Bulgarie*, Bulletin d'Archéologie sud-est européenne, 2, 1971, p. 47–58;
- Micu et alii 2006** — C. Micu, F. Mihail, A. Stănică, S. Ailincăi, M. Maille, Mădălina Ungureanu, *Luncavița, com. Luncavița, jud. Tulcea*, în CCA, *Campania 2005*, Constanța, 2006, p. 209–210, nr. 104;
- Mircev 1961** — M. Mircev, *Novootkrit srednovjekoven nekropol pri Cavarna*, *Izvestija-Varna*, 12, 1961, p. 67–76;
- Panaiteșcu 1983** — A. Panaiteșcu, *Un mormânt din epoca prefeudală de la Adamclisi*, *Hierasus*, 5, 1983, p. 157–160;
- Paraschiv, Nuțu 2007** — D. Paraschiv, G. Nuțu, *Tulcea, jud. Tulcea [Aegyssus], punct: Dealul Monumentului*, în CCA, *campania 2006*, Tulcea, 2007, p. 383;
- Petre 1962** — A. Petre, *Săpăturile de la Piatra-Frecăței*, MCA, 8, 1962, p. 565–586;
- Petre 1987** — A. Petre, *La romanité en Scythie Mineure (IIe-VIIe siècles de notre ère). Recherches archéologiques*, Bucarest, 1987;
- Popa 1964** — R. Popa, *Păcuiul lui Soare. O așezare dunăreană cu trăsături urbane în veacurile XIII-XIV*, *Studii*, 1, 1964, p. 107–115;
- Preda 1980** — C-tin. Preda, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, București, 1980;
- Simion 1971** — G. Simion, *Necropola feudal-timpurie de la Nalbant*, Peuce, 2, 1971, p. 221–248;
- Stănică 2004** — A. Stănică, *Câteva aspecte privind așezarea medio-bizantină de la Ostrov – Piatra Frecăței (Beroe), jud. Tulcea*, în *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, Brăila, 2004, p. 357–366;
- Stănică et alii 2005-2006** — A. Stănică, S. Ailincăi, Adina Ignat, Iuliana Zvîncă, *Noi descoperiri funerare de pe teritoriul localității Enisala (com. Sarichioi, jud. Tulcea)*, Peuce, S.N., 3–4, p. 317–330;
- Suceveanu 1973** — Al. Suceveanu, *Un mormânt din secolul XI e.n. la Histria*, SCIV, 24, 1973, 3, p. 495–502;
- Șantierul...** — *Șantierul arheologic Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 5, 1954, 1–2, p. 161–197 (în colaborare);
- Ștefan et alii 1955** — Gh. Ștefan, I. Barnea, B. Mitrea, Maria Chișvași, P. Diaconu, E. Comșa, Șt. Constantinescu, *Șantierul arheologic Garvăn-Dinogetia (r. Măcin, reg. Galați)*, SCIV, 6, 1955, 3–4, p. 713–752;
- Ștefan et alii 1967** — Gh. Ștefan, I. Barnea, Maria Comșa, E. Comșa, *Dinogetia I. Așezarea feudală timpurie de la Bisericiuța-Garvăn*, București, 1967;
- Vasiliu 1980a** — I. Vasiliu, *Observații cu privire la mormintele de inhumație de la Troesmis*, Peuce, 8, 1980, p. 218–229;
- Vasiliu 1980b** — I. Vasiliu, *Cercetările arheologice întreprinse în cimitirul feudal-timpuriu (secolele XI-XII) de la Isaccea*, MCA (a XIV-a sesiune anuală de rapoarte), Tulcea, 1980, p. 480–487;
- Vasiliu 1984** — I. Vasiliu, *Cimitirul feudal-timpuriu de la Isaccea*, Peuce, 9, 1984, p. 107–141;
- Vasiliu 1991** — I. Vasiliu, *Săpăturile de la Dinogetia (1982-1985)*, Peuce, 10, 1991, vol. I, p. 371–391, vol. II, p. 341–357;
- Vasiliu 1995** — I. Vasiliu, *Cimitirul medieval de la Isaccea. Biserica Sf. Gheorghe*, Peuce, 11, 1995, p. 373–409;
- Vasiliu 1996** — I. Vasiliu, *Obiecte de podoabă și accesorii vestimentare medievale din colecțiile muzeului de arheologie din Tulcea*, Peuce, 12, 1996, p. 225–242;
- Văjarova 1975** — Jivka Văjarova, *Zum problem der Glasproduktion im Mittelalterlichen Bulgarien (8-10 Jh.)*, în *Verre medieval aux Balkans (V^e-XVe s.)*, Belgrad, 1975;
- Văjarova 1976** — Jivka Văjarova, *Slavjani i Prabălgari (po danni na nekropolite ot VI-XI v. na teritorijata na Bălgarija)*, Sofia, 1976, p. 5–30;
- Văjarova 1981** — Jivka Văjarova, *Dvuobrdjaden eziceski nekropol kraj s. Bdinci, Tolbuchinski okrăg*, *Izvestija Varna*, 17 (32), 1981, p. 77–109;

Văjarova 1986 — Jivka Văjarova, *Srednovekovnoto selište, s. Garvăn, Silistrenski okrăg, VI–XI v.*, Sofia, 1986;

Zirra 1963 — Vl. Zirra, *Dvuobrzjadovii mogylnik rannefeodalnii epochy v Kapul Vijlor - Istrja*, Dacia, NS, 7, 1963, p. 355–412;

BIBLIOGRAFIE (PENTRU STUDIUL ANTROPOLOGIC):

Acsádi, Nemeskéry 1970 — Acsádi, Gy., Nemeskéry, J., *History of human life span and mortality*, Académiai Kiadó, Budapest, 1970;

Brothwell 1981 — D. R. Brothwell, *Digging up bones*, 3rd edition, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1981;

Maximilian 1962 — C. Maximilian, *Sărata Monteoru- Studiu antropologic*, București, 1962;

Necrasov et alii 1959 — Olga Necrasov, M. Cristescu, C. Maximilian, D. Nicolăescu-Plopșor, *Studiu antropologic al scheletelor neolitice, descoperite în cimitirul preistoric de la Cernavodă*, în Probleme de Antropologie, vol. IV, București, 1959, p. 21–45;

Mirițoiu 1992 — N. Mirițoiu, *Porotic hyperostosis in the free dacians' necropolis at Poenești (Vaslui county): congenital hemolytic anemia or iron deficiency anemia?*, Annuaire roumain d'Anthropologie, 29, 1992, p. 3–12;

Olivier 1960 — G. Olivier, *Pratique anthropologique*, Vigot Frères, Éditeurs, 23, Rue de l'École de Médecine, 23- Paris- VIe, 1960;

Rösing 1988 — F. W. Rösing, *Körperhöhenrekonstruktion aus skelettmaßen*, în *Anthropologie, Handbuch der vergleichenden biologie des menschen*, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-New York, 1988, p. 586–599;

Ubelaker 1978 — D. H. Ubelaker, *Human skeletal remains*, Manuals on archaeology, 2nd edition, Washington, 1978.

ABREVIERI

CCA — Cronica cercetărilor arheologice

Dacia — Dacia, Nouvelle Serie, Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, Bucarest

Dobrudja — Dobrudja, Sbornik Istoriceskij Muzei v Dobrič i Silistra

Godišnik — Godišnik na Sofijskija Universitet „Sv. Kliment Ochridski”, Istoriceski fakultet (– spetsialnost arheologhija), Sofia

Hierasus — Hierasus. Anuarul Muzeului județean Botoșani

Izvestija Varna — Izvestija na Narodnija Muzej, Varna

MCA — Materiale și cercetări arheologice

Peuce — Peuce, Studii și cercetări de istorie și arheologie, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea

Pontica — Pontica, Studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța

SCIV(A) — Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie), București

SMMIM — Studii și materiale de muzeografie și istorie militară, București

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Vues aériennes du village Nufăru

Fig. 2. Le plan du village Nufăru: la répartition des fouilles archéologiques

Fig. 3. Le plan du village Nufăru: la répartition des découvertes funéraires

Fig. 4. Tombes découvertes dans la rue Bisericii (catalogue, les tombes 34, 37–38)

- Fig. 5.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii (catalogue, les tombes 39, 41, 44)
- Fig. 6.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii: vues générales de la fouille du côté S (1–2); catalogue, les tombes 34 (3); 37 (4); 38 (5); 39 (6); 40 (7); 44 (8)
- Fig. 7.** Tombes découvertes dans la rue Turnului /*Ecole*; plan de la section; catalogue, les tombes 3–14
- Fig. 8.** Tombes découvertes dans la rue Turnului /*Ecole*; vues générale de la fouille du côté S (1) et du côté N (2); catalogue, les tombes 5 (3); 6 (4); 7 (5). Tombe découverte sur la propriété Popa – catalogue, la tombe 17 (6)
- Fig. 9.** Tombes découvertes dans la rue Turnului, *Dispensaire* (catalogue, les tombes 15–16) et sur la propriété Popa (catalogue, la tombe 17)
- Fig. 10.** Tombes découvertes sur la propriété Ducica; plan de la section, catalogue, les tombes 18–23
- Fig. 11.** Tombes découvertes sur la propriété Ducica; vues générales de la fouille du côté O (1) et du côté N (2); catalogue, les tombes 18 (3); 21 (4); 19 (5–6); 20 (7); 20, 22 (8)
- Fig. 12.** Tombes découvertes sur la propriété Drăgan; plan de la section (d'après Mănuțu-Adameșteanu 1983); catalogue, les tombes 45–57
- Fig. 13.** Tombes découvertes sur la propriété Drăgan; vues générales de la fouille du côté E (1–2); catalogue, les tombes 47 (3); 48 (4); 49 (5); 50 (6); 53–54 (7); 57 (8)
- Fig. 14.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii, au S du mur d'enceinte sud (catalogue, les tombes 95–97)
- Fig. 15.** Tombes découvertes dans la rue Rapsodiei (catalogue, la tombe 125) et Bisericii, au S du mur d'enceinte sud (catalogue, les tombes 99–100)
- Fig. 16.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii, sur les côtés du mur d'enceinte sud (catalogue, les tombes 101–102; 108–109)
- Fig. 17.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii, sur les côtés du mur d'enceinte sud — catalogue, les tombes 99 (1); 100 (2); 101–102 (3); 108–109 (4). Tombe découverte dans la rue Rapsodiei — catalogue, la tombe 125 (5–6)
- Fig. 18.** Tombe découverte dans les rues C-tin Dobrogeanu Gherea (catalogue, les tombes 25–26) et Bisericii (catalogues, les tombes 42, 63–64, 68)
- Fig. 19.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii, la cour du Foyer culturel; vues générales de la fouille du côté E (1) et du côté O (2); catalogue, les tombes 74–75 (3); 74 (4); 75 (5); 76 (6); 78 (7); 79 (8)
- Fig. 20.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii, zone du Foyer culturel (catalogue, les tombes 80–86)
- Fig. 21.** Tombes découvertes dans la rue Bisericii, zone du Foyer culturel; vue générale de la fouille du côté E (1); catalogue, les tombes 80 (2); 82, 84 (3); 82 (4); 85 (5); 83 (6)
- Fig. 22.** Tombes découvertes dans les rues Bisericii — catalogue, les tombes 86 (1); 63 (2); 68 (4); 64 (4) et C-tin Dobrogeanu Gherea – catalogue, les tombes 25–26 (5)
- Fig. 23.** Tombes découvertes dans les rues Aurel Vlaicu (catalogue, la tombe 134) et Miron Costin (catalogue, les tombes 135–137)
- Fig. 24.** Tombes découvertes dans la rue Miron Costin (catalogue, les tombes 138–141)
- Fig. 25.** Tombes découvertes dans la rue Miron Costin (catalogue, les tombes 142–146)
- Fig. 26.** Tombes découvertes dans la rue Miron Costin; vue générale de la fouille du côté N (1); catalogue, les tombes 135 (2); 136–137 (3); 138 (4); 139 (5); 140 (6); 141 (7); 142 (8)
- Fig. 27.** Tombes découvertes dans les rues Miron Costin — catalogue, les tombes 143 (1); 145 (2); 146 (3) et Aurel Vlaicu — catalogue, la tombe 133 (4)
- Fig. 28.** Pièces du mobilier funéraire: catalogue, les tombes 48 (1, 6); 21 (2); 101 (3); 28–29 (4); 67 (5); 57 (7)
- Fig. 29.** Pièces du mobilier funéraire: catalogue, les tombes 78 (1, 3–4); 75 (2); 26 (5)
- Fig. 30.** Détails anthropologiques relevés par les complexes funéraires analysés: catalogue, les tombes 2 (1); 27 (2); 30 (3); 44 (4); 56 (5), 57 (6)